

Қамқор, Мейірімді Аллаһтың а тымен!

78 ТАРАУ

Биліктегілерге өзінің қарамағындағы адамдарға байланысты жұмсақ, мейірбан, оларға қарасулары және оларды алдамау, тым қатал болмау, оларға және олардың ісіне байыпсыздық көрсетпеуі жайында.

Аллаһ Тағала айтты:

“Мүминдерге саған ергендерге қанатыңды жай”
“Шұғара” сүресі, 215 аят.

Аллаһ Тағала айтты:

“Негізінде Аллаһ әділетті, игілікті және ағайынға қарайласуды бұйырады. Және де арсыздықтан, қарсылықтан әм зорекерліктен тыйады. Сендерге насихат береді. Әрине түсінерсіңдер” **“Нахыл” сүресі, 90 аят.**

653. Хабар бойынша, Ибн Омар, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Сендердің әр-қайсыларың бақташысыңдар және сендердің әр-қайсыларың баққандарыңа жауап бересіңдер: әмірші бақташы саналады және өзінің баққанына жауапкер, еркек өзінің жанұясының бақташысы және өзінің баққанына жауапкер, әйел де күйеуінің үйі мен балаларының бақташысы саналады және өзінің баққанына жауапкер, қызметші өз иесінің дүнесіне бақташы және өзінің баққанына жауапкер. Сонымен әр-қайсысың бақташысыңдар және әр-қайсысың баққандарыңа жауапкерсіңдер. **Аль-Бухари, Муслим.**

654. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Аллаһ кімнің қарамағына Өзінің құлдарын тапсырып, ал ол болса өзіне өлім келген күні, оларды алдап өлсе, онда Аллаһ оған Жәннәтті харам етеді. **Аль-Бухари, Муслим.**

Ал бұл хадистің тек қана аль-Бухари келтірген нұсқасында Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп йтқаны келтіріледі:

... және ол оларға шын жүректен ақ пейілдік танытпаса, онда ол Жәннәтті жұпар иісін сезінбейді.

Ал бұл хадистің тек қана аль-Бухари келтірген нұсқасында Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп йтқаны келтіріледі:

Мұсылмандарға өкім жүргізуші кез келген әмірші, өзінің қарамағындағылардың игілігі үшін еңбек етпесе, не оларға шын жүректен ақ пейілдік танытпаса, олармен бірге Жәннәтқа кірмейді.

655. Хабар бойынша, Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Мен Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, менің үйімде болған уақытында, былай деп айтқанын естідім: “Иә Аллаһ, менің үмметімнің үстінен кімде-кім әмір жүргізіп, олармен қатал болса Сен де оған қатал бол, ал менің үмметімнің үстінен кімде-кім әмір жүргізіп, олармен жұмсақ болса Сен де оған жұмсақ бол!” **Муслим**

656. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың

елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

“Бұрын израйлықтармен пайғамбарлар басқаратын, және әрдайым қай бір пайғамбар дүниеден өтпесін оның орнын басқа пайғамбар басатын. Ал мен жайлы айтатын болсақ, онда менен кейін пайғамбар болмайды, бірақта көптеген халифтар болады.” Сонда адамдар: “Бізге не бұйырасың?”, - деп сұрады. Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Оларға ант берілгендердің алғашқысына адал болыңдар, олардың хақыларын орындандар¹ және Аллаһтан өздеріңе тиесілісін сұраңдар, ал Аллаһ болса оларға сеніп тапырылғандарынан міндетті түрде сұрайды”, - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

657. Хабар бойынша, Абу Саъид аль-Хасана аль-Басри айтуымен:

Бірде Ыаиз бин Амр, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, Убайдуллаһ бин Зайдқа келіп былай деді: «Иә балам, мен Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Бақташылардың ең жаманы қаттылары (мейірімсіздері)», – деп айтқанын естідім, сондықтан солардың бірі болудан сақтан»². **Аль-Бухари, Муслим.**

658. Хабар бойынша, бірде Абу Марйам аль-Азди, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, Муъавияға, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, былай деді:

Мен Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын естідім: «Егер Аллаһ біреуге бір істе болса да мұсылмандардың үстінен әмір жүргізуді берсе, ал ол болса олардың мұқтаждары мен керектерінен тасаланса, Аллаһ Ақыретте оның мұқтаждары мен керектерінен тасаланады», - деді. Содан кейін Муъавийа бір адамға, адамдардың мұқтаждықтарымен айналысуын әмір етті. **Абу Дауд, ат-Тирмизи.**

79 ТАРАУ

Әділ әмірші жайлы.

Аллаһ Тағала айтты:

“Негізінде Аллаһ әділетті, игілікті және ағайынға қайырласуды бұйырады...” **“Нахыл” сүресі, 90 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

“...Расында, Аллаһ туралық істеушілерді жақсы көреді.” **“Хұкрат” сүресі, 9 аят.**

659. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Аллаһтан басқа ешкімнің көлеңкесі болмаған күні, Аллаһ Тағала жеті (түрлі) адамды Өзінің көлеңкесіне алады: Әділ басқарушыны, Ұлы Аллаһ Тағалаға құлшылық етумен есейген жасты, жүрегі мешіттерде байланғанды³, тек қана Аллаһ Тағала үшін кездесіп-қоштасатын және бір-бірін Аллаһ үшін жақсы

¹ Яғни, адалдыққа ант берген әміршілеріңе бағыныңдар.

² Бұл хадис №192 хадистің бөлігі болып табылады.

³ Мешітте намаз оқығанды жақсы көретіндер.

көргендерді, абыройлы әрі әдемі әйел қалап шақырып, бірақ ол: «Расында, Мен Аллаһтан қорқамын», - деп бармаған еркекті, садақаны жасырын бергені сонша, оның сол қолы оң қолының бергенін көрмейтінді, оңашада Аллаһ Тағаланы еске алғанда көзіне жас толатын (адамдарды). **Аль-Бухари, Муслим.**

660. Хабар бойынша, Абдуллаһ бин Амр бин аль-Ас, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, алаламаушылар, Аллаһ алдындағы нұрдан жасалған мінберлерден өз орындарын табады, ал олардың қатарына жататындар, олар өздерінің жанұясына байланысты және барлық өздерінің әмірі жүретіндерге байланысты шешімдерінде әділдікті ұстанатындар. **Муслим.**

661. Хабар бойынша, Ауф бин Малик, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Мен Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын естідім: “Сендердің әміршілеріңнің ішіндегілерден жақсылары болып, оларды сендер жақсы көріп және олар сендерді жақсы көретін, олар үшін сендер Аллаһтың сұрап дұға жасайтын және олар сендер үшін Аллаһтан сұрап дұға жасайтын әміршілер болады, ал нашарлары – ол сендер оларды жек көретін және олар сендерді жек көретін, сендер оларды қарғайтын және олар сендерді қарғайтын әміршілер болады”, - сонда біз: “Иә Аллаһтың елшісі, бізге сондайларға бағынбау керек болады ма?”, - деп сұрадық. Ол: “Олар сендердің араларыңда намаз оқып жүргенше олай істеулеріңе болмайды”, - деді. **Муслим.**

662. Хабар бойынша, Ыйад бин Химар, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Үш (түрлі) адам Жәннәт тұрғындарынан болады: жәрдем көрсетілген әділ әмірші¹, өзінің туыстарына және барлық мұсылмандарға рахымшылық танытатын рахымды адам және (сұрамшылықтан) ұстамдылық танытатын және ұстамдылыққа тырысатын балалары бар адам². **Муслим.**

80 ТАРАУ

Күнәсіз істерде әміршілерге бағынудың міндеттілігі және күнәлі істерде әміршілерге бағынбаудың міндеттілігі жайлы.

Аллаһ Тағала айтты:

“Әй мүминлер! Аллаһқа бой ұсынып, Пайғамбарға әрі өздеріңнен болған әмір иелеріне бой ұсыныңдар...” “Ниса” сүресі, 59 аят.

¹ Бұл жерде Аллаһтың Өзі шариғатты ұстануға жәрдем көрсететін әмірші жайлы айтылып тұр.

² Бұл жерде әңгіме, өзінің балалары болып мұқтажды халде болса да, адамдардан сұрамайтын және адамдардан сұрамауға барлық әрекетін жасайтын, тек қана Аллаһқа үміттенетін адам жайлы болып тұр.

663. Хабар бойынша, Ибн Омар, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Егер күнәсі болмаса, өздеріңе ұнасын ұнамасын әмірлеріңді тыңдап бой ұсынуларың керек, ал күнәсі болса, онда оны тыңдамаңдар да, орындамаңдар да. **аль-Бухари, Муслим.**

664. Хабар бойынша, Абдуллаһ бин Омар, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Біз Аллаһтың елшісін, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, тыңдап және бой ұсынамыз, деп оған ант бергенде, ол әдетте: “Күштерің жететінінде”, - дейтін. **аль-Бухари, Муслим.**

665. Хабар бойынша, Ибн Омар, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Әміршісіне бой ұсынудан бас тартқан, Ахиретте Аллаһты, ақталуына еш бір айғақсыз кездестіреді, ал әміршісіне ант бермей өлген, жаһил заманында өлгенмен теңеседі! **Муслим.**

Бұл хадистің Муслим келтірген тағы бір нұсқасында Ибн Омар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқаны жеткізеді:

... және басқа мұсылмандардан бөлектенгендер⁴, жаһил заманында өлгенмен теңеседі!

666. Хабар бойынша, Анас, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Басы (қара) мейізге ұқсаған эфиопиялық құл сендерге әмірші болса да оны тыңдап бағыныңдар. **Аль-Бухари.**

667. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Кедейлікте де байлықта да, саған ұнайтында да ұнамайтында да және сені құр қалдырса да⁵ әміршіңді тыңдап, оған бағынуға тиістісің. **Муслим.**

668. Хабар бойынша, Абдуллаһ бин Амр, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде біз Аллаһтың елшісімен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бірге сапарда болған кезімізде, біз бір жерге тоқтадық, сонда бірі шатырларын орната бастады, бірі жебе атып жарыса бастады, ал енді бірі малдарын оттатуға асығып кетті, арада біраз уақыт өтісімен азаншы: “Жамағат намазы!” - деп хабарлады. Сонда бәріміз бізге былай деп айтқан Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жанына жинала қалдық: “Расында, маған дейін өмір сүрген пайғамбарлардың міндетіне, өзіне мәлім болған олар

³ Яғни, әміршісіне бағынуға ант бермеген, көпқұдайшылдар қатарында өледі.

⁴ Тәпсірлерде бөлектенушілер деп, әміршелерінен және әскери амалдардан бөлектенушілер, не болмаса жамағатпен оқылатын намаздарға қатыспай түрлі жаңалықтар (бидғат) енгізушілерді келтіреді.

⁵ Яғни саған тиесілі нәрсені бермей өзіне алса да.

үшін қайырлы деген істерді хабарлау мен өзіне мәлім болған олар үшін зұлымдыққа апаратын істерден тыйу болған. Ал менің үмметім жайлы айтатын болсақ, оның алғашқы уақытында хайыр болады да, ал соңында түрлі қайғалар келіп және сендер жақтырмайтын істер бола бастайды¹. Содан соң алғашқысы соңғысына қарағанда жеңіл көрінетін сынақтар келеді, сонда имандылар: “Бұл мені құртады”, - дейтін сынақ келеді, - сосын ол тоқтатылады да, имандылар; “Осы, осы!”², - дейтін сынақ келеді. Сондықтан кімде-кім өзін Тозақтан алыстатып және Жәннәтқа кіргізілуін қаласа, өлім келген уақытта Аллаһқа және Ақірет күніне иман келтіргендерден болсын және адамдармен қарым-қатынасында өзіне адамдардың қандай қарым-қатынас жасауын қаласа, өзі де сондай қарым-қатынаста болсын. Және кім әміршісіне ант беріп алақанын соғып онымен шын жүректен адал болып, әміршісіне қолынан келгенше бағынса, ал егер басқа біреу келіп онымен билік үшін таласатын болса, онда оның басын шабындар. **Муслим.**

669. Хабар бойынша, Абу Хунайд Уайль бин Худжр, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Салама бин Йазид бин Худжр, Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, келіп: “Иә Аллаһтың пайғамбары, айтшы, егер бізге өздерінің бізден талап ететін істерінде табандылық көрсететін, ал өздерінің бізге қатысты талаптарын орындамайтын әміршілер келсе, біз не істеуіміз керек?”, - деп сұраған кезді, Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, теріс айналып кетті³, ал ол сұрағын кешірек тағы да қайталаған кезінде, Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Тыңдаңдар да бой ұсыныңдар, өйткені олар өздеріне тапсырылғанға жауап береді, ал сендер - өздеріңе тапсырылғанға жауап бересіңдер⁴. **Муслим.**

670. Хабар бойынша, Абдуллаһ бин Масъуд, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

“Менен кейін сендерді алалайтын болады⁵, және сендерге ұнамайтын амалдар істеліне бастайды”. Сонда адамдар: “Иә Аллаһтың елшісі, бізге не бұйырасың?”, - деп сұрады. Ол: “Сендер беруге тиісті нәрселеріңді берулерің керек те, ал сендерге тиесіліні Аллаһтан сұрауларың керек”, **аль-Бухари, Муслим.**

671. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың

елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Маған бағынған Аллаһқа бағынғаны, ал маған бағынбаған Аллаһқа бағынбағаны, ал әміршісіне бағынбаған маған бағынбағаны. **Аль-Бухари, Муслим.**

672. Хабар бойынша, Ибн Аббас, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Кімге әміршісінің бір ісі ұнамаса шыдамдылық танытсын, өйткені, расында, әміршісінің бұйырғанынан бір қарысқа болса да ауытқығанның өлімі жәхил заманында өлгенмен теңеседі! **Аль-Бухари, Муслим.**

673. Хабар бойынша, Абу Бакра (Нуфаъи бин аль-Харис), оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Өзінің әміршісін қорлағанды Аллаһ қорлайды. **Бұл хадисті ат-Тирмизи “Жақсы хадис”, деп келтіреді.**

Бұл тарауға бұның алдындағы тарауда келтірілген “Сахихтердің” бір бөлігі де жатады.

81 ТАРАУ

Егер адам тағайындалған не болмаса солай істеудің қажеттілігі болмаса (не мәжбүр болмаса), билікке таласуға рұқсаттың жақтығы және әмір болудан бас тартудың үстемдігі жайлы.

Аллаһ Тағала айтты:

“Міне ахирет жұрты: Оны, жер жүзінде өзін-өзі көтеріп, бүліншілік ізденбегендерге нәсіп етеміз. Негізінде соңғы табыс тақуалар үшін” **“Қасас” сүресі, 83 аят.**

674. Хабар бойынша, Абу Саъид Абд ар-Рахман бин Самур, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, маған былай деді: “Иә Абд ар-Рахман бин Самура, билікке таласпа, өйткені ол (билік) саған сенің өтінішіңсіз келетін болса, онда Аллаһ саған бұл ісінде көмектеседі, ал егер саған (билік) сенің өтінішіңмен бұйыратын болса, онда сол билікке тапсырыласың⁶. Егер сен бір нәрсеге ант берсең, ал одан кейін сенің ант бергеніңнен басқа бір нәрсенің жақсырақ екенін көрсең онда антыңның күнәсін өте де, сол жақсырақ істі жаса. **Аль-Бухари, Муслим.**

675. Хабар бойынша, Абу Зарр, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, маған: “Иә Абу Зарр, расында, мен сенің әлсіз екендігіңді көремін, және де мен өзіме қалағанымды саған да қалаймын, сондықтан саған ақыл айтамын: ешқашан екі адамға болса да билік

¹ Яғни Шариғаттың үкіміне қарсы келетін істер.

² Бұл мені құртады!

³ Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, көктен аян түсуін күткен.

⁴ Бұл дегеніміз әміршілер өздеріне жүктелгенді орындамағанмен, олардың әміршілерінің тапсырғанын орындамау мойындарынан түспейді.

⁵ Яғни, әміршілер мұсылманға тиесіліні өздеріне иеленетін болады.

⁶ Яғни, Аллаһтың көмегінен құр қаласың, ал Аллаһтың көмегінен құр қалған опат болады.

жүргізбе, және жетімнің дүниесімен басқарма!"
Муслим.

676. Хабар бойынша, Абу Зарр, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде мен Пайғамбарға, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: "Иә Аллаһтың елшісі, мені бір-нәрсеге әмірші етіп тағайындамайсың ба?", - деп сұрағанымда, ол менің иығымнан қағып: "Иә Абу Зарр, расында сен әлсізсің, ал әмірлік болса ол бір тапсырылған аманат саналады, ал Ахиретте оны өз хақымен иеленгендер¹ мен әмірші ретінде ісін дұрыс орындағандардан басқаларының бәріне, ол (әмірлік) екінші пен сұмдық болып орлады", - деді.

677. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, сендер билікке ұмтыласыңдар, ал Ахиретте ол өкініштердің себебі болады! **Аль-Бухари.**

82 ТАРАУ

Әміршілерге, қазыларға және басқа да биліктегі адамдарға жақсы уәзір²

таңдуларына талпындыру және оларды жаман достар мен жаман насихаттардан сақатндыру жайлы.

Аллаһ Тағала айтты:

"Сол күні тақуалардан басқа достар бір-біріне дұшпан болады" **"Зұхруф" сүресі, 67 аят.**

678. Хабар бойынша, Абу Саъид аль-Худри мен Абу Хурайра, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, олар Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Қай бір пайғамбарды Аллаһ адамдарға жібермесін және олардың қайсы бірі өзінің артынан уәкілін қалдырмасын, сол уәкілдің міндетті түрде екі топ ақылшылары пайда болатын: олардың бірі оны жақсылыққа шақырып соған ұмтылдырса, екіншісі жауыздыққа шақырып соған ұмтылдыратын, ал бұдан қорғалатындар Аллаһтың сақтағандары ғана. **Аль-Бухари.**

679. Хабар бойынша, Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Егер Аллаһ қай бір әміршіге игілік қаласа оған ұмытқанын есіне салатын және есінде болса оған көмек көрсететін турашыл уәзір береді. Ал егер Аллаһ оған (игіліктен) басқаны қаласа, оған ұмытқанын есіне салмайтын және есінде болса оған көмек көрсетпейтін нашар уәзір береді. **Бұл хадисті Муслимнің шарттарын қанағаттандыратын жақсы иснадымен Абу Дауд келтіреді.**

83 ТАРАУ

Әміршінің, қазының және басқа да билікке қатысы бар қызметке өзін ұсынып соған ұмтылғандарды не болмаса соны қалағандарды тағайындауға рұқсаттың жоқтығы жайлы.

680. Хабар бойынша, Абу Муса аль-Ашъари, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде мен өзімнің бөле бауырларымның екеуімен Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, келіп, олардың бірі: "Иә Аллаһтың елшісі, Ұлы Аллаһ Тағаланың саған тәуелді еткендеріңнің бір бөлігіне мен әмірші етіп тағайында", - деді және екіншісі де осыған ұқсас сөздерді айтты. Оларды тыңдап болған Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: "Аллаһтың атымен ант етемін, расында, біз бұл істі бұны сұрағанға да және оған ұмтылғанға да тапсырмаймыз!", - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

ӘДЕП ЖАЙЛЫ КІТАП

84 ТАРАУ

Ұялшақтық және оның дәрежесі мен мұндай қасиетті қабылдауға ұмтылдыру жайлы.

681. Хабар бойынша, Ибн Омар, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, ұят жайлы өзінің бауырына ақыл айтып жатқан³ бір ансардың жанынан өтіп бара жатып, оған: "Оны қой, өйткені, расында, ұялшақтық – ол иманнан!", - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

682. Хабар бойынша, Имран бин Хусайн, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Ұялшақтық игіліктен басқа ешнәрсеге алып келмейді. **Аль-Бухари, Муслим.**

Бұл хадистің тек қана Муслим келтірген нұсқасында, Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқаны келтіріледі:

Ұялшақтықта игіліктен басқа ешнәрсе жоқ.

683. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Иманның жетпістен астам тармақтары бар, оның ішіндегі ең жақсысы болып: "Аллаһтан басқа құдай жоқ! /Лә илаһа ила-аллаһу/", - деп айту жатады, ал ең кішісіне – жолдан кедергі жасайтынды алып тастау жатады, және ұялшақтық та иманның тармақтарының біріне жатады. **Аль-Бухари, Муслим.**

¹ Бұнда әмірлікке керек қабылеттері бар адамдар жайлы айтылып жатыр.

² Министр, ақылшы.

³ Әлгі ансар бауырына: «Сен тым ұялшақсың», - деп айтып жатқан кезінде.

684. Хабар бойынша, Абу Саъид аль-Худри, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, перденің артында отырған қыздың ұялшақтығынан да артық ұялшақ мінезімен ерекшеленетін. Егер оның жан дүниесіне ұнамайтын іс жасалса, біз оны оның бет әлпетінің өзгергенінен байқайтынбыз. **Аль-Бухари, Муслим.**

Ғалымдарі: “Ұялақтықтың түп нұсқасына, бүкіл жағымсыз нәрселерден бас тарту мен адамдардың хақысы бар (кез-келген) істе олардың хақына қол сұқтау жатады”, - деп айтады. Ал бізге Абуль-Қасым аль-Жунайдың, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, былай деп айтқаны жетті: “Ұят дегеніміз ол Аллаһтың игіліктерін тану мен өз кемшіліктерін көре алу, мінеки осылардың арасында ұят деп аталатын сезім туады.”

85 ТАРАУ Сыр сақтаужайлы.

Аллаһ Тағала айтты:

“Сертті орындандар, сөз жоқ, уәде сұралады.”
“І сра” сүресі, 34 аят.

685. Хабар бойынша, Абу Саъид аль-Худри, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Түнімен әйелімен төсекте бөлісіп, ал таңертең екеуінің арасында не болғаны жөнінде адамдарға жария қылған еркек, Ахиретте адамдардың ішінен, Аллаһтың алдында ең жаманы болады. **Муслим.**

686. Хабар бойынша, Абдуллаһ бин Омар, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Омар бин аль-Хаттабтың қызы Хафса, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, жесір қалған кезде¹, Омар мынаны айтты:

Мен Осман бин Аффанмен, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, кездесіп, оған: “Егер қаласаң Омардың қызы Хафсаға үйлен”, - деп (қызым) Хафсаны ұсындым. Ол жауап ретінде маған: “Мен бұл жөнінде ойланайын”, - деді. Мен бірнеше күн күттім, сосын маған келіп: “Мен қазір үйленбейтін шығармын”, - деді. Арада біраз уақыт өтісімен Абу Бакр ас-Сиддиқты, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, кездестіріп: “Егер қаласаң Омардың қызы Хафсаға үйлен”, - дедім, бірақ та Абу Бакр еш нәрсе айтпай үндемеді де, мен оған Османнан да қатты ренжідім. Сонымен арада тағы бірнеше күн өтісімен оған (қызыма) Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, құда түсті де мен оған қызымды үйлендірдім. Сосын мені Абу Бакр, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, кездестірді де: “Сен маған Хафсаны ұсынған уақытта менің жауап бермегеніме ренжіген шығарсың?”, - деп сұрады. Мен: “Иә”, -

¹ Хафсаның күйеуі, Бадр соғысына қатысқан және Мединеде жарақатынан қаза тапқан Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сахабасы Хуайс бин Хузафа ас-Сахм болатын, оған Аллаһтың ризашылығы болсын.

дедім. Ол: “Сенің ұсынысыңа жауап бермеуіме Аллаһтың елшісінің (сенің қызың жайлы) еске алғаны кедергі болды, өйткені мен Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сырын айта алмаймын, егерде ол сенің қызыңа үйленбегенде, онда оған мен міндетті түрде үйленер едім!”, - деді. **Аль-Бухари.**

687. Хабар бойынша, Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, әйелдері онымен бірге болған уақытында, жүрісі Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жүрісінен айнымайтын Фатима, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, келді. Қызын көріп, ол сәлемдесті де: “Менің қызым қош келдің!”, - деп өзінің оң /не: ...сол/ жағына отырғызды, сосын құлағына бір нәрсе айтып еді, (қызы) жылап жіберді. Оның тұнжырағанын көріп, тағы да құлағына бір нәрселер айтты да, (қызы) күле бастады, ал мен болсам оған (қызына): “Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, әйелдерінің жанында саған ғана бір нәрсе айтады да, ал сен болсаң содан кейін жылайсың!”, - дедім. Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, тұрып кеткен соң, оған: “Саған Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, не айтты?”, - деп сұрадым. Ол: “Мен Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сырын айтпаймын!”, - деді. Ал Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын қайтыс болған соң, мен (Фатимаға): “Мен өз хақыммен сенен сұраймын², саған Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, не айтты?”, - дедім. Ол: “Иә, енді айта аламын. Бірінші ретінде ол, оған Жәбірейіл (періште), оған Аллаһтың игілігі болсын, жылда онымен Құранды бір рет тексеріп салыстыратындығын³, ал бұл жолы онымен екі рет тексергенін айтып: “Расында, оның бұлай істегені менің өмірімнің соңы тақалғандығының белгісі деп ойлаймын. Аллаһтан қорқып шыда, өйткені мен сенің алдын ала білдіруші хабаршың боламын⁴”, - деді - сонда мен өзің көргендей жылап жібердім. Ал ол менің тұнжырағанымды көргенде: “Ия Фатима, сен Жәннәтта діндар әйелдірдің /не: ...осы үммет әйелдерінің/ ханымы болатындығыңа қуанбайсың ба?” - дегенде, сен өзің көргендей, қуанып күлдім”. **Аль-Бухари, Муслим, бұл жерде Муслимнің нұсқасы беріліп тұр.**

688. Хабар бойынша, Сәбит, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Анастың, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, былай деді:

Бірде мен басқа балалармен ойнап жүрген кезімде, маған Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, келіп, бізге сәлем берді де мені бір тапсырмамен жіберді. Содан мен анама кеш

² Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, әйелдерінің бірі болғандықтан, мүминдердің анасы саналады.

³ Яғни алдымен Жәбірейілге Құранды Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, оқитын, ал сосын Жәбірейіл оқитын.

⁴ Яғни, Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бірінші Жәннәтқа кіретіндігі жайлы айтып жатыр.

«оралдым, ал мен үйге оралған кезімде, (анам): “Неге кешіктің?”, - деп сұрады. Мен: “Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, маған бір іс тапсырды”, - дедім. (Анам): “Оған не керек болды?”, - деп сұрады. Мен: “Бұл құпия”, - дедім. Сонда ол: “Ешқашан ешкімге Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сырын айтушы болма!”, - деді.

Сосын Анас была деді: “Аллаһтың атымен ант етемін, егер мен бұны біреуге айтқан болсам еді, онда бұны Сәбит саған да айтқан болар едім!” Бұл хадисті Муслим келтіреді, ал аль-Бухари болса бұның бөлігін ғана келтіреді.

86 ТАРАУ

Шартты бұзбау және уәдені орындау жайлы.

Аллаһ Тағала айтты:

“Сертті орындандар, сөз жоқ, уәде сұралады.” “Ісра” сүресі, 34 аят.

Аллаһ Тағала айтты:

“Қашан серттессендер, Аллаһқа берген серттеріңді орындандар...” “Нахыл” сүресі, 91 аят.

Аллаһ Тағала айтты:

“Әй мүминдер уәделеріңді орындандар...” “Мәйда” сүресі, 1 аят.

Аллаһ Тағала айтты:

“Әй мүминдер! Істемейтін істеріңді неге айтасындар. Істемейтін істеріңді сөйлеулерің Аллаһтың қасында зор ашуға себеп болады.” “Саф” сүресі, 2-3 аяттар.

689. Хабар бойынша, Абу Хурайры, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Екі жүздіні үш белгісімен айыруға болады: ол бір нәрсе айтса - өтірік айтады; бір нәрсе уәде етсе – оны орындамайды; ал оған сеніп тапсырылса - ол опасыздық етеді. **Аль-Бухари, Муслим.**

Бұл хадистің басқа нұсқасында былай делінеді:

...керек десеңіз ол ораза ұстап, намаз оқып және өзін мұсылманмын, деп есептесе де.

690. Хабар бойынша, Абдуллаһ бин Амр бин аль-Ас, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Төрт түрлі белгісімен ерекшеленетіндер (толығымен) екі жүзді есептеледі, ал кімнің бойында осылардың бірі болса, одан құтылмайынша оның бойында екі жүзділіктің бір белгісі болады. Бұндай белгілер мына адамдарда болады: оған сеніп тапсырылса опасыздық жасайды, әңгіме айтса өтірік айтады, шарттасса шартын орындамайды, ал егер біреумен бір істе ортақ шешім таппаса заңсыз түрде шектен шығады. **Аль-Бухари, Муслим.**

691. Хабар бойынша, Ибн Жәбір, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, маған: «Егерде Бахрейіннен ақша түссе мен саған мынанша, мынанша және мынанша ақша бергізер едім,» – деді, бірақта Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын,

өмірі кезінде Бахрейіннен ақша түспеді. Ал ол жерден ақша түскен кезде Абу Бакрдің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, өмірімен: «Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, кімге бір нәрсе уәде берсе не болса кімге бір нәрсе берешек болса, бізге келсін», - деп хабарландырды. Сонда мен (Абу Бакрге) келдім де: «Расында, Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, маған мұншама беремін, деп уәде еткен», - дедім, сонда ол бір уыс тенге салды, мен оларды санап шыққанымда бес жүз дана болып шықты, содан соң ол маған: «Және екі рет соншама ал», - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

87 ТАРАУ

Адамға дағды болған игілікті істерді мүмкіндігінше әрдайым орындау жайлы.

Аллаһ Тағала айтты:

“...Расында бір қауым өзін өзгертпейінше, Аллаһ оны өзгертпейді.” “Рағьд” сүресі, 11 аят.

Аллаһ Тағала айтты:

“...жібін мықтап иіргеннен кейін тарқатқан әйел сияқты болмандар...” “Нахыл” сүресі, 92 аят.

692. Хабар бойынша, Абдуллаһ бин Амр бин аль-Ас, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, маған былай деді: “Иә Абдуллаһ, кезінде түндерде Аллаһқа құлшылық ететін, ал артынан онысын орындауды қойған пәленше секілді болма”.

88 ТАРАУ

Кездескенде игілікті сөздерді айту мен көңілді күйде болу жайлы.

Аллаһ Тағала айтты:

“Мұсылмандарға қанатыңды жай.” “Хыжыр” сүресі, 88 аят.

Аллаһ Тағала айтты:

“Егер тұрпайы, қатал жүректі болсаң еді, әрине олар маңайыңнан тарқап кетер еді...” “Әль-Имран” сүресі, 159 аят.

693. Хабар бойынша, Ади бин Хатим, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Өзіңді құрманың жартысымен болса да Оттан қорға, ал мұны да таппаған – қайырымды сөздің көмегімен! **Аль-Бухари, Муслим.**

694.¹ Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

...қайырымды сөз де – садақа. Аль-Бухари, Муслим. Бұл сөздер жоғарыда келтірілген ұзын хадистің бөлігі ретінде келтіріледі.

695. Хабар бойынша, Абу Зарр, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Маған Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деді: “Бауырыңды ЖарОын ж8збен қарсы алу тұрғысында болса да, шариғаттың кез-келген қостаған амалдарын орындауды ескермеуші болма”. **Муслим.**

89 ТАРАУ

Егер сұхбаттасушы адамың түсінбесе, онда оған анық сөйлеп және айтқаныңды қайталау жайлы.

696. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, егер бір нәрсе сөйлесе, айтқандарын адамдар түсіну үшін, үш рет қайталайтын, ал кімнің үйіне келсе үй иелеріне де үш реттен сәлем беретін¹. **Аль-Бухари.**

697. Хабар бойынша, Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сөздері анық болатын және оны естіген адамдардың бәрі түсінетін. **Муслим.**

90 ТАРАУ

Әңгімесінде тыйым салынбаған сөздері жоқ сөйлеушінің бірі, екіншісінің сөздерін мұқият тыңдау және білімі бар насихат айтушы адамның, тыңдаушылардан тыныштық сақтап тыңдауларын талап етуі жайлы.

698. Хабар бойынша, Жарир бин Абдуллаһ, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Қостасу қажылығы кезінде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, маған: “Адамдарға айт, үндемей мені тыңдасын!”, - деп бұйырды да, сосын: “Менен кейін² бір-бірінің басын шапқан имансыздардан болмаңдар!”, - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

91 ТАРАУ

Насихатта орташалықты³ ұстану жайлы.

Аллаһ Тағала айтты:

“Адамдарды Раббыңның жолына даналық және көркем үгіт арқылы шақыр...” “**Нахыл” сүресі, 125 аят.**

¹ Бұлай істейтін себебі, не үй иелері бөгде адамдардың кіргенін білсін, не болмаса үйдегілердің бәрі сәлемді естисін деген ниетпен жасалса керек.

² Яғни, менің өлімімнен кейін.

³ Яғни, адамдарға жасаған дағуат адамдарды жалықтырып аламас үшін тым ұзартып жібермеу және түсінбей қалмаулары үшін тым қысқартып жібермеу жайлы.

699. Хабар бойынша, Абу Уайл Шакик бин Салам, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Ибн Масъудтың, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, әр бейсенбі күндері адамдарға уағыз айтатын әдеті болатын. Бірде оған бір адам: “Ия Абу Абд ар-Рахман, сенің бізге күнде уағыз айтуыңды қалаймыз!”, - деді. Сонда Ибн Масъуд, оған Аллаһтың ризашылығы болсын: “Расында, мен сендерді жалықтырып жіберуді қаламаймын, мен сендерге насихаты жалықтырып жіберуден сақтанатын Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, насихатындай уағыздаймын”, - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

700. Хабар бойынша, Абуль-Йакзан Аммар бин Йасир, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, адамның уағзын қысқартып, ал намазын ұзартуы, оның білімінің көрсеткіші, сондықтан намаздарыңды ұзартып уағыздарыңды қысқартыңдар. **Муслим.**

701. Хабар бойынша, Муъавиа бин аль-Хакам ас-Сулами, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде мен Аллаһтың елшісімен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бірге намаз оқығанымда, (сапта тұрғандардың) бірі түшкірді де мен: “Аллаһ саған рахым етсін!”, - дедім. Сонда маған адамдар айыптаушы көздерімен қарай бастады да мен: “Менен менің шешем айрылсын! Неге маған бұлай қарап жатырсыңдар?”, - дедім. (Осыны айтуым мұң екен) олар қолдарымен сандарын соға бастады да, мен олардың менен тынышталуды талап етіп жатқандарын түсінгенімде, оларға ашулы болсам да, сөйлегенімді қойдым. Ал Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, менің әкем мен шешем оған құтқару ақысы болғыр, намазын оқып болысымен, менімен сөйлесті, ал мен болсам бұрын-соңды ондай ақылшыны кездестірмедім! Аллаһтың атымен ант етемін, ол маған айқайламастан, мені ұрмастан және ұрыспастан жәй ғана: “Расында, бұл намаз уақытында адамдардың жәйда айтатын сөздерін сөйлеуге болмайды! Намаз – бұл тек қана Аллаһты мақтап, мадақтау мен Құран оқу ғана!”, - деді, не болмаса осыған ұқсас сөздерді айтты. Содан соң мен оған: “Ия Аллаһтың елшісі жақында ғана мен пұтқа табынушылардан едім, ал артынан Аллаһ бізге Исламды сыйлады, бірақта әлі күнге дейін біздің арамызда көріпкелдерге баратындар бар”, - дедім. Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Ал сен оларға барма”, - деді. Мен тағы да: “Және біздің арамызда жаман ырымдарға сенетіндер де бар”, - дедім. Бұған ол: “Олар соған ұқсасты жүректерімен ғана сезінеді, бірақта бұл оларды тоқтатпау керек⁴”, - деді.

702. Хабар бойынша, аль-Ъирбад ин Сарийа, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

⁴ Яғни жаман ырым көздеген ісінен, мақсатынан қайтармау керек.

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бізге уағыз айтып, оның сөздерінен біздің жүрегімізге қорқыныш ұялады, ал көздерімізге жас толды... Артынан бұл хадисті, “Сүннәтті әрдайым ұстану жайлы” тарауда, жеткізушінің аяғына дейін айтқанын келтіргенбіз. Бұл халисті ат-Тирмизи “Жақсы хадис”, деп келтіреді.

92 ТАРАУ

Абыройлық пен сыпайылық жайлы.

Аллаһ Тағала айтты:

“Рахманның құлдары жерде сыпайы түрде жүріп, оларға білместер тіл тигізсе де: “Сәлеметшілік”, деп дұрыс жауап береді”. **“Фұрқан” сүресі, 63 аят.**

703. Хабар бойынша, Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Мен Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, тамағындағы тілшігі көрінгенше аузын ашып күлгенін көрген емеспін. **Аль-Бухари, Муслим.**

93 ТАРАУ

Намаз оқу үшін, білім алу үшін шақыру және осыған ұқсас құлшылық етуді абыроймен және сабырлы (асықпай) орындау жайлы.

704. Хабар бойынша, Абу Хурайры, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Намаздың басталуы жарияланып, (қамат түсірілгеннен кейін) оған жүгіріп келмендер, бірақта оған әдеттегі жүрістеріңмен келіндер де, тыныштық сақтап (үлгерген рақағаттарыңнан бастап) намаз оқыңдар, ал үлгермегендеріңді артынан толтырасыңдар. **Аль-Бухари, Муслим.**

Ал бұл хадистің Муслим ғана келтірген нұсқасында, ол келесі сөздермен толықтырады:

...өйткені кез-келгендерің намазға қарай жүрген уақыттарыңнан бастап намазда саналасыңдар¹.

705. Хабар бойынша, Ибн Аббас, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісімен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, Арафаттан бірге оралып келе жатқанымызда артымыздан айқау-шу, гүрсілдер мен түйенің өкіргенін естідік. Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, қамшысымен белгі берді де: “Иә адамдар, сендерге сабыр сақтау керек, өйткені игілік (тақуалық) асықпаушылықта аңғарылады. Бұл хадисті аль-Бухари толығымен келтірсе, Муслим бір бөлігін ғана келтіреді.

94 ТАРАУ

Қонаққа сый-құрмет көрсету жайлы.

Аллаһ Тағала айтты:

¹ Бұл дегеніміз, ондай адам жамағатта намаз оқып жатқан адамның сауабындй сауаб алады, деген сөз.

«Саған Ибраһимнің ардақты қонақтарының әңгімесі келді ме? Олар Ибраһимге кіргенде «Сәлем» десті. Ибраһим де оларға: «Сәлем бөгде қауым», - деді. Дерееу үйіне барып семіз бір бұзау әкелді. Оны оларға жақындатып: «Жемейсіндер ме?», - деді.» **«Зәрият» сүресі, 24-27 аяттар.**

Аллаһ Тағала айтты:

“Қауымы оған жүгірісіп келді. Сондай-ақ олар бұрыннан да жаман істер істейтін еді. (Лұт:) “Иә халқым! Міне қыздарым, олар сендер үшін тағы таза. Енді Аллаһтан қорқыңдар! Қонақтарым жайында мені қорламаңдар. Іштеріңде бір де есті кісі жоқ па?”, - деді.” **“Һуд” сүресі, 78 аят.**

706. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Кімде-кім Аллаһқа және Ахирет күніне иман келтірген болса, онда қонағын жақсылап күтсін. Кімде-кім Аллаһқа және Ахирет күніне иман келтірген болса, онда туысқандарымен қарым-қатынасын үзбесін. Кімде-кім Аллаһқа және Ахирет күніне иман келтірген болса, онда жақсылықты сөйлесін не болмаса үндемесін. **Муслим, аль-Бухари.**

707. Хабар бойынша, Абу Шурайх Хувайлид бин Амр аль-Хуза'и, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

“Кім Аллаһқа және Ахирет күніне иман келтірген болса, онда сый ретінде қонағына құрмет көрсетсін.” Сонда адамдар: “Иә Аллаһтың елшісі, оның сыйының көлемі қандай болу керек?”, - деп сұрады. Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Күн мен түн², ал қонақжайлықты үш күн ішінде көрсетуге болады, ал бұдан артығы ол үшін садақа саналады³”, - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

Ал бұл хадистің Муслим ғана келтірген нұсқасында Аллаһтың елшісінің оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқаны келтіріледі:

“Мұсылманға өзінің бауырының үйінде, оны күнәге апаратындай ұзақ қалуына болмайды”, - деді. Сонда адамдар: “Иә Аллаһтың елшісі, ол оны қалайша күнәге аарады?”, - деп сұрады. Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Егер ол үй иесінің беруіне (қонақты күтуіне) ешнәрсесі қалмайынша қала берсе”, - деді.

95 ТАРАУ

Қуанышты хабар жеткізу мен құттықтаудың керектігі жайлы.

Аллаһ Тағала айтты:

“...сондай-ақ Аллаһқа ынтамен бой ұсынғандар, олар үшін қуаныш бар, сонда құлдарымды сүйіншіле. Сондай сөзге құлақ салып, сонда оның ең көркеміне

² Бұл дегені бір тәулік ішінде қонаққа ерекше көңіл бөліп, оған сый ретінде жақсы тамақтар беру, ал тәулік өтісімен қонаққа үй ішінде қандай тамақ желінсе сондай тамақ беруге болады.

³ Яғни, бұдан кейін қонақжайлық көрсетесің бе, не болмаса көрсетпейсің бе өз еркінде.

...местіндер, міне солар, Аллаһ өздерін тура жолға салғандар...» **«Зүмәр» сүресі, 16-17 аяттар.**

Аллаһ Тағала айтты:

“Оларды Раббылары өзінің мәрхеметімен және ризашылығымен сондай-ақ тұрақты нығметке ие жәннәттерімен қуантады.” **“Тәубе” сүресі, 21 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

“Оны өте мүләйім бір ұлмен қуанттық” **“Саффат” сүресі, 101 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

“Расында Ибраһимге елшілеріміз хош хабармен сәлем берді. **“Худ” сүресі, 69 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

“Оның түрегеп тұрған әйелі күліп жіберді. Сонда оны Исхақ және артынан Яқұппен қуандырдық” **“Худ” сүресі, 71 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

“Ол хұжырада намаз оқып тұрғанда, періштелер оған: “Расында, Аллаһ саған, Аллаһтан болған әмірді растаушы, ел ағасы, нәпсісіне ие, игілерден бір пайғамбар болатын Яхьямен қуанышқа бөлейді, - деп дуыстады.” **“Әль Имран” сресі, 39 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

“Сол уақытта періштелер: “Иә Мериәм! Расында, Аллаһ сені өз тарапынан бір сөзбен қуантады; оның аты Мәсих...” **“Әль Имран” сресі, 45 аят.**

Ал хадистер жайлы айтатын болсақ олар көп және “Сахихтерден” белгілі. Олардың қатарына төмендегі хадистер жатады:

708. Хабар бойынша, Абу Ибраһим Абдуллаһ бин абу Ауф (сондай-ақ оның лақаб аты – Абу Мухаммад және Абу Муъайвиа, делінеді) , оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, Хадишаны, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, Жәннәттағы інжуден жасалған сараймен қуандырғанын жеткізді. **Аль-Бухари, Муслим.**

709. Хабар бойынша, Абу Муса аль-Ашъари, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде мен өз үйімде дәрет алып болысымен өз-өзіме: “Мен бүгін Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, қызмет етіп күні бойы жанында боламын!”, - дедім. Сосын мен мешітке келіп, Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жайлы сұрадым, ал адамдар маған: “Ол мына бағытта кетті”, - деді.

Абу Муса аль-Ашъари, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол сөзін былай жалғастырды:

Сосын мен ол туралы адамдардан сұрастырып, оның Бир Арис¹ деген жерде екендігін білгенше, оның артынан жүріп отырдым. Сонда мен қақпаның жанында Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, өзінің табиғи қажетін қанағаттандырып және дәрет алып болғанша күттім. Сосын мен оған қарай жылжыдам, келсем ол киімінің етегін тізесіне дейін көтеріп, аяғын құдыққа салып Арис құдығының жиегінің ортасында отыр екен. Мен Аллаһтың елшісімен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, амандасып қайтадан қақпаның

жанына келіп өз-өзіме: “Расында, мен бүгін Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, қақпашысы болмын”, - дедім. Арада біраз уақыт өтісімен Абу Бакр, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, келіп қақпаны итерді. Мен: “Кім ол?”, - деп сұрадым. Ол: “Абу Бакр”, - деді. Мен: “Күте тұр”, - дедім де, өзім Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, барып: “Иә Аллаһтың елшісі, Абу Бакр кіруге рұқсат сұрап жатыр”, - дедім. Ол: “Кіргіз де, оны Жәннәт күтіп тұрғаны жайлы хабармен қуант!”, - деді. Сонда мен қайта оралып Абу Бакрге: “Кір және Аллаһтың елшісі сені Жәннәт жайлы қуанышты хабармен қуандырып жатқанын біл!”, - дедім. Абу Бакр кірді де, құдықтың сол жиегіне келіп Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, оң жағынан дәл Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, секілді киімінің етегін тізесіне дейін көтеріп, аяғын құдыққа салып отырды, ал мен болсам қақпаға қайта оралып сол жерге келіп отырдым. Ал менімен ергісі келіп, бірақ ол дәрет алып жатқан уақытта айырылысқан менің бауырым жайлы айтатын болсам, ол туралы: “Егер Аллаһ пәленшеге игілік қаласа, онда ол оны осында алып келеді”, - деп, ойлап тұрғанымда бір адам келіп қақпаны итерді. Мен: “Кім ол?”, - деп сұрадым. Келген адам: “Омар бин аль-Хаттаб”, - деп жауап берді. Мен: “Күте тұр”, - дедім де, өзім Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, келіп: “Иә Аллаһтың елшісі, Омар кіруге рұқсат сұрап жатыр”, - дедім. Ол: “Кіргіз де, оны Жәннәт күтіп тұрғаны жайлы хабармен қуант!”, - деді. Сонда мен қайта оралып Омарға: “Кір және Аллаһтың елшісі сені Жәннәт жайлы қуанышты хабармен қуандырып жатқанын біл!”, - дедім. Омар кірді де, құдықтың сол жиегіне келіп Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сол жағынан аяғын құдыққа салып отырды, ал мен болсам қақпаға қайта оралып сол жерге келіп отырдым. Сонда мен тағы да өз-өзіме: “Егер Аллаһ пәленшеге игілік қаласа, онда ол оны осында алып келеді”, - дедім. Арада біраз уақыт өтісімен бір адам келіп қақпаны итерді. Мен: “Кім ол?”, - деп сұрадым. Келген адам: “Осман бин Аффан”, - деп жауап берді. Мен: “Күте тұр”, - дедім де, өзім Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, келіп: “Иә Аллаһтың елшісі, Осман кіруге рұқсат сұрап жатыр”, - дедім. Ол: “Кіргіз де, оны ол қайғыға ұрынғаннан кейін, Жәннәтқа кіретіндігі жайлы айтып қуандыр!”, - деді. Сонда мен қайта оралып Османға: “Кір және Аллаһтың елшісі сені сен қайғыға ұрынғаннан кейін Жәннәтқа кіретіндігің жайлы қуанышты хабармен қуандырып жатқанын біл!”, - дедім. Сосын Осман кірді де құдықтың олар отырған жиегінде орынның жоғын көріп, оларға қарама-қарсы басқа жиегінен отырды.

Саъд бин аль-Мусайб былай деді:

Олардың құдықты жағалап отыруларының мәнісін, олардың қаза болғанынан кейін мазарда да қабырлері солай орналасады, деп жорыдым². **Аль-Бухари, Муслим.**

² Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, Абу Бакр және Омар, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, Айшаның, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, бөлмесінде жерленген, ал Осман, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, мешітінің жанында орналасқан аль-Бақи мазарында жерленген.

¹ Яғни, Арис құдығы.

Бұл хадистің тек қана аль-Бухари келтірген нұсқасында Абу Муса, оған Аллаһтың ризашылығы болсын былай дейді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын маған қақпаларды (күзетуімді) бұйырды.

Және де хадистің осы нұсқасында Османды, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, Жәннәтпен қуандырғанда ол, Аллаһқа мақтаулар айтып: “Жердемді тек қана Аллаһтан сұрау керек”, - деді, дегені келтіріледі.

710. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде біз арамызда Абу Бакр мен Омар, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, бірнеше адамдармен отырған кезімізде, кенеттен Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, орнынан тұрды да бізді тастап кетіп қалды. Ол бізге көп уақыт ішінде қайта оралмады да, біз не болып қалды екен деп уайымдай бастадық. Одан кейін бізді үрей биледі де, орнымыздан тұрдық. Мен болсам қорқып, бірінші болып оны іздеп шығып, ансарлардың бірінің бағының дуалына кезіккенімше жүрдім. Мен бақтың қақпаларын таба алмай дуалды айналып шыққанымда, бақтан тысқары жердегі құдықтан аққан жылғаның (баққа кіріп) дуалдың артында көрінбей кететінін байқадым. Сонда мен түлкі секілді бір уыс болып бүктеліп (сол тесіктен) бақтың ішіне кірсем Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сонда екен. Ол маған: “Абу Хурайра?”, - деді. Мен: “(Менмін), иә Аллаһтың елшісі”, - дедім. Ол: “Не болып қалды?”, - деп сұрады. Мен: “Сен біздің арамызда болдың да, сосын бізді тастап кетіп қалдың және көпке дейін оралмадың, ал біз болсақ саған не болып қалды деп, қорқа бастадық, ал мен бірінші болып қорқа бастадым. Сосын мен осы баққа кіріп түлкі секілді бүктеліп (ішіне кірдім), ал басқалары менің артымнан келе жатыр”, - дедім. Сонда ол: “Ия Абу Хурайра”, - деп маған өзінің сандалын беріп: “Менің сандалымды ал да барып осы бақтың сыртында кезіктірген кез келген, Аллаһтан басқа құдай жоқ, деп жүрегімен нық сеніп куәлік берген адамға, Жұмақты хабарлап қуандыр”, - деді. **Соңынан бұл хадисті (Абу Хурайра) аяғына дейін айтып келтірді¹. Муслим.**

711. Хабар бойынша, Ибн Шумаса, ол былай деді:

Біз Амр бин аль-Аспен², оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол жан тапсырар алдында бірге болдық. Оның дуалға бұрылып көп жылағаны

¹ Хадистің жалғасында былай делінеді, Омар Пайғамбарға, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, адамдар осымен ғана шектеліп, игілікті істерді жасауды тоқтатып қоймасы үшін, адамдарға бұл жайлы айтпауға кеңес берді де, Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, оның ойымен келісті.

² Амр бин аль-Ас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, Исламның алғашқы уақытының ірі әскери қолбасшысы саналады. Ол Меккені алардың алдында Ислам қабылдап, артынан көптеген шайқастарға қатысқан. Ол Сирияны жаулап алған шайқасқа қатысқан, Мысырды жаулап алушылардан болған және артынан Кайр салынған Фустат атты мекенді құрған.

соншалық, оның баласы оған: «Ия әкетай, Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сені қуанышты хабармен қуандырмап па еді? Ия әкетай, Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сені қуанышты хабармен қуандырмап па еді?», - дей бастады. Сонда ол бізге бұрылып былай деді: «Расында, (адамның Ахиретке) жинаған қорының ішіндегі ең жақсысы, Алаһтан басқа Құдай жоқ және Мухаммад – Аллаһтың елшісі, деген куәлік жатады. Расында, мен (өмірімнің) үш түрлі сатысынан өттім: (алдымен) мен менен артық Аллаһтың елшісін, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жаек көретін және ұстап алып оны өлтіруді қалайтын адам жоқ шығар, деп ойлайтынмын, ал егерде осындай күйде өлген болсам, онда мен Тозақ отының тұрғындарының ішінде болған болар едім. Аллаһ менің жүрегіме исламға деген махабатты кіргізген кезде, мен Пайғамбарға, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, келдім де: «Мен саған ант беруім үшін оң қолыңды бер!», - дедім. Сонда ол маған қолын созды да, ал мен болсам оған қолымды бермедім, сонда ол: «Саған не болды, иә Амр?», - деп сұрады. Мен: «Менің қойғым келетін шартым бар», - дедім. Ол: «Қандай шарт?», - деп сұрады. Мен: «Менің күнәләрімнің кешірілуі», - дедім. Сонда ол: «Ислам бүкіл алдыңғы күнәләрді, хижра алдыңғы күнәләрді, қажылық алдыңғы күнәләрді өшіретіндігі, саған мәлім емес пе?», - деді. Осыдан кейін мен үшін Аллаһтың елшісінен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, артық жақсы көретін және одан жоғары қоятын адам болған жоқ. Менің оған деген құрметімнің тереңдігі соншалық, мен оның көзіне қарауға дәтім бармайтын, ал егер маған оны сүйреттеп берші десе, мен оны істей аламас едім, неге десең мен оған ешқашан тесіліп қараған емеспін, ал егер мен осындай күйде өлген болсам, онда Жәннәт тұрғындарынан болуға үміттенер едім. Ал одан кейін бізге берілген тапсырмаларының көптігі сонша, солардың кесірінен өзімнің қандай күйде екендігімді білмеймін! Ал мен өлгеннен кейін мені (мазараға) не (жоқтап) жылаушы, не от шығарып салмасын, ал мені жерлеген уақытта топырақты аз-аздан тастап көміңдер де, одан кейін менің қабырымның жанында түйені сойып оның етін таратуға қанша уақыт кететін болса сонша уақыт мен сендерге қуанып және Раббымның елшілеріне на жауап беретінімді көруім үшін тұра тұрыңдар³. **Муслим.**

96 ТАРАУ

Жолдастарыңмен қоштасу және онымен ол сапарға аттанып қоштасқанда не болмаса басқа жағдайларда оған кеңес беру және ол үшін Аллаһтан сұрап дұға жасау және оның да сен үшін Аллаһтан сұрап дұға жасауы жайлы.

Аллаһ Тағала айтты:

³ Басқаша айтқанда, қабырда сұрақ қоятын періштелер. Сонымен, бұл хадисте мәйіт, өзін шығарып слушылардың сөздерін есітетіндігі жөніндегі көп нұсқаулардың бірі айтылып жатыр.

“Ибраһим бұны ұлдарына өсиет етті және Яқұп та: “Иә ұлдарым! Әрине Аллаһ сендер үшін осы дінді ұнатты, сондықтан сендер нағыз мұсылман болып өліңдер”, - деді. Яқұпқа өлім келген сәтте, балаларына: “Неменеге құлшылық қыласыңдар?”, - дегенде, бар ма едіңдер? Сонда олар: “Сенің Тәңіріңе, аталарыңның Тәңіріне: Исмаил, Исхақтың бр-ақ Тәңіріне құлшылық қыламыз. Сондай-ақ Соған бой ұсынамыз”, - деген еді.” **“Бақара” сүресі 132-133 аяттар.**

Ал хадистер жайлы айтатын болсақ, оларға келесі хадистер жатады:

712. Зайд бин Аркамның, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, «Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жанұясына құрметтеу жайлы тарауында», хабарлаған хадисте, Аль-Аркамның былай дегені келтіріледі:

Бірде біз Аллаһтың елшісімен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, Меке мен Мединаның арасындағы судың бастауы Хумда болған уақытта, ол орнынан тұрды да бізге хұппа айта бастады. Ол Аллаһқа мақтау айтып, оған шүкірлік айтып болған соң, адамдарға уағыз айтып естеріне сала бастады!¹ Сосын ол былай деді: «Содан соң: «Иә адамдар, расында, мен - тек адам ғанамен, жақын бір күндерде маған менің Раббымның елшісі келеді де мен оны қабыл аламын!² Сендерге артымнан екі асылды қалдырамын. Олардың біріншісі өзіне басшылық пен нұрды сіңірген Аллаһтың Кітабы, сондықтан оның айтқанымен жүріңдер және оны мықты ұстаныңдар!», - деді де, адамдарды Аллаһтың Кітабымен жүруге шақырып, оларды оған ынталандыра бастады. Содан соң ол: «Ал екінші асыл ол, менің жанұямның мүшелері болып табылады, мен сендерге Аллаһтың, менің жан ұямның мүшелеріне қатысты айтқан әмірлерін естеріңе саламын, мен сендерге Аллаһтың, менің жан ұямның мүшелеріне қатысты айтқан әмірлерін естеріңе саламын!³», - деді. **Муслим.**

713. Хабар бойынша, Малик бин аль-Хувайрис, ол былай деді:

Кезінде біз Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, келдік ол кезде біз бәріміз бір рудан және жас шамасында тететелес жас жігіттер болатынбыз. Біз Аллаһтың елшісінде, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жиырма күн тұрдық, сол аралықта ол бізбен жұмсақ әрі сыпайы болды және біздің үйімізді сағанап жүргенімізді сезіп жанұямыз жайлы онда кімнің қалғандығын сұрады, біз бәрін айтып бердік. Сонда ол бізге: «Жанұяларыңа қайтыңдар, олармен бірге тұрыңдар, оларға дінді үйретіңдер де оларға игілікті істерді жасауды бұйырыңдар. Ал пәлен намазды пәлен уақытта оқыңдар және пәлен намазды – пәлен уақытта оқыңдар, ал намаздың уақыты келген кезде бірің намазға шақырып (қамат түсіріңдер де), ал араларыңдағы жас тұрғысында үлкенің

намаздарыңда (имамдарың болып) басқарсын. **Муслим.**

Бұл хадистің аль-Бухари келтірген нұсқасында Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқаны келтіріледі:

...және намазды сендердің көз алдарыңда мен қалай орындасам, сендер де дәл солай орындандар.

714. Хабар бойынша, Омар бин аль-Хаттаб, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Кезінде мен Пайғамбарға, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, умра жасау үшін рұқсат сұрап бардым. Ол Маған рұқсат берді де: «Иә бауырым, өзіңнің дұғанда бізді де ұмытпа!», - деді. Мен бұл сөздерді бүкіл дүниеге ауыстырмас едім!

Бұл хадистің басқа нұсқасында, Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігімен сәлемі болсын, былай дегені келтіріледі:

Иә бауырым, бізді де дұғаға қос! **Абу Дауд пен ат-Тирмизидің «Жақсы хадис» деп келтірген сенімді хадис.**

715. Хабар бойынша, Салим бин Абдуллаһ бин Омар, ол әрдайым Абдуллах бин Омар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, сапарға аттанайын деп тұрған адамға былай деп айтатынын жеткізді:

Мен сенімен Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, секілді қоштасуым үшін, маған жақында дейтін де, мынаны айтатын: «Дініңді, аманатыңды⁴ және амалыңның соңын Аллаһқа тапсырамын!» /Астауди-у-Ллаһа динака, уа аманатака, уа хауатима амалика!⁵ **Бұл хадисті ат-Тирмизи «Жақсы әрі сенімді хадис», деп келтіреді.**

716. Хабар бойынша, Абдуллаһ бин Йазид ал-Хатми, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, әскерді жорыққа аттандырып олармен қоштасқысы келсе былай дейтін: «Дініңді, аманатыңды және амалыңның соңын Аллаһқа тапсырамын!» /Астауди-у-Ллаһа динака, уа аманатака, уа хауатима амалика/ **Сенімді хадис, сенімді иснадтарымен Абу Дауд және басқа мұхаддистер келтіреді.**

717. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Пайғамбарға, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бір адам келіп: “Мен сапарға аттанғалы жатырмын, маған жол батасын берші”, - деді. Сонда Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Аллаһ саған тақуалық нәсіп етсін!” /Зауадака-Ллаһу-т-тақуа/, - деді. Ол адам: «Бұған тағы да мен үшін қосшы», - деді де – Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Ол сенің күнәләріңді кешірсін» /Уа ғаффара занбака/, - деді. Ол адам: «Бұған тағы да мен үшін қосшы», - деді де – Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Сен қай жерде болсаң да, Ол сенің игілікке жетуіңді жеңілдетсін!» /Уа иассара лакаль-хайра

¹ Олардың естерінен шығып кеткен жайлар жайлы және көңілдеріне ала бермейті жайлары жайлы айта бастады, дегені.

² Өлім періштесі келіп, мен бұл дүниеден кетемін, дегені.

³ Бұл хадис №346 хадистің бөлігі болып табылады.

⁴ Яғни, жол бойы орындалатын діни амалдарыңды.

⁵ «Мұсылман қорғаны» кітабінің №212 дұғасында араб әріптерімен келтірілген.

айсума кунта! Бұл хадисті ат-Тирмизи «Жақсы хадис», деп келтіреді.

97 ТАРАУ

Игілік сұрау (истихара) және кеңес сұрау жайлы.

Аллаһ Тағала айтты:

“...іс жөнінде олармен кеңес қыл...” “Аль-Имран сүресі 159 аят.

Аллаһ Тағала айтты:

“...сондай-ақ істерін кеңеспен жүргізгендер...” “Шура” сүресі, 38 аят.

718. Хабар бойынша, Жәбір, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бізге Аллаһтан сұрап дұға жасауды, Құранның сүрелерін үйреткендей үйрететін және былай дейтін: “Сендерден қайсыларың бір іс істегің келсе екі ракағат (нәфіл) намаз оқысын да, былай десін: “Иә Аллаһ! Маған іліміңнен игілік бергейсің, құдіретіңмен мені қуатты етпейсің, кең пейіліңмен мені қуанышты етпейсің. Расында, менің күш-құдіретім (түкке) жетпейді. Мен (еш нәрсені) білмеймін. Ал Сен барлық нәрсені білесің. Әрі сен көместерді (ғайыпты) де толық көрушісің. Иә Аллаһ, егер бұл істің¹ дінімде, тіршілігімде, істерімнің соңында, (немесе былай дейді: “Қзіргі (өмір) тіршілігімде немесе келешекте бұл істің) мен үшін қайырлы екендігін білсең, оны маған нәсіп ете көр! Әрі (ол істі) маған оңтайлы етіп, кейін оны мен үшін берекелі ет! Ал егер бұл істің дінімде, тіршілігімде, істерімнің соңында, (немесе былай дейді: “Қзіргі (өмір) тіршілігімде немесе келешекте бұл істің) мен үшін жаман екендігін білсең, онда (оны) менен алыстат! Әрі мені де одан аулақ ет! Қай жерде болса да мен үшін жақсылықты нәсіп ет те, мені сол жақсылықпен разы ете көр!” /Аллаһумма, инни астахирука би-ильмика уа астағдирука би қудратика уа асалука мин фадликаль- ғазими, фа-иннака тақдиру, уа ла ақдиру, уа таъламу, уа ла аъламу уа анта ғламул ғуюб, Аллаһумма ин кунта таъламу анна һазал амра хойрун ли фи дини, уа мағашаи уа ғақибати амри (ғажалиһи уа ажалиһи) фақдурһу лий уа яссирһу лий сумма барик лий фиһ, уа ин кунтә таһламу анна һазал амра шаррун лий фий диний уа мағаший уа ғақибати амрий (ғажалиһи уа ажалиһи) фасрифһу ғанний уасрифний ғанһу уақбур-лиал-хайра хайсу каана сумма ардый-ний биһ.² аль-Бухари.

98 ТАРАУ

Мерекелерге барудың дұрыстығы, ауру адамдардың көңілін сұрау, Хәкте барудың, әскери жорықтарға барудың, жерлеу рәсімне және басқа да рәсімдерге қатысудың және де құлшылық еткен жердің көбейуі үшін онда барғанда бір жолмен барып, ал одан

қайтқанда басқа жолмен келудің артықшылығы жайлы.

719. Хабар бойынша, Жәбір, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Мейрам күні Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, әдетте намаздан, онда барған жолынан бөлек басқа жолмен қайтатын. Аль-Бухари.

720. Хабар бойынша, Абдуллаһ бин Омар, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, (Мединадан) аттанғанда, әдетте аш-Шаджар³ арқылы өтетін, ал одан қайтқанда аль-Муъарис⁴ арқылы оралатын. Ал Меккеге кіргенде оның жоғарғы жағынан кіретін де, ал одан шыққанда төменгі жағынан шығатын. Аль-Бухари, Муслим.

99 ТАРАУ

Барлық жақсы амалдарды орындағанда оң жақтан бастауға көңіл бөлу жайында, мысалыға, дәрет алғанда, ғұсыл құйынғанда, таяммум алғанда, аяқ киім шалбар (басқа да) киімдерді кигенде, мешітке кіргенде, тіс тазалағышты қолданғанда, көзді сүрмемен бояғанда, тырнақ алағанда, мұртты басқанда, қолтықтың астын тазалағанда, бастағы шашты қырғанда, намаздан кейін сәлем бергенде, тамақ-су ішкенде, қол алысқанда, Қара тасты ұстағанда, әжетханадан шыққанда, бір нәрсені алғанда, берегенде және де осыған ұқсас істерді істегенде (оң жақтан бастау жайында). Ал бұдан өзге қарама-қарсы жағдайларда сол жақтан бастауға көңіл бөлу жайында, мысалыға, сіңбіргенде, түкіргенде, әжетханаға кіргенде және мешіттен шыққанда (сол аяқпен бастап шығу), аяқ киім шалбар, т.б. киімдерді шешкенде (сол жақтан бастап шешу), ұятты жерлерін жуғанда, таза емес нәрселерді ұстағанда және осыған ұқсас істерді істегенде (сол қолмен) істеу жайлы.

Аллаһ Тағала айтты:

“Сонда енді кімнің кітабі оңынан берілсе: “Алыңдар кітабімді оқыңдар”, - дейді. “Хаққа” сүресі, 19 аят.

Аллаһ Тағала айтты:

“(Амал дәптерлері оңынан берілген) оңшылдар, нендей жақсы ол оңшылдар. (Амал дәптерлері солынан берілген) солшылдар, нендей жаман ол солшылдар”. “Уақиға” сүресі, 7-8 аяттар.

¹ Осы жерде өз қажетін айтады.

² Арабша әріптермен «Мұсылман қорғаны» кітабінің № 74 дұғасында келтірілген.

³ Мединадан шамамен алты миль ара қашықтықта орналасқан елді мекен.

⁴ Бұл да Мединадан шамамен алты миль ара қашықтықта орналасқан елді мекен.

721. Хабар бойынша, Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, ол не істесе де бәрінде, ол мейлін дәрет алуда, тарануда, аяқ-киім киуде болсын оң жаққа көңіл бөлу ұнайтын. **Аль-Бухари, Муслим.**

722. Хабар бойынша, Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, оң қолымен дәрет алатын және тамақ жейтін, ал әжетханада және сол сияқты жерлерде¹ амалдарын сол қолымен жасайтын. **Бұл сенімді хадисті, сенімді иснадпен Абу Дауд және басқа да мұхаддистер келтіреді.**

723. Хабар бойынша, Умм Атыййя, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, (қайтыс болған) қызының², оған Аллаһтың ризашылығы болсын, денесін жуып жатқанда, ол: “Жууды оң жағынан бастап, дәрет алғанда қай жерлерін жуу керек сол жерлерінен бастап жуыңдар”, - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

724. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Сендерден кім аяқ киімін киетін болса оң аяғынан бастасын, ал оны шешкен уақытында сол аяғынан бастасын, қорытып келгенде оң аяқты бірінші киіп соңғы шешетіндей болу керек. **Аль-Бухари, Муслим.**

725. Хабар бойынша, Хафса, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, оң қолымен ішіп жейтін және киінетін, ал қалған істерді сол қолымен істейтін. **Бұл хадисті Абу Дауд, ат-Тирмизи және басқа да мұхаддистер келтіреді.**

726. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Киім киіп, дәрет алғанда оң жақтарыңнан бастаңдар. **Бұл сенімді хадисті, сенімді иснадпен Абу Дауд және ат-Тирмизи сенімді иснадпен келтіреді.**

727. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, Минаға оралғанда, ол бағаналарға келіп тас ата бастады³, сосын Минадағы тоқтаған жеріне қайта оралды да құрбан шалды, сосын шаштаразшысына: “Ал⁴”, - деді де, бірінші басының оң жағын көрсетті де, сосын сол жағын көрсетті де, артына (қырылған) шашын адамдарға тарата бастады. **Аль-Бухари, Муслим.**

Бұл хадистің Муслим ғана келтірген нұсқасында Анастың, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, былай деп айтқаны келтіріледі:

Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бағаналарға тас атып және құрбан шалып болған соң, ол шатаразшыға басының оң жағын ұсынды да, ол оны қырып тастады, осыдан кейін ол өзіне Абу Тальха аль-Ансарды шақырып алды да, ол оған қырылған шашты берді. Ал содан соң ол оған басының сол жағын ұсынды да: “Қыр!”, - деді, қырып болған соң, Абу Тальхаға: “Адамдарға тарат”, - деді.

ТАМАҚ ІШУДІҢ ЕРЕЖЕЛЕРІ ЖАЙЛЫ КІТАП.

(Исламдағы тамақ ішу мәдениеті)

100 ТАРАУ

Тамақ ішуді Аллаһтың атмен (бисми-Ллаһи) деп бастау және тамақ ішіп болған соң Аллаһқа мақтау (шүкірліктер) айту жайлы.

728. Хабар бойынша, Омар бин Абу Салам, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Маған Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деді: “Иә балақай, Қамқор, Мейірімді Аллаһтың атымен”, - деп баста да, оң қолыңмен өзіңе жақын болғаннан же!” **Аль-Бухари, Муслим.**

729. Хабар бойынша, Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Тамақ жердің алдында сендерден кез келгенің Аллаһ Тағаланың есімін айтсын, ал егер де ол Аллаһтың есімін тамақтың алдында айтуды ұмытып кетсе онда: “Аллаһтың атымен тамақтың алдында және соңында!” Бисмилляһи фи аууалаһи уа ахираһи!”, - десін. **Бұл хадисті Абу Дауд пен ат-Тирмизи “Жақсы әрі сенімді хадис”, деп келтіреді.**

730. Хабар бойынша, Жәбір, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Егер адам үйіне кіргенде және тамақ ішер алдында Аллаһ Тағаланың есімін айтса, шайтан өзінің нөкерлеріне: “Бұл жерде сендерге пана да, тамақ та жоқ!”, - дейді. Ал егер де ол кірерде Аллаһ Тағаланың есімін аузына алмаса, онда шайтан өзінің нөкерлеріне: “Сендер пана таптыңдар”, - дейді, ал егер ол тамақ ішер кезде де Аллаһ Тағаланы есіне алып айтпаса, шайтан: “Сендер пана да, тамақ та таптыңдар”, - дейді. **Муслим.**

731. Хабар бойынша, Хузайфа, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

¹ Мысалыға түкіріп, сіңбргенде.

² Өңгіме Зайнаб, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, болып жатыр.

³ Шайтанға тас ату рәсімі.

⁴ Яғни, қыра баста, деді.

⁵ «Мұсылман қорғаны» кітабінің №178 дұғасында араб әріптерімен келтірілген.

Біз Аллаһтың елшісімен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бірге тамақ ішкен уақытымызда біз ешқашан одан бұрын, ол өзі тамақ жеуді бастамайынша, тамаққа қол салып еш нәрсе алмайтынбыз. Бірде біз бәріміз дастархан басында отырғанымызда, асығыс оны біреу қуып келе жатқандай бір қыз келді де, бірден тамаққа қол созды, бірақта Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, оны қолынан шап беріп ұстады. Оның артынша дәл солай біреу қуып келе жатқандай, бір бәдәуи келді, оны да Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, қолынан ұстап былай деді: "Расында, шайтан Аллаһ Тағаланың есімінсіз бастап жеген тамақты өзіне тиесілі санайды, сондықтан ол мына қыздың көмегімен өзіне тамақты тиесілі ету үшін оны алып келді, бірақта мен оны қолынан шап беріп ұстап қалдым. Содан кейін өзіне тамақты тиесілі ету үшін мына бәдәуиді алып келді, бірақта мен оның да қолынан ұстап алдым! Жаным қолында Болғанның атымен ант етемін, мына екеуінің қолын ұстағанымда шайтанның қолы менің қолымда болды!" Осыдан кейін Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, Аллаһ Тағаланың есімін айтып тамаққа кірісті. **Муслим.**

732. Хабар бойынша, Умайя бин Махши, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде бір адам жанында Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, болған уақытта тамақ жеп отырда да, ол тамақтан бір түйірі қалғанша Аллаһтың есімін айтпады. (Тамақтың соңғы түйірін) аузына слайын деп жатып: "Аллаһтың атымен тамақтың алдында және соңында!" /Бисмилляһи фи аууалаһи уа ахираһи!/, - деді. Сонда Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, күліп: "Осы уақыт бойы шайтан онымен бірге тамақ жеп отырда, ал ол Аллаһтың есімін еске алуы мұң еді, шайтан ішіндегісінің бәрін құсып тастады", - деді. **Абу Дауд ан-Насаи.**

733. Хабар бойынша, Аиша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сахабаларының алтауының ортасында тамақ жеп отыр еді, бір бәдәуи келді де (қолына тамақтың екі түйірін алып) тамақты жеп бітірді, сонда Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Расында, егер де ол Аллаһтың есімін айтқанда, тамақ бәрімізге жетер еді», - деді. **Ат-Тирмизи «Жақсы әрі сенімді хадис», деп жеткізді.**

734. Хабар бойынша, Абу Умама, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, әдетте тамақ жеп болысымен былай дейтін жеткізді:

Аллаһқа көп, хош, берекелі, әрдайым айтылатын, үздіксіз мақтау-мадақтар болсын, иә біздің Раббымыз! /Әлхамду лилләһи хамдан касиран таййбан мубаракан фийһи, ғойро (мәкфий уә лә) мууаддәһин, уә ләә мустәғнән ғанһу роббәнә/¹ **Аль-Бухари.**

¹ «Мұсылман қорғаны» кітабінің №181 дұғасында араб әріптерімен келтірілген.

735. Хабар бойынша, Муъаз бин Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Кімде-кім тамақтан кейін: "Менен ешқандай күш-қуат талап етпей мені тамақтандырып, рызықтандырған Аллаһқа шүкір!" Әльхамду лилләһил-ләзий ат-тамәний һәзәә, уә разақаниһи, мин ғойри хаулим-миний уә ләә қутин!², - десе, оның алдыңғы кішігірім күнәлері кешіріледі.

101 ТАРАУ

Тамақты жамандамай, оны мақтаудың керектігі жайлы.

736. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, ешқандай тамақты жамандаған емес, егер ол оны қаласа жейтін де, ал егер ол оған ұнамаса жемейтін. **Аль-Бухари, Муслим.**

737. Хабар бойынша, Жәбір, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, үйіндегі адамдардан тұздық сұрады, оған: "Бізде сірке суынан басқа тұздық жоқ", - деді. Сонда ол сірке суын алдырды да: "Сірке суы тамаша тұздық, сірке суы тамаша тұздық!", - деп (тамағын) жей бастады. **Муслим.**

102 ТАРАУ

Ораза ұстаушыға егер ол аузын ашпаса не айту керектігі жайлы.

738. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Егер қайсы бірінді қонаққа шақырса³, онда қабыл алсын, егер оның аузы ораза болса, онда дұға жасасын, ал егер ораза болмаса, онда тамақ жесін. **Муслим.**

Ғалымдар: "Бұл жердегі "Дұға жасасын", дегені, ол Аллаһ Тағаладан (ол адам үшін) тілек тілеп дұға жасасын дегені.

103 ТАРАУ

Тамаққа шақырылған адам, егерде онымен бірге тағы біреу келген болса не деу керектігі жайлы.

739. Хабар бойынша, Абу Масъуд аль-Ансари, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

² «Мұсылман қорғаны» кітабінің №180 дұғасында араб әріптерімен келтірілген.

³ Егер әңгіме үйлену тойына шақыру жайлы болса, онда оған бару парыз, ал қалған жағдайларда барған өз қалауында, дегенмен барған жақсырақ.

Ансарлардан бір адам Пайғамбарды, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, және онымен бірге төрт адамды үйіне тамақ беруге қонаққа шақырды, сонда олармен бірге тағы бір адам ілесті де, Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, үйдің есігінің алдына келген уақытта, үй иесіне: “Мына адам бізге еріп келді, егер қаласаң, оны кіргізесің де, ал егер қаламасаң ол артқа қайтады”, - дегенде ол: “Жоқ, мен оған кіруге рұқсат беремін, иә Аллаһтың елшісі!”, - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

104 ТАРАУ

Жанында отырған адамның қалай жеу керектігі және дұрыс жей алмайтын адамға үйретіп көмектесу жайлы.

740. Хабар бойынша, Омар бин Абу Салама¹, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай дейді:

Бала кезімде мен Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, қолында (тәрбиесінде) болдым. Әдетте мен қолымды ортадағы тамақтың әр шетіне созатынмын. Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, маған: “Иә балақай: “Аллаһтың атымен!” /Бисмил-Лаһи!/, - деп айт та, оң қолыңмен же және тамақтан өзіңе жақынынан ғана ал!”, - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

741. Хабар бойынша, Салама бин Акуаъ, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай дейді:

Бір адам Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жанында сол қолымен жей бастады, бұны көрген ол: «Оң қолыңмен же!», - деді. Бұған ол: «Жей алмаймын», - деді. Сонда Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, «Жей алмай қал!», деді Өйткені оған тақаппарлықтан басқа еш нәрсе кедергі жасамайтын. Осыдан кейін ол, шынымен-ақ, сол қолын аузына апара алмайтын болды. **Муслим.**

105 ТАРАУ

Көпшілік арасында тамақжеп отырған адамның құрманы екіден не болмаса басқа тамақты екіден алып жеуді, тек қана сондағы адамдардың рұқсатымен ғана жасауға болатындығы жайлы.

742. Хабар бойынша, Жабал бин Сухайым, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай дейді:

Біз ибн аз-Зубайрмен бірге болған кезімізде, құрғақшылық болды да бізге құрма берілетін. Ал Абдуллаһ бин Омар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, жайлы айтатын болсақ, ол тамақ жеп отырған біздің жанымыздан өтіп бара жатып: “Екіден алмандар, өйткені Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, олай істеуге тыйым салатын”, - дейтін де, артынан: “...егерде оған олай

істеуге оның бауыры рұқсат бермесе”, - деп қосатын. **Аль-Бухари, Муслим.**

106 ТАРАУ

Тамақжеп, бірақ тоймайтын адамға не деп, не істеу керектігі жайлы.

743. Хабар бойынша, Уақш бин Харб былай дейді:

Бірде Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, оған: “Иә Аллаһтың елшісі, расында біз тамақ жеп тойына алмаймыз!”, - деді. Ол: “Сендер бөлек тамақ ішетін шығарсындар”, - деді. Олар: “Иә”, - деді. Сонда Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Онда тамаққа жиналып, Аллаһтың есімін айтып жеңдер, сонда сендерге тамақтың берекесі болады”, - деді. **Абу Дауд.**

107 ТАРАУ

Тамақты шетінен бастап жеу және ортасынан жеуге рұқсаттың жоқтығы жайлы.

Бұл тарауға Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “...өзіңе жақын болған жерден ғана же!”, - деген сөздері жатады.

744. Хабар бойынша, Ибн Аббас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Тамақтың берекесі, оның ортасында болады, сондықтан оның шетінен бастап жеңдер де, жеуді ортасынан бастамаңдар. **Бұл хадисті Абу Дауд пен ат-Тирмизи “Жақсы әрі сенімді хадис”, деп келтіреді.**

745. Хабар бойынша, Абдуллаһ бин Буср оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, “Аль-Фарра”², деп аталатын үлкен және оны төрт адам көтеретін ыдысы болатын. Бірде таң ертең намаз оқып болған соң, ішіне нан турап оны алып келді де, оны айнала адамдар жинала бастады, ал оның жанына көп адам жиналған соң Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, оның алдына тізерледі. Бір бәдәуи: “Сен неге бұлай отырсың?”, - деп сұрады. Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Расында Аллаһ мені рақымсыз билеуші етіп жаратқан жоқ, мен шүкірлік етушілерден етті!”, - деді де, артынан: “Шетінен жеңдер де, төбесіне тиіспендер, сонда осының бәрі берекелі болады”, - деді. **Бұл хадисті Абу Дауд жақсы иснадпен келтіреді.**

108 ТАРАУ

Шынтаққа сүйеніп тамақ ішудің жақсы еместігі жайлы.

746. Хабар бойынша, Абу Жухайф Уахуа бин Абдуллаһ, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

¹ Омар бин Абу Салам, Умм Саламның, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, бірінші күйеуінен баласы болатын, артынан ол Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, күйеуге шықты.

Мен тамақ ішкенде еш нәрсеге сүйенбеймін. Аль-Бухари.

Аль Хттаби былай дейді:

“Бұл жердегі ‘Шынтаққа сүйенуші’ , дегені ол ‘отырушының өзі отырған төсекке сүйенгені’. Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, мен төсекте және жастықта тамақты көп жегісі келген адам секілді отырмаймын, керісінше тек керекті мөлшерде ғана және кез келген уақытта тұрып кететін адамның отырысымен отырамын, деп айтпақшы болған”.

Ал Аль-Хаттабидің бұл сөздерін басқалар “Шынтаққа сүйенуші”, ол жантайып жартылай жатқан адамды айтады, деген, ал бәрін білуші бір Аллаһ қана.

747. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай дейді:

Мен Аллаһтың елшісін, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бір тізесін көтеріп жерде отырып құрма жегенін көрдім. **Муслим.**

109 ТАРАУ

Тамақты үш саусақпен жеп оны жалаудың дұрыстығы, ал оны жаламай сүртудің жақсы еместігі жайлы және ыдыстағы (тамақты) жалап жеп қою, жерге түскен тамақты көтеріп жеу және де саусақтарды жалаған соң оны білекке, өкшеге сүртуге болатындығы жайында.

748. Хабар бойынша, Ибн Аббас, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Сендерден қайсыларың тамақ жеп болған соң саусағын жалап қоймай, не оны басқа біреуге жалатпай¹ сүртпесін. **Аль-Бухари, Муслим.**

749. Хабар бойынша, Қазб бин Малик, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай дейді:

Мен Аллаһтың елшісін, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, тамақты үш саусағымен жеп, ал жеп болған соң оны жалап қойғанын көрдім. **Муслим.**

750. Хабар бойынша, Жәбір, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай дейді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, саусақтармен ыдысты жалап қоюды әмір етіп, былай деді: “Расында, сендер тамақтың қай бөлігінде берекенің жасарынғанын білмейсіңдер”. **Муслим.**

751. Хабар бойынша, Жәбір, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Егер қайсы біріңнің бір түйір тамағың түсіп қалса, оны шайтанға қалдырмай қыл-қоқымын алып тастап жеп қойсын және қолын жаламағанша шүберкпен сүртпесін, өйткені ол асының берекесі қай бөлігінде екенін білмейді. **Муслим.**

752. Хабар бойынша, Жәбір, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, шайтан сендердің әр қайсыларыңның қасында болып, ол не істесе де жанынан кетпей тамақ ішіп жатқан кезде де болады, егер қайсы бірінде бір тілім (түйір болса да) тамағың түсіп қалса, оны шайтанға қалдырмай қыл-қоқымын алып тастап жеп қойсын және қолын жаламағанша шүберкпен сүртпесін, өйткені ол асының берекесі қай бөлігінде екенін білмейді. **Муслим.**

753. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Тамақ жеп болысымен Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, саусақтарын жалап былай дейтін: “Егер қайсы бірінде тамағыңнан бір түйірі (болса да) түсіп қалса, оны шайтанға қалдырмай қыл-қоқымын алып тастап жеп қойсын” Және ол бізге ыдыстағы тамақты жалап жеп қоюды әмір етіп, былай дейтін: “Расында, сендер астарыңның қай бөлігінде береке жасырынғанын білмейсіңдер”. **Муслим.**

754. Хабар бойынша, Саъид бин Харис, ол бірде Жәбірден, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, отқа тиген тамақты жегеннен кейін дәрет алу керек пе?, днп сұрағанда². Ол: “Жоқ. Бұндай тамақ Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, уақытында бізге сирек бұйыратын, ал ондай тамақ тигенде біздің орамалымыз болмайтын, қолымызды білегімізге, окшелерімізге сүртетінбіз де, одан кейін намазды дәрет аламастан оқитынбыз³. **Аль-Бухари.**

110 ТАРАУ

Тамаққа көп қол созылғанының жақсы екендігі жайлы.

755. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Екеудің тамағы үшеуге де жетеді, ал үшеудің тамағы төртеуге де жетеді. **Аль-Бухари, Муслим.**

766. Хабар бойынша, Жәбір, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Бір адамның тамағы екі адамға жетеді, екі адамның тамағы төрт адамға жетеді, ал төрт адамның тамағы сегіз адмға да жетеді. **Муслим.**

² Яғни: «Отқа қақталып пісірілген ет, нан жегеннен дәрет бұзылады ма?», - деп сұрап жатыр.

³ Яғни, тамақтың алдындағы дәретімізді жеген тамағымыз бұзбайтын да, намазды дәрет алмастан оқитынбыз.

¹ Балаларына, әйеліне, қызметшілеріне.

111 ТАРАУ

Су ішу жайлы және су ішкен уақытта ыдысты ауыздан алып үш рет демалғанның жақсы екендігі, және ыдысты ауыздан алмай демалғанның дұрыс еместігі және де ыдысты, беру суды бірінші ішіп болған адамнан соң оның оң жағына қарай беру керектігі жайлы.

757. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бір ыдыстан су ішкен уақытында, әдетте үш рет дем алатын. **Аль-Бухари, Муслим.**

Бұл дегеніміз, ол ыдысты аузынан алып дем алатын.

758. Хабар бойынша, Ибн Аббас, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Түйе секілді бірден бәрін ішпендер, ішкенде екі не үш рет дем алып ішіндер және ішер алдында "Аллаһтың атымен!" Бисми-Ллаһи!/, - деп бастаңдар да, ішуді аяқтағанда Аллаһқа мақтаулар айтыңдар. **Бұл хадисті ат-Тирмизи "Жақсы хадис", деп келтіреді.**

759. Хабар бойынша, Абу Катада, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, ыдысты ауыздан алмай дем алуға тыйым салатын. **Аль-Бухари, Муслим.**

Яғни, ыдыстағы суға дем алу.

760. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, су араластырған сүт алып келгенде, оның оң жағында бір бәдәуи тұрды да, ал сол жағында Абу Бакр, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, тұрды. Ол сүтті ішіп болды да, ыдысын бәдәуиге беріп: "Оң жақтағының артық хақысы бар", - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

761. Хабар бойынша, Сахл бин Съад, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сусын алып келді, ол оны ыдыстан ішті. Сонда оның оң жағында бір жасөспірім² отырды да, ал сол жағында қариялар отырды. Ол жасөспірімнен: «Сен маған мына ыдысты алдымен мыналарға беруге рұқсат бересің бе?», - деді. Жасөспірім: «Аллаһтың атымен ант етемін, мен сенен маған тиесіліні ешкімге бермеймін!», - деп жауап берді. Сонда Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, ол ыдысты оған берді. **Аль-Бухари, Муслим.**

¹ Яғни, «Әлхамду ли-Ллаһи!», деңдер.

² Ол жасөспірім Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бөле інісі Абдуллаһ Ибн Аббас болатын, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол кезде оның жасы он үшке жетпейтін.

112 ТАРАУ

Шанаштың³ не болмаса басқа ыдыстардың тікелей аузынан ішудің жақсы еместігі жайлы және жақсы емес дегеннің толығымен рұқсат емеске жатпайтындығы жайлы.

762. Хабар бойынша, Абу Саъид аль-Худри, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

"Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, шанаштарды бүктеуге тыйым салатын", - яғни, оны бүктеп аузынан ішуге, тыйым салатын. **Аль-Бухари, Муслим.**

763. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, үлкен болсын, /...кіші болсын/ шанаштың тікелей аузынан ішуге тыйым салатын. **Аль-Бухари, Муслим.**

764. Хабар бойынша, Хасан бин Сәбиттің апасы Умм Сәбит Қабша бинт Сәбит, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, маған кірді де, тұрып менде ілулі тұрған шанаштың аузынан су ішті. Сосын мен ол шанаштың аузын кесіп алдым. **Бұл хадисті ат-Тирмизи "Жақсы хадис", деп келтіреді.**

Оның шанышқының аузын кесіп алғандағы мақсаты, Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, аузы тиген нәрсені, құтіп ұстап сол арқылы иглікке жету болған. Бұл хадистен алатынымыз, дегенмен аузы бар ыдыстардан тікелей аузынын ішуге Шариғат толығымен тыйым салмайды, бірақта алдыңғы хадистерге сүйенетін болсақ олай істегеннің жақсы емес екендігі айқындалады, ал бәрін білуші бір Аллаһ ғана.

Аударушыдан: көптеген Ислам ғалымдары, Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлем болсын, харам емес, бірақ ләжі болса істеуге болмайтын нәрселерге тыйым салып, бірақта адамдар бұл істі харам екен деп ойлап қалмасы үшін өзі жасаған делінеді. Дегенмен кей ғалымдар Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сүннетінен, өзінің істеген амалдарының күші жоғарырақ деген, ал бәрін білуші бір Аллаһ ғана.

113 ТАРАУ

Суға үрлеудің жақсы еместігі жайлы.

765. Хабар бойынша, Абу Саъид аль-Худри, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, суға үрлеуге тыйым салған уақытта, бір адам: "Дегенмен мен кей-кездері онда қықым көремін", - деді. Сонда Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: "(Қықымды) төгіп таста", - деді. Ол адам: "Мен бір деммен сусынымды

³ Шанаш – аузы бар қоржын секілді су құятын ыдыс. Қарыннан, иленген теріден жасалатын су құятын ыдыс болса керек – **аударушыдан**

„андыра алмаймын”, - деді. Сонда Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Онда ыдысты аузыңнан ал¹”, - деді. **Бұл хадисті ат-Тирмизи “Жақсы хадис” , деп келтіреді.**

766. Хабар бойынша, Ибн Аббас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, ыдысқа үрлеуді және одан ауызды алмай дем алуға тыйым салды. **Бұл хадисті ат-Тирмизи “Жақсы хадис” , деп келтіреді.**

114 ТАРАУ

Тұрып ішуге болатындығы, бырақ отырып ішкеннің жақсырақ екендігі жайлы.

Бұл тарауға (112 тарауда) келтірілген (№764 хадис) Қабыштың, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, келтірген хедисі жатады.

767. Хабар бойынша, Ибн Аббас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде мен Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, Зәмзәм суын бердім, ол оны тұрған бойда ішті. **Аль-Бухари, Муслим.**

768. Хабар бойынша, ан-Назаль бин Сабр, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Али, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, мешіт қақпаларының жанына келіп, тұрып су ішті де: “Қазір мен не істесем, расында, Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, соны істегенін көрдім²”, - деді. **Аль-Бухари.**

769. Хабар бойынша, Ибн Омар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, өмірі кезінде біз жүріп жеп және тұрып су ішуге жиі мәжбүр болатынбыз. **Бұл хадисті ат-Тирмизи “Жақсы әрі сенімді хадис” , деп келтіреді.**

770. Хабар бойынша, Амр бин Шуъайбқа әкесі оның атасының, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деп айтқанын жеткізді:

Мен Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, тұрып та отырып та ішкенін көрдім. **Бұл хадисті ат-Тирмизи “Жақсы әрі сенімді хадис” , деп келтіреді.**

771. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, тұрып ішуге тыйым салғанын жеткізді, Қатада айтты:

Біз Анастан: “Ал жеуге ше?”, - деп сұрағанда, ол: “Бұл одан да нашар”, /”...не одан да жиренішті”/, - деп жауап берді. **Муслим.**

Бұл хадистің тағі бір нұсқасында Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, адамдарға тұрып ішуге рұқсат бермейтін, делінеді.

772. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Сендерден еш қайсысың тұрып ішуші болмандар, ал егер ұмытып кетіп ішіп қойса, онда ішкенін құсып тастасын. **Муслим.**

115 ТАРАУ

Су үлестіруші адамның өзі суды соңынан ішуі жайлы.

773. Хабар бойынша, Абу Қатада, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Су үлестіруші адам, өзі суды бөрінен кейін ішсін. **Бұл хадисті ат-Тирмизи “Жақсы әрі сенімді хадис” , деп келтіреді.**

116 ТАРАУ

Тікелей өзеннен не болмаса тағы (осыған ұқсас) жерлерден ыдыссыз қолдың көмегімен ішуге болатындығы сияқты кез келген алтын мен күмістен басқа таза ыдыстардан ішуге болатындығы жайлы және алтын мен күмістен жасалған ыдыстардан ішіп жеуге дәрет алуға және басқа да істерде қолдануға болмайтындығы жайлы.

774. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде намаздың уақыты келген уақытта мешіттің жанында тұратындар дәрет алуға үйлеріне кетті, ал қалғандары қалды. Ал Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жайлы айтатын болсақ, оған тастан жасалған ыдыспен су алып келді, ол ыдыстың кішкентайлығы сонша, онда саусақтарды ашып салуға қол сымас еді, бірақта сол ыдыстағы сумен сол жерде қалған барлық адам дәрет алды.

Бұл хадисті жеткізушілердің бірі былай деді:

Біз Анастан: “Сендер неше адам болып едіңдер?”, - деп сұрадық. Ол: “Сексеннен астам адам”, - деп жауап берді. **Аль-Бухари, Муслим, бұл жерде Аль-Бухаридің нұсқасы келтіріліп тұр.**

Бұл хадистің Аль-Бухари, Муслим келтірген тағы бір нұсқасында Анастың, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, былай дегені келтіріледі:

Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, су әкелуге әмір берді де, оған бір таяз ыдыспен су алып келді, ал мен оның саусақтарының арасынан (ыдыстан) су аққанын көрдім, ал дәрет алушылардың санын айтатын болсақ олар жетпіс пен сексеннің аралығында болды.

775. Хабар бойынша, Абдуллаһ бин Зайд, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде бізге Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, келді, біз оған мыс ыдыспен су алып шақтық, ол сол сумен дәрет алды. **Аль-Бухари.**

¹ Яғни, ыдысты аузыңа алып дем ал.

² Яғни, суды тұрып ішкенін көрдім.

776. Хабар бойынша, Жәбір бин Абдуллаһ, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, өзінің сахабаларының бірімен бір ансардың үйіне кірді де: «Сенің шанашыңда түннен қалған су бар ма, егер болмаса онда біз суаттың¹ өзінен ішеміз», - деді. **Аль-Бухари.**

777. Хабар бойынша, Хузайфа, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Расында, Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бізге жібектен және дибадждан жасалған киімді киуге² және алтын мен күмістен жасалған ыдыстардан ішуге тыйым салып былай дейтін: «Расында, бұның бәрі олар³ үшін осы дүниеде бұйрады да, ал біздер үшін о дүниеде бұйырады» **аль-Бухари, Муслим.**

778. Хабар бойынша, Умм Салама, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Күміс ыдыстан ішкеннің қарнында Тозақ отының жалыны шулайды. **Аль-Бухари, Муслим.**

Бұл хадистің Муслим келтірген нұсқасында **Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқаны келтіріледі:**

Расында, кім күмістен жасалған ыдыстан ішсе, жесе...

Бұл хадистің тек қана Муслим келтірген нұсқасында **Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқаны келтіріледі:**

Күміс не алтын ыдыстан ішкеннің қарнында Тозақ отының жалыны шулайды.

КИІМ КІТАБЫ

117 ТАРАУ

Ақ түсті киім кигеннің дұрысырақ екендігі және қызыл, жасыл, сары, қара түсті киімді киуге болатындығы, сондай-ақ киімнің матаcы мақтадан, шаштан, жүннен, зығырдан және т.б. жібектен басқаның бәрінен болса киуге болатындығы жайлы.

Аллаһ Тағала айтты:

“Әй адам баласы! Ұятты жерлеріңді жабу үшін киім және сәнді бұйым түсірдік (жарттық). Негізінде тақуалық киім жақсы. Солар Аллаһтың белгілері. Өрине түсінерсіңдер”. **«Ағраф» сүресі, 26 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

“...Сондай-ақ сендер үшін ыстықтан қорғайтын киімдер және соғыста қорғанатын сауыттар пайда қылды. Өрине бой ұсынарысыңдар”. **“Нахыл” сүресі, 81 аят.**

779. Хабар бойынша, Ибн Аббас, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Кімдеріңнің ішінен ағын киіндер, өйткені, расында, олар жақсырақ болып саналады, сондай-ақ мәйіттеріңді ақ матаға орандар. **Бұл хадисті ат-Тирмизи “Жақсы әрі сенімді хадис” деп келтіреді.**

780. Хабар бойынша, Самур, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Ақ киіндер, өйткені, расында, ол таза және жақсырақ, сондай-ақ мәйіттеріңді аққа орандар. **Бұл хадисті ан-Насай және аль-Хакам “Сенімді хадис” деп келтіреді.**

781. Хабар бойынша, Аль-Бари бин Ғазиб, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, орта бойлы болатын. Бірде мен оны қызыл түсті киімде көрдім, сондай-ақ сырт пішіні одан сүйкімді (әдемі) ешкімді көрген емеспін. **Аль-Бухари, Муслим.**

782. Хабар бойынша, Абу Жахайфа Ухф бин Абдуллаһ, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Мен Пайғамбарды, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, ол Мекке (төңірегіндегі) Аль-Абтах деген жерде, қызыл түсті терімен қапталған өзінің шатырында көрдім. Биляль Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, дәрет алу үшін су алып шықты да, одан кейбіреулерге бірнеше тамшы бұйырды да, ал кейбіреулері онымен денелерінің кей жерлерін сулауға мүмкіншілік алды⁴. Одан кейін сыртқа үстіне қызыл түсті киімі киген Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, шықты, әлі күнге дейін оның балтырының ақтығы менің көз алдымда. Содан соң ол дәрет алды, ал Биляль азан айта бастады, мен болсам ол оңға және солға бұрылып “Намазға асығыңдар!” Хаййа ылас-солят! / “Құтылу жолына асығыңдар!” Хаййа ыла-флях/, деген уақытында оның сөздерін қайталап отырдым. Содан соң Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, үшін ұшы ұшталған ағашты жерге қадады⁵ да, ол алдыға шығып намаз оқыды, намаз кезінде оның алдынан еш кедергісіз иттер мен есектер өтіп жатты. **Аль-Бухари, Муслим.**

783. Хабар бойынша, Абу Римса Рифаъа ат-Тайми, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Мен Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, үстінде жасылдан екі киімі болған кезінде көрдім. **Бұл хадисті сенімді иснадпен Абу Дауд пен ат-Тирмизи келтіреді.**

¹ Суат – су жиналатын жер, **аударушыдан.**

² Дибадж – негізі жібектен құралған қымбат мата. Жібек киім мен дибадждан жасалған киімге тыйым тек қана ер кісілерге қастысты.

³ Яғни, имансыздар.

⁴ Яғни адамдар Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, арналған судан алу үшін Биляльға қарай жүгірді.

⁵ Бұл таяқты Пайғамбар, Оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, ашық жарде намаз оқығанда кедергі (сутра) ретінде қолданатын.

784. Хабар бойынша, Жәбір, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Меккені алған күні, мен Аллаһтың елшісін, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, қара сәлдемен болғанын көрдім. **Муслим.**

785. Хабар бойынша, Абу Саъид Амр бин Хурайс, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Мен ұштарын жауырынының ортасына түсірген қара сәлделі Аллаһтың елшісін, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, әлі күнге дейін көз алдымда көріп тұрғандаймын. **Муслим.**

Бұл хадистің Муслим келтірген Жәбірден жепкізген нұсқасында, Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, адамдардың алдына құтпа айтуға қара сәлдемен шыққаны хабарланады.

786. Хабар бойынша, Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, мәйіті Иеменнен алынған үш бөлек Сахулдік шыт матамен¹ оралды, сонда оның арасында не жиде, не сәлде болған жоқ. **Аль-Бухари, Муслим.**

787. Хабар бойынша, Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, үйінен, түйенің ері секілді оюлармен жүннен оюланып тоқылған киіммен² шықты. **Муслим.**

788. Хабар бойынша, аль-Муғира бин Шуъба, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде мен Аллаһтың елшісімен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сапарда бірге болған кезімде, ол менен: “Сенде су бар ма?”, - деді. Мен: “Иә”, - дедім. Осыдан кейін ол түйесінен түсті де, қараңғы түнекке кіріп көрінбей кетті. Сосын ол қайтып келді де мен ыдысымнан оған суды ағыза бастадым да, ол бетін жуды. Осы кезде оның үстінде жүннен тоқылған жубба³ болды, Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, қолдарының білегін жалаңаштата алмағаннан кейін, қолын (киімінің) астынан шығаруға тура келді⁴. Сосын қолдарын шынтақтарына дейін жуды да, су қолдарымен басын сүртті, ал сосын мен оған аяқ киімдерін *Хуффайн*⁵ шешуге қолымды создым, бірақ ол: “Оларды қоя ғой, өйткені оларды мен таза аяғыма кидім”, - деді де, содан кейін аяғын сүртті. **Аль-Бухари, Муслим.**

Бұл хадистің басқа бір нұсқасында аль-Муғира бин Шуъайбтың, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, былай деп айтқаны келтіріледі:

...оның үстінде Шамнан алынған тар жеңді жубба болды.

Бұл хадистің үшінші нұсқасында былай делінеді: Осының бәрі Табук жорығы кезінде болды.

¹ Шыт мата – таза мақтадан тоқылған мата.

² Арабша мирт – қабырғалары тең төрт бұрышты шапан мен жай жамылғының арасындағы мата.

³ Ұзын көйлек секілді киім.

⁴ Киімінің жеңдері қолын шығаруға тар болғандықтан.

⁵ «Хуффайн» – теріден жасалған, не жүннен тоқылған мәсі секілді қызыл асықтарын жауып тұратын аяқ киім.

118 ТАРАУ

Көйлек кигеннің жақсы екендігі жайлы.

789. Хабар бойынша, Умм Салама, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сүйікті киімі көйлек болатын. **Бұл хадисті Абу Дауд пен ат-Тирмизи “Жақсы хадис”, деп келтіреді.**

119 ТАРАУ

Көйлектің, жеңнің, изардың және сәлденің ұштарының ұзындығы, сондай-ақ осылардың бәрін көкіретіктен ұзартуға тыйым салынатындығы және басқа себептермен де олай істеудің дұрыс еместігі жайлы.

790. Хабар бойынша, Асма бинт Йазид аль-Ансарийа, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, көйлегінің жеңі білегіне дейін жетіп тұратын. **Бұл хадисті Абу Дауд пен ат-Тирмизи “Жақсы хадис”, деп келтіреді.**

791. Хабар бойынша, Ибн Омар, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде, Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “ Ахирет күні Аллаһ, киімін өр-көкіректіктен артында сүйретіп жүргенге, назар салмайды”, - деді. Бұны естіген Абу Бакр: “Иә Аллаһтың елшісі, егер мен қарамасам менің изарым кей кездері (белімнен) түсіп жерде сүйретіледі!”, - деді. Бұған Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Расында, сен оны өр-көкіректіктен істейтіндерден емессің!”, - деді. **Бұл хадисті аль-Бухари толығымен келтіреді, ал Муслим бөлігін ғана келтіреді.**

792. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Киімін өр-көкіректіктен артында сүйретіп жүргенге, Ахирет күні Аллаһ назар салмайды! **Аль-Бухари, Муслим.**

793. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Қызыл асықтан төмен түскен изардың бөлігі Оттан орын алады⁶. **Аль-Бухари, Муслим.**

794. Хабар бойынша, Абу Зарр, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

⁶ Бұл жерде изардың өзі емес, сол изар түскен, аяқтың қызыл асықтан төменгі жерлері Отта болады, делініп жатыр.

Үшеумен Аллаһ Ахирет күні сөйлеспейді, оларға қарамайды, оларды (күнелерінен) тазартпайды және оларға ауыр азап дайындалған!

Абу Зарр айтты:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бұл сөздерін үш рет қайталады.

Сонда Абу Зарр: “Олар сәтсіздікке тап болып шығынға ұшырайды! Иә Аллаһтың елшісі, олар кімдер?”, - деп сұрады. Ол: “Киімдерінің соңын жерге түсірушілер, өзінің игілікті істерімен адамдарға міндетсінетіндер және (саудада) өзінің заттарын жалған антпен сатушылар”, - деді. **Муслим.**

Бұл хадистің басқа бір нұсқасында, Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай дегені келтіріледі:

...изарын төмен түсіруші...

795. Хабар бойынша, Ибн Омар, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Өр-көкіректіктен изарының, көйлегінің және сәлдісінің ұштарын тым түсіргендерге Аллаһ Ахирет күні қарамайды. **Бұл хадисті сенімді иснадпен Абу Дауд және ан-Насаи келтіреді.**

796. Хабар бойынша, Абу Жұрайй Жәбір бин Сулям, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде мен, оның ойына мән беріп және оның айтқанына ешкім қарсы шықпайтын, бір адамды көрдім. Мен: «Бұл кім?», - деп сұрадым. Адамдар: «Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын», - деді. Сонда мен, екі рет: «Саған сәлем /Алейка-с-саламу/, иә Аллаһтың елшісі!», - дедім. Бұныма ол: «“Саған сәлем”, - деме, өткені “Саған сәлем” деп өлген адамдарға айтады¹, бірақта “Сәлем саған” /Ассаламу-аалейка/, - деп айт», - деді. Сосын мен: «Аллаһтың елшісі сенсің бе?», - деп сұрадым. Ол: «Мен – егер саған қайғы келсе, сен Оған дұға жасап, оны сенен Қайтаратын, сондай-ақ сенің отырғызғаныңа құрғақшылық жылы келіп, сен Оған дұға жасап сұрағаныңда сенің отырғызғаныңды Өсіретін және шөл далада жоғалтқан түйенді сенің дұғадан кейін тауып Беретін, Аллаһтың - елшісімін», - деді. Сосын² мен: «Маған өсиет айтшы», - дедім. Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Ешкімді балағаттаушы (ұрсушы) болма», - деді. Мен сол кезден бері бірде бір рет не құлды, не бас бостандығы бар адамды, не түйені, не қойды (ешкімді) балағаттаған емеспін. Содан кейін Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Бауырыңмен сөйлескенде оған жылы лебіз таныту тұрғысында болса да Шарифаттың барлық қолдаған амалдарын орындауға тырыс, өйткені бұнда (сауап бар). Сондай-ақ изарыңды балтырыңның ортасына дейін көтер, не болмаса қызыл асықтарыңа дейін көтер де, одан төмен түсіруші болма, өйткені олай тек көкіректіктен ғана істейді, ал Аллаһ болса, расында өр-көкіректікті жақтырмайды! Ал егер қай бір адам сені, сендегі білетін бір ісіңмен, масқаралап сөгетін болса, онда сен оны ол туралы білетін істерімен сөгіп масқаралаушы болма, сонда бұл

күннен жазасын ол жалғыз тартады», - деді. **Бұл хадисті Абу Дауд пен ат-Тирмизи “Жақсы әрі сенімді хадис”, деп келтіреді.**

797. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде изарын тым төмен түсірген бір адам намаз оқыған кезінде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, оған: «Бар да дәрет ал!», - деп әмір берді. Ол адам барып дәрет алды да қайтып келді, бірақ Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, оған тағы да: «Бар да дәрет ал!», - деп әмір берді. Сол жерде болғандардың бірі: «Иә Аллаһтың елшісі, сен неге оған дәрет ал дейсің де, одан кейін ол туралы еш нәрсе айтпайсың?», - деп сұрады. Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Расында, ол намазды изарын төмен түсіріп оқыды, ал Аллаһ төмен түсірушінің дұғасына жауап бермейді³!», - деді. **Бұл хадисті Муслимді қанағаттандыратын сенімді иснадпен Абу Дауд келтіреді.**

798. Хабар бойынша, әкесі Абу Дардамен⁴ әңгімелескен Қайса бин Бишра ат-Тағлиби былай деді:

Дамаскіде Ибн аль-Ханзалийа атты Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сахабаларынан бір адам болды. Ол көп намаз оқитын болғандықтан жекешеленуді жақсы көріп адамдармен аз сөйлесетін, ал намаз оқып болған соң Аллаһты мадақтап Оған мақтау айтумен айналысатын, осылай үйіне қайтқанша күндерін өткізетін. Бірде біз Абу Дардамен бірге болған кезімізде, ол жанымыздан өтті де, Абу Дарда оған: “Бізге пайдалы болып және саған нұқсан келтірмейтін әңгіме айтшы”, - деді. Сонда ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жорыққа қарулы жасақ аттандырды да, ал олар қайтып келген кезде, жасақтың ішінен бір адам, Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, болған жерге келіп, отырды да, сонда жанында отырған бір адамға: “Сен бізді жаумен кездескен кезімізде көрмегенің өкінішті-ақ! Пәленше оларға лап беріп, біреуін найзамен шаншыды да: “Менен осы соққыны ал, ал мен – ғифар руының жігітімн!”, - деді. Сен бұл сөздер туралы не дейсің?”, - деді. Ол адам: “Мен оның бұл сөздерінің кесірінен оның сауабы жоғалады, деп ойлаймын”, - деді. Оның сөзін басқа бір адам естіді де: “Мен бұл сөздерден еш жамандық көріп тұрған жоқпын”, - деді де, олар өзара тартыса бастады. Бұл әңгіменің бәрін естіп отырған Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Аллаһқа мақтау! Оған Аллаһтың да сауабын алуға және мақтау сөздерін естуге де ешкім кедергі жасай алмайды!”, - деді.

Мен бұл әңгіменің: “Сен шынымен-ақ бұны Пайғамбардан, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, естідің бе?”, - деп, басын көтеріп, сұрақ қойып жатқан Абу Дардаға ұнағанын бақадым. Ал Ибн Ханзалийа: “Иә”, - деп жауап берді. Ал Абу

³ Яғни, намазын қабыл алмайды, **аударушыдан.**

⁴ Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, белгілі сахабаларының бірі

¹ Жахилия кезінде өлген адамдарға осылай сәлем беретін болған.

² Яғни, Ислам дінін қабылдағаннан кейін.

дарда болса, мен: “Бұл тізерлеп тұрудан тайынбайды”¹, - деп ойлағанымша, сұрақ беруін жалғастыра берді.

Сосын, тағы бір күні Абу Хнзалиианы жанымыздан өткен кезде Абу Дарда оған: “Бізге пайдалы болып және саған нұқсан келтірмейтін әңгіме айтшы”, - деді. Сонда ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бізге: “Аллаһ жолында жылқыларға қаржы жұмсайтын², үздіксіз садақа берушімен тең”, - деді.

Сосын, тағы бір күні Абу Хазалиианы жанымыздан өткен кезде Абу Дарда оған тағы да: “Бізге пайдалы болып және саған нұқсан келтірмейтін әңгіме айтшы”, - деді. Сонда ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Хурайма аль-Усайда туралы, егер ол шашын тым ұзын өсірмесе және изарын тым төмен түсірмесе, тамаша адам, деп айтуға болушы еді”, - деді. Бұны естіген Хурайма ұстара алып шашын құлағына дейін қысқартып, ал изарын балтырының ортасына дейін көтеруге асықты.

Сосын, тағы бір күні Абу Ханзалиианы жанымыздан өткен кезде Абу Дарда оған тағы да: “Бізге пайдалы болып және саған нұқсан келтірмейтін әңгіме айтшы”, - деді. Сонда ол былай деді:

Мен Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Расында, сендер жақын арада бауырларыңа келесіңдер³, сондықтан адамдардың арасындағы меңге ұқсау үшін⁴, ерлерің мен киімдеріңде реттендер, өйкені, расында Аллаһ ұятсызды және ұятсыз істерді жасаушыны жақтырмайды”, - дегенін естідім. **Бұл хадисті жақсы иснадпен Абу Дауд келтіреді. Бұл хадисті жеткізушілер жайлы айтатын болсақ, онда олардың ішінде Қайса бин Башир жайлы ғана түрлі көз қарастар бар. Оны кейбірі сенімге тұралық десе, ал екіншілері әлсіз дейді. Оған хадисті Муслим жеткізген.**

799. Хабар бойынша, Абу Саъид аль-Худри, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Мұсылманға изарын балтырының ортасынан төмен түсіріп кию оғаштық болып табылады, егер ол изарын қызыл асықтарына дейін түсіретін болса, онда тұрған ештеңе жоқ, дегенмен қызыл асықтарынан төменгісі Оттан орын алады, кім изарын көкіректіктен жерде сүйретіп жүрсе, оған Аллаһ Ахирет күні назар салмайды. **Бұл хадисті сенімді иснадпен Абу Дауд келтіреді.**

800. Хабар бойынша, Ибн Омар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде мен (білімде) ұштары шілі төмен түскен изар киіп Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жанынан өткенімде, ол маған:

¹ Яғни, білімге құрмет ретінде тізерлеуі.

² Яғни Аллаһ жолындағы соғысқа жылқыларды дайындаушылар.

³ Діндегі бауырлары жайлы айтылып тұр, және айтылған сөздерден олардың жорықтан не болмас тағы басқа бір жерден оралып келе жатқаны байқалады.

⁴ Яғни адамдардың арасында өдемі көрінулері үшін. Ол кезде беттегі қал адамның көркі саналатын.

“Иә Абдуллаһ изарыңды көтер!”, - деді де, мен көтердім, осыдан кейін ол: “Және (көтер)!”⁵, - деді де, мен одан да жоғары көтердім. Содан бері мен оны солай киуге тырысамын.

Біреу: “Қай жерге дейін?”, - деп сұрағанда ол: “Балтырымның ортасына дейін”, - деп жауап берді. **Муслим.**

801. Хабар бойынша, Ибн Омар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Кім киімін көкіректіктен жерде сүйретіп жүрсе, оған Аллаһ Ахирет күні назар салмайды», - деген кезде, Умм Салама: «Ал әйелдердің көйлектерінің етегімен не істейміз?», - деп сұрады. Ол: «Онда бір алақан түсірсін», - деді. Умм Салама: «Онда олардың өкшелері көрінеді», - деді. Ол: «Онда етектерін (бір) білекке түсірсін, бірақ одан төмендетпесін!», - деді. **Бұл хадисті Абу Дауд пен ат-Тирмизи «Жақсы әрі сенімді» хадис деп келтіреді.**

120 ТАРАУ

Бой ұсыну мақсатында тым қымбат киімдерден бас тарту жайында.

Бұл тарауға қытысы бар хадистердің бөлігі № 56 “Аштықтың, қатаң өмірдің, аста, суда, киімде және басқа да барлық адамның жанына қуаныш әкелетін істерде азға қанағат етудің, және де нәпсінің артынан еруден бас тартудың мәртебесі жайлы тарауда” келтірілген.

802. Хабар бойынша, Муъаз бин Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Мүмкіншілігі бола тұра, Аллаһқа бой ұсыну мақсатында, қымбат киім киуден бас тарқан адамды, Аллаһ Ахирет күні бүкіл жаратылыстарының көзінше оған иман киімдерінің кез келгенін таңдап киюін ұсынады. **Бұл хадисті ат-Тирмизи “Жақсы хадис”, деп келтіреді.**

121 ТАРАУ

Киім кигенде мүмкіншілігі болса тым адамдар күлетіндей нашар киінбеу жайында, әрине егер оның әрекеті осыған мұқтаж болғандықтан не болмаса Шариғаттың басқа да рұқсат етілген амалдарының ішіндегі бір мақсаттарға жетуімен байланысты болмаса.

803. Хабар бойынша, Амр бин аль-Ас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, Аллаһ Өзінің (құлына берген) игілігінің іздерін Өзінің құлының үстінде көргенді жақсы көреді⁵. **Бұл хадисті ат-Тирмизи “Жақсы хадис”, деп келтіреді.**

⁵ Яғни, егер оған Аллаһ игілік көрсетіп, жақсы киім киуге мүмкіншілік берген болса, онда оның жақсы киім киіп, Аллаһтың

122 ТАРАУ

Еркектерге жібектен киім киуге, оған отыруға, оған сүйеніге болмайтындығы және әйелдерге жібектен киім киуге рұқсат екендігі жайында.

804. Хабар бойынша, Омар бин аль-Хаттаб, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Жібектен киім кимендер, өйткені, расында жібекті осы дүниеде кигендер, оны о дүниеде кие алмайды. **Аль-Бухари, Муслим.**

805. Хабар бойынша, Омар бин аль-Хаттаб, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Жібекті үлесі болмағандар ғана киеді. **Аль-Бухари, Муслим.**

Бұл хадистің тек қана аль-Бухари келтірген нұсқасында Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқаны келтіріледі:

...мәңгілік дүниеде үлесі болмаған киеді.

806. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Жібекті осы дүниеде кигендер о дүниеде кие алмайды. **Аль-Бухари, Муслим.**

807. Хабар бойынша, Али, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Мен Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, қолына жібек алып оны оң қолына салып, сосын қолына алтын алып, оны сол қолына салып: “Расында мынау мен мынау менің үмметімнің еркектеріне харам”, - дегенін естідім. **Бұл хадисті жақсы иснадпен Абу Дауд келтіреді.**

808. Хабар бойынша, Абу Муса аль-Ашъари, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, жібек пен алтын киу менің үмметімнің еркектері үшін харам, ал әйелдері үшін халал (рұқсат). **Бұл хадисті ат-Тирмизи “Жақсы әрі сенімді хадис”, деп келтіреді.**

809. Хабар бойынша, Хузайфа, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бізге алтын мен күміс ыдыстардан ішуге, жібектен және негізі жібектен жасалған киімдерді киуге және оған отыруға тыйым салатын. **Аль-Бухари.**

123 ТАРАУ

Қотырмен ауыратындарға жібек киім киуге болатындығы жайлы.

көрсеткен игілігін пайдалағанын, Аллаһ жақсы көреді деген сөз, ал бәрін білуші бір Аллаһ қана – **аударушыдан.**

810. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, аз-Зубайр мен Абуд ар-Рахман бин Ауф қотырмен ауыратын болғандықтан, оларға жібек киім киуге рұқсат берді. **Аль-Бухари, Муслим.**

124 ТАРАУ

Жолбарыстың терсін төсекке жабуға және онымен жабылған ердің үстіне отыруға болмайтындығы жайлы.

811. Хабар бойынша, Муъавий, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Жолбарыстың терісі жабылған және жібек жабылған көлікке отырмандар. **Абу Дауд және басқа да мухаддистер “Жақсы хадис”, деп жақсы иснадпен келтіреді.**

812. Хабар бойынша, Усама бин Умайр, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, тағы (жыртқыш) аңдардың терісін қолдануға тыйым салатын. **Бұл хадисті сенімді иснадпен Абу Дауд ат-Тирмизи және ан-насаи келтіреді.**

Бұл хадистің ат-Тирмизи келтірген нұсқасында Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, тағы (жыртқыш) аңдардың терісімен төсектерді жабуға тыйым салатындығы айтылады.

125 ТАРАУ

Адам жаңа киім кигенде не деу керектігі жайында.

813. Хабар бойынша, Абу Саъид аль-Худри, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жаңа киім киген кезде оның атын атайтын да (мысалыға) “сәлде”, не “көйлек”, не “шапан” (деп), сосын былай дейтін: “Иә Аллаһ! Саған мақтау-мадақтар болсын! Сен маған (киім) кигіздің. Мен сенен оның берекетін тілеймін және қандай жақсылыққа арналса, оның игілігін сұраймын, қандай жаманшылыққа арналса, оның жамандығынан Өзіңе сыйынамын”. /Аллаһумма ләкәл-хамду анта касатаниһ асәлукә мин хойриһи уә хойри мә сунихә ләһ, уә әъузубика мин шарриһи уә шарри мәә сунихә ләһ/¹ **Бұл хадисті Абу Дауд пен ат-Тирмизи “Жақсы әрі сенімді хадис”, деп келтіреді.**

126 ТАРАУ

Киім кигенде оң жақтан бастау керектігі жайлы.

¹ Араб әріптерімен «Мұсылман қорғаны» кітабінің №6 дұғасында келтірілген.

Бұл тарауға байланысты хадистер №99 барлық жақсы амалдарды орындағанда оң жақтан бастауға көңіл бөлу жайындағы тарауда келтірілген.

ҚАЛАЙ ҰЙҚТАУ КЕРЕК ТІП ЖАЙЛЫ КІТАП

127 ТАРАУ

Қалай ұйықтап, қалай жату керектігі жайлы.

814. Хабар бойынша, Аль-Бара бин ʿАзиб, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, ұйқыға жатқанда, оң жағына (бүйіріне) жатып, былай дейтін: “Иә Аллаһ! Өз нәпсімді Саған бойұсындырдым және ісімді Өзіңе тапсырдым. Әрі жүзімді саған қараттым және (сауабыңды) үміт етіп, әрі (азабыңнан) қорқып, Саған арқа сүйедім. Сенен қашып өзгеден пана табу мүмкін емес, тек Саған қашып Өзіңнен ғана пана тілейміз. Түсірген Кітабіңа әрі жіберген Пайғамбарыңа иман келтірдім.” /Аллаһумма асламта нафси иләйк, уә фәу-уадту әмри иләйк(ә), уә уәж-жәһту уәжһий иләйк(ә), уә әлжәһту зһәрий иләйк(ә) рағбәтән уә раһбәтән иләйк(ә), ләә мәлжә-ә уә ләә мәнжәә минкә иләә иләйк(ә), әмәнту би китабикәл-ләзий әнзәлтә уә би нәбий-икәл-ләзий әрсәлт¹ Осы күйде өзінің «Сахих» кітабында Аль-Бухари келтіреді.

815. Хабар бойынша, аль-Бара бин ʿАзиб, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, маған былай деді: “Ұйықтауға жатқын келген кезде намаз оқырдың алдында қалай дәрет аласың, солай дәрет ал да оң бүйіріңе жатып былай де...”

Осыдан кейін аль-Бара жоғарыда келтірілген хадистегі дұға секілді дұғаны оқыды да мынаны айтты:

Осыдан кейін (Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын.): “Осы сөздері өткізген күніңнің соңғысы қыл”, - деді.

816. Хабар бойынша, Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Әдетте Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, түнде он бір ракағаттан тұратын нәфіл намаз оқитын, ал таң сәгіле бастаған уақытта жеңіл екі ракағат намаз² оқитын, сосын азаншы парыз намазының уақытының кіргенін хабарлап азан айтқанша оң бүйіріне жататын. **Аль-Бухари, Муслим.**

817. Хабар бойынша, Хузайфа, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, түнде төсекке жатқанда бетін қолына қойып:

¹ Араб әріптерімен «Мұсылман қорғаны» кітабінің №111 дұғасында келтірілген.

² Бұл жердегі жеңіл намаз дегені, ол қосымша сүрелердің қысқасы оқылғандығы айтылып жатыр.

“Иә Аллаһ, Сенің есіміңмен өліп (ұйықтап), Сенің есіміңмен тірілемін (оянамын)” /Бисмикал-лаһумма амуту уа ахйя³, - дейтін де – ал оянған кезде: “Бізді өлтіргеннен соң қайта тірілткен Аллаһқа шүкір! Әрі біз оған қайтушымыз” Эльхамдули-Ллаһи алләзии Ахиана баъда ма аматна уа илайһин-нушуру⁴, - дейтін. **Аль-Бухари.**

818. Хабар бойынша, Йәиш бин Тихфа аль-Ғифари, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол өзінің әкесінің былай деп айтқанын жеткізді:

Бірде мен етбетіммен мешітке жатқан кезімде, кенет бір адам мені аяғымен түртіп: “Расында, Аллаһ бұлай жатқанды жеккөреді!”, - деді. Мен жоғары қарасам ол адам Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, екен. **Бұл хадисті сенімді иснадпен Абу Дауд келтіреді.**

819. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Аллаһтың кегі /тира/ Аллаһтың есімін айтпай жатқанға қалай тиетін болса, Аллаһтың есімін айтпай отырғанға да солай тиеді. **Бұл хадисті жақсы иснадпен Абу Дауд келтіреді.**

“Тира”, дегеніміз “кему (азаю, тартылу)”, деген мағынаны да білдіреді. Және оның мағанасын жауапкершілік деп те айтады.

128 ТАРАУ

Егер көрінбеуге тиісті (аурат) жерлері көрініп қалу қаупі болмаса шалқайып аяқты-аяққа қойып ұйықтауға болатындығы және аяқтарды айқастырып оны қолмен құшақтап отыруға болатындығы жайында.

820. Хабар бойынша, Абдуллаһ бин Зайд, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол

Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, мешітке шалқасынан аяғын аяғына қойып жатқанын көргенін жеткізді. **Аль-Бухари, Муслим.**

821. Хабар бойынша, Жәбір, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Әдетте Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, таң намазынан кейін күн ағарып шыққанша мешітке аяғын айқастырып отыратын. **Бұл сенімді хадисті Абу Дауд және басқа да мухаддистер сенімді иснадпен келтіреді.**

822. Хабар бойынша, Ибн Омар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

“Мен Аллаһтың елшісін, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, Қаъбаның ауласында қолымен аяқтарын құшақтап жүресінен⁵ отырғанын көрдім”, - деп өзі қолдарының көмегімен аяқтарын құшақтап

³ Араб әріптерімен әріптерімен «Мұсылман қорғаны» кітабінің №105 дұғасында келтірілген.

⁴ Араб әріптерімен әріптерімен «Мұсылман қорғаны» кітабінің №1 дұғасында келтірілген.

⁵ Жүресінен отыру, деп тізелерді бүгіп жамбасын жерге тигізбей отыруды айтады – **аударушыдан.**

жүресінен отырып Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, қалай отырғанын көрсетті. **Аль-Бухари.**

823. Хабар бойынша, Қайла бинт Махрама, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Мен Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, қолдарымен аяқтарын құшақтап жүре отырғанын көрдім, сонда мен Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, солай бойұсынып отырғанын көргенде қорыққаннан тітіредім. **Абу Дауд, ат-Тирмизи.**

824. Хабар бойынша, аш-Ширрид бин Сувайт, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде мен сол қолымды артыма жіберіп бас бармағыма таянып шалқалап отырғанымда, жанымнан өтіп бара жатқан Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Шынымен-ақ саған Аллаһтың қаһарында болғандар секілді отыру ұнайды ма не?!”, - деді. **Бұл хадисті сеімді иснадпен Абу Дауд келтіреді.**

129 ТАРАУ

Жиналыста өзін-өзі ұстаудың әдебі мен сұхбаттасушы адамман өзін қалай ұстау керектігі жайында.

825. Хабар бойынша, Ибн Омар, олардың екеуіне де Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Сендерден ешқайсысың оның орнына отыру үшін басқаны отырған жерінен тұрғызбасын! Бұлай істемейдер, бірақ жылжып (араларына отырғызсын да) еркін отыруға тырысындар.

Ал Ибн Омардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, өзі жайлы айтатын болсақ, ол келген жиналыстарда егер оған біреу орнынан тұрып өз орнын ұсынатын болса, оған отырмайтын болған. **Аль-Бухари, Муслим.**

826. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Егер сендерден біреуің өз орнынан тұрып, одан кейін ол жерге қайта оралса, онда ол орынға оның хақысы артығырақ болады. **Муслим.**

827. Хабар бойынша, Жәбір бин Самура, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Біз Пайғамбарға, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, келген уақытымызда біз әрқайсысымыз соңынан (бос жерге) отыратынбыз². **Бұл хадисті Абу Дауд пен ат-Тирмизи “Жақсы хадис”, деп келтіреді.**

828. Хабар бойынша, Абу Абдуллаһ Сальман аль-Фариси, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол

Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Егер адам жұма күні ғұсыл құйынып, қолынан келгенше тазаланып, шашына(, денесіне) үйінде табылған хош иістер жағып жұма намазына шықса, сосын мешітке жанында отырғандарды итермелемесе, сосын Аллаһтың оған орындауға бұйырған намаздарын орындаса³, сосын имам сөйлегенде тыныш отырса, оған міндетті түрде осы жұма мен алдыңғы жұманың алдында жасаған күнелері кешіріледі. **Аль-Бухари.**

829. Хабар бойынша, Әмр бин аль-Ас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Адамға басқа екі адамды тек олардың рұқсатымен ғана арасын бөлуге болады. **Бұл хадисті Абу Дауд пен ат-Тирмизи “Жақсы хадис”, деп келтіреді.**

Бұл хадистің Абу Дауд қана келтірген нұсқасында, Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай дегені келтіріледі:

Адамдардың арасына, тек олардың рұқсатымен ғана отыруға болады.

830. Хабар бойынша, Хузайфа бин аль-Йаман, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, адамдардың ортасына отырушыларға лағынет айтатын⁴. **Бұл хадисті жақсы иснадпен Абу Дауд келтіреді.**

Ат-Тирмизи Абу Мижляздің хабарымен бір адам ортаға отырып алған кезде, Хузайфаның былай деп айтқанын келтіреді:

“Мұндай (адам) Мұхаммад, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, арқылы қарғалған!”, - дегенін, не болмаса: “Аллаһ, Мухаммад, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, арқылы ортаға отырушыға қарғыс айтқан!”, - деді. **Ат-Тирмизи “Жақсы сенімді хадис”, деді.**

831. Хабар бойынша, Абу Саъид аль-Худри, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Мен Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Жиналыс өткізетін жерлердің жақсысы болып олардың кең жерлері саналады”, - дегенін естідім.

832. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Егер адам көп шулаған жиналыста болып⁵, бірақ орнынан кетер кезде: “Иә Аллаһ! Сен пәксің! Сенен басқа ешбір тәңір жоқ екендігіне куәлік беремін. Сенен кешірім сұраймын және Саған тәубе етемін!” /Субханака-Ллаһумма уа бихамдика, ашһаду әллә

¹ Яһудилер секілді.

² Яғни сахабалар дәрежелеріне қарамай бос орынға отыратын.

³ Бұл жарде қосымша, мешітке кірген адамның орындайтын мешітке сәлем намазы жайлы айтылып жатыр.

⁴ Бұл жерде адамдар жиналған жерге келіп, ай-жайға қарамай (именбестен), адамдардың бастарынан аттап, оларға түрлі мазасыздықтар көрсетіп, бірден ортаға не төрдегі құрметті орынға ұмтылған адамдар жайлы айтылып жатыр.

⁵ Бұл жерде, адамдардың көп шулап кім не айтқаны түсініксіз болып, бос сөздер сөйленген, жиналыс жайлы айтылып жатыр.

ллаһа иллә әһта, астағфирука уа атубу илайка¹, - десе, оған міндетті түрде сол жиналыста болған күнәләр кешіріледі. Ат-Тирмизи “Жақсы сенімді хадис”, деді.

833. Хабар бойынша, Абу Барза, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Отырған жерінен кетпекші болып Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Иә Аллаһ! Сен пәксің! Сенен басқа ешбір тәңір жоқ екендігіне куәлік беремін. Сенен кешірім сұраймын және Саған тәубе етемін!”, - дей бастады. Сонда бір адам: “Иә Аллаһтың елшісі, сен бұрындары айтпаған сөздерді айта бастадың”, - деді. Бұған Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Бұл – жиналыстарда болатынға өтем²”, - деді. **Бұл хадисті Абу Дауд Айшаның, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, айтуымен өзінің “Аль-Мустадарак” кітабында келтіреді, сондай-ақ аль-Хакам Абу Абдуллаһ бұл хадистің иснадын сенімді, деген.**

834. Хабар бойынша, Ибн Омар, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, орнынан мына дұғаны айтпай сирек тұратын: “Иә Аллаһ, бізге Өзіңе бағынбаудан бізді алыстататып Өзіңнің Жәннәтіңа кіруге жеткілікті болатындай Өзіңнен қорқуды бер және осы өмірдің тауқыметтері біз үшін кішігірім көрінетіндей, жеткілікті иман бер! Иә Аллаһ бізден (жанымыз) кетпейінше бізден есту қабілетін, көру қабілетін және күштен айырма, сондай-ақ бұны біздің мұрагерлерімізге де нәсіп ет, сондай-ақ бізге жәбір көрсетушілерден өшімізді алып бер, және бізге қарсы күресушілермен біздің күресуімізге жәрдемші бол, сондай-ақ біздің дінімізге қай бір опаттың келуіне жол берме, сондай-ақ бұл өмірді біздің басты мақсатымыз не басты біліміміз етіп қойма және бізге, бізге рақымшылық жасамайтындарға өмір билігін беріп қойма!” **Бұл хадисті ат-Тирмизи «Жақсы хадис», деп келтіреді.**

835. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Адамдар Аллаһтың есімі аталмаған жиындардан шыққанда, есектің өлексесін қалдырғандай болады және сол істері үшін өкінулер³ сезінеді. **Бұл хадисті сенімді иснадпен Абу Дауд келтіреді.**

836. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Егер адамдар Аллаһ Тағаланы еске алмаған және Пайғамбарға, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, салауат айтылған жиындарда болған болса, онда оларға әлбетте кек түседі, сонда оларды

Аллаһ қаласа жазалайды, қаласа кешіреді. **Бұл хадисті ат-Тирмизи «Жақсы хадис», деп келтіреді.**

837. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Аллаһтың кегі /тира/ Аллаһтың есімін айтпай жатқанға қалай тиетін болса, Аллаһтың есімін айтпай отырғанға да солай тиеді! **Бұл хадисті жақсы иснадпен Абу Дауд келтіреді.**

“Тира”, дегеніміз “кему (азау, тартылу)”, деген мағынаны да білдіреді. Және оның мағанасын жауапкершілік деп те айтады.

130 ТАРАУ

Түс көру мен соған қатысы бар жайлар туралы.

Аллаһ Тағала айтты:

“Күндіз-түні ұйықтауларың, сондай-ақ Аллаһтың кеңшілігін іздеулерің де, Оның белгілерінен...” **“Рұм” сүресі, 23 аят.**

838. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

“Қуанышты хабарлардан Мубашшират/ басқа, пайғамбарлықтан еш нәрсе қалған жоқ”. Сонда адамдар: “Ал қуанышты хабарлар, дегеніміз не?”, - деп сұрады. Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Қайырлы түстер”, - деді. **Аль-Бухари.**

839. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Бұл уақыттың жақындауымен, имандының түсі өзінің бекімін (туралығын, шындығын) тауып отырады, өйткені имандының түсі пайғамбарлықтың қырық алтыды бөлігінің бірі болып табылады. **Аль-Бухари, Муслим.**

Бұл хадистің тек Муслим келтірген нұсқасында, Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай дегені келтіріледі:

Ең шыншыл түстерді, аралырындағы сөзінде шыншылдарың көретін болады.

840. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Мені түсінде көргендер мені өңінде де көреді⁴ /...не болмаса мені өңінде көргенмен тең/, өйткені шайтан менің келбетіме кіре алмайды. **Аль-Бухари, Муслим.**

841. Хабар бойынша, Абу Саъид аль-Худри, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

¹ Арабша және араб әріптерімен «Мұсылман қорғаны» кітабының №196 дұғасында келтірілген.

² Яғни бос сөздер сияқты т.б. күнәләрдің өтемі, яғни сол дұғаны айтқан адамға күнәләр кешіріледі.

³ Яғни ерте ме кешпе бос өткізген уақыттары үшін өкінеді.

⁴ Яғни ондай адам, Пайғамбарды, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, о дүниеде көреді.

Егер сендерден кім де кім өзіне ұнайтын түстер көрсе, демек ол Аллаһ Тағаладан, сондықтан Аллаһқа мақтаулар айтсын және оны басқаларға айтсын.

Бұл хадистің Мулим келтірген нұсқасында Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқаны келтіріледі:

...ол туралы өзі жақсы көретіндерден басқа ешкімге айтпасын. Ал егер ол (жақсы түстен басқа жаман) түс көрген болса – ол тек шайтаннан ғана, онда Аллаһтан шайтанның кесірінен сыйынсын¹ да, бұл туралы ешкімге айтпасын, сонда оған (жаман) түстің зияны тимейді. **Аль-Бухари, Муслим.**

842. Хабар бойынша, Абу Қатада, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Қайырлы түс /басқа нұсқада: жақсы түс.../ - Аллаһтан, ал жаман түс – шайтаннан, сондықтан өзіне ұнамағанды көрген сол жағына үш рет түкірсін² де Аллаһқа шайтаннан сыйынсын, сонда, расында, оның түсінде көргенінен оған зияны тимейді. **Аль-Бухари, Муслим.**

843. Хабар бойынша, Жәбір, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Егер сендерден кім өзіне ұнамайтын түс көрсе, онда үш рет сол жағына түкірсін де, үш рет шайтанның кесірінен Аллаһқа сыйынсын, сосын басқа бүйіріне (жамбасына) аунап жатсын. **Муслим.**

844. Хабар бойынша, Абуль-Асқаъ Усаиля бин аль-Асқаъ, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, өтірік айтудың ішіндегі ұлығына адамның өзінің әкесі емес адамның баласымын, деп жариялауы, не болмаса көрмеген түсін көрдім деп айтуы, не Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, айтпаған сөздерін айтты деп хабарлауы жатады. **Аль-Бухари.**

“Әй мүминдер! Өз үйлеріңнен басқа үйге рұқсат алмайынша әрі үй иесіне сәлем бермейінше кірмендер.” **“Нұр” сүресі, 27 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

“...Қашан үйлерге кірсеңдер, өздеріңе (бір-бірінді) Аллаһ тарапынан көркем берекет тіршілігін тілеп, сәлем беріңдер!” **“Нұр” сүресі, 61 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

“Қашан сендерге сәлем берілсе, одан жақсырақ не соның өзін қайтарыңдар...” **“Ниса” сүресі, 86 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

“Саған Ибраһимнің артдақты қонақтарының (періштелер) әңгімесі келді ме? Олар Ибраһимге кіргенде: “Сәлем!”, - десті. Ибраһим да оларға Сәлем, бөгде қауым!”, - деді.” **“Зәрият” сүресі, 24-25 аяттар.**

845. Хабар бойынша, Абдуллаһ бин Амр бин аль-Ас, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бір адам Аллаһтың елшісінен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Исламның қай көрінісі ең жақсы саналады?», - деп сұрады. Ол: «Исламның ең жақсы көрінісі - ол адамдарға тамақ беру мен танитын және танымайтын адамдармен сәлемдесу», - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

846. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Аллаһ Тағала Адамды, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жаратқанда оны бірнеше періштеге жіберіп: “Бар да оларға сәлем бер және олардың саған қалай жауап бергенін ұғып ал, өйткені сен үшін және сенің ұрпағың үшін сәлем беру - олардың саған айтқан жауабы болады”, - деді. Сосын ол оларға: “Ас-салям алейкум” (сендерге сәлем), - деді, ал олар жауап ретінде: “Ас-салям алека уа рахматуллаһи!” (саған сәлем және Аллаһтың рахымы болсын!), - деп, оның сәлеміне: “...және Аллаһтың рахымы!”, - деген сөздерді қосты. **Аль-Бухари, Муслим.**

847. Хабар бойынша, Омар аль-Бара бин Ғазиб, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бізге жеті түрлі нәрселерді орындауды міндеттеді: ауырған адамның көңілін сұрауды, мәйітті шығарып салуды, түшкіргенге игілік тілеуді³, әлсізді қорғауды, жәбірленушіге көмек көрсетуді, сәлем беруді көбейтуді (жәуді, таратуды)⁴, шақырған жерге баруды, сондай-ақ ант берушінің антын орындауға жағдай жасауды (көмектесуді)⁵. **Аль-Бухари, Муслим, бұл жерде аль-Бухаридің нұсқаларының бірі беріліп тұр.**

СӘЛЕМДЕСУ ТУРАЛЫ КІТАП

131 ТАРАУ

Сәлемдесудің қасиеті және оны таратудың міндеттілігі ж айында.

Аллаһ Тағала айтты:

¹ «Аъзу биллаһи минаш-шайтанир-ражим» /Аллаһқа шайтаның азғыруынан сыйынамын/, - деп айту.

² Түкірсін дегені, ол сілекейсіз сүпілеу.

³ Түшкірген адам: «Әльхамду ли-Ллаһи», - деген мұсылманға: «Йархамука-Ллаһ» (Аллаһ саған меірімін төксің!), - деп айту.

⁴ Яғни, әр-бір жолығып-қостасқан сайын сәлемдесіп «Ас-салям алейкум», деп айту.

⁵ Бұл жерде, мысалыға біреу: «Аллаһтың атымен ант етемін, пәленше мынаны орындау керек», - десе, онда бұны естіген адам, ол антты орындағаннан игілік болатын болса, антты орындауға көмектесуі керек.

848. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Иман келтірмейінше Жәннәтқа кірмейсіңдер, ал бір-бірінді жақсы көрмейінше иман келтірмейсіңдер, сондықтан сендерге, араларыңда, егер оны ұстанатын болсаңдар, сүйіспеншілік тудыратын амал үйретейін бе? Бір-бірлеріңе сәлем беруді көбейтіңдер! **Муслим.**

849. Хабар бойынша, Абу Йусуф Абдуллаһ бин Саям, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Иә адамдар, сәлем таратыңдар, басқаларға тамақ беріңдер, туысқандық қатынасты ұстаныңдар, басқалар ұйықтап жатқанда намаз оқыңдар, сонда Жәннәтқа сәлеммен (жақсылықпен) кіресіңдер. **Бұл хадисті ат-Тирмизи «Жақсы әрі сенімді хадис», деп келтіреді.**

850. Хабар бойынша, ат-Туфайля бин Убайя бин Қаъаб, ол әдетте таң ертең Абдуллаһ бин Омарға келіп онымен бірге базарға беретін.

Ат-Туфайля бин Убайя бин Қаъаб айтты:

Сонда біз таңертең базарға барғанда, Абдуллаһ әр-бір қалдықтарды сатушыға, саудегерге, жарлыға, сондағы жанынан өткен барлық адамға сәлем беретін. Бірде мен әдеттегідей Абдуллаһ бин Омарға келгенімде, ол маған базарға баруды ұсынды, ал мен оған: “Сен базарда не істемексің, бәрібір сен онда бір нәрсе сатып алу үшін кідірмейсің, заттар жайлы сұрамайсың, өзіңнің затыңа құн тағайындамайсың және ондағы жиналғандарға қосылмайсың? Оданда мен саған, осында қалып әңгімелесуді ұсынамын”, - дедім. Сонда ол маған жауап ретінде: “Иә қабақ¹, расында, біз базарға тек сәлем тарту үшін ғана барамыз және сондағы барлық кездескенмен сәлемдесеміз”, - деді. **Бұл хадисті сенімді иснадпен Малик “Аль-Муттада” келтіреді.**

132 ТАРАУ

Сәлемді қалай беру керектігі жайында.

Сөйлеушіге бірінші болып: “Ассаляму алейкум уа-рахматуллаһи уа-баракатун” /Сендерге сәлем мен Аллаһтың рахымы мен берекесі болсын/, - деп сөздерін біріктіріп көпше түрде сәлемдескен дұрыс². Ал сәлемге жауап беруші адам: “Уа-aleyкум-ус-саям уа-рахматуллаһи уа баракатун” /Саған да сәлем және Аллаһтың рахымы мен берекесі болсын/, - деп, сәлем қайтаруын: “уа-алекум” /саған да/, - деп бастауы керек.

851. Хабар бойынша, Имран бин аль-Хусейн, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бір адам пайғамбарға, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, келді де: “Сендерге сәлем!” **Ас-**

салям алейкум!/, - деді де, ол оның сәлеміне жауап берді, сосын (келген) отырды, ал Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Он”, - деді. Артынша басқа адам келді де: “Сендерге сәлем және Аллаһтың рахымы болсын” /Ас-салям алейкум уа рахматуллаһи/, - деді де, ол оның сәлеміне жауап берді, сосын (келген) отырды, ал Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Жиырма”, - деді. Соңынан басқа адам келді де: “Сендерге сәлем және Аллаһтың рахымы және берекесі болсын” /Ас-салям алейкум уа рахматуллаһи уа-баракатун/, - деді де, ол оның сәлеміне жауап берді, сосын (келген) отырды, ал Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Отыз”, - деді³. **Бұл хадисті Абу Дауд пен ат-Тирмизи “Жақсы хадис”, деп келтіреді.**

852. Хабар бойынша, Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, маған: “Иә Айша! Мінеки Жебірейіл саған сәлем беріп жатыр”, - деді. Сонда мен: Оған да сәлем және Аллаһтың рахымы және берекесі болсын”, - дедім. **Аль-Бухари, Муслим.**

Бұл хадистің “Сахихтерде” келтірілген кейбір нұсқаларында: “берекесі болсын”, - деген сөздер бар да, ал кейбіреулерінде ол сөздер жоқ.

853. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, адамдарға бір нәрсе айтатын болса, онда адамдардың оның айтқан сөзін түсінулері үшін, айтқанын үш реттен қайталайтын ал біреуге келген болса, онад үй иелеріне де үш реттен сәлем беретін⁴. **Аль-Бухари.**

854. Хабар бойынша, аль-Микдадтың, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, жеткізген ұзын хадистің бір бөлігінде, оның былай дегені келтіріледі:

Әдетте Пайғамбарға, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сүттен оған сыбағасын қалдыратынбыз, ал ол түнде келіп сәлем сөздерін ұйықтап жатқан адам оянбайтындай, ал ұйытамаған адам еститіндей ақырын айтатын. Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, оралып әдеттегідей сәлем сөздерін айтты. **Муслим.**

855. Хабар бойынша, Асма бинт Йазид, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, мешітте отырған бір топ әйелдердің жанынан өтіп бара жатып сәлемдеспекші болып оларға қолымен (ымдап) сәлемдесу ишарасын жасады. **Бұл хадисті ат-Тирмизи “Жақсы хадис”, деп келтіреді.**

¹ Ат-Туфайлдің семіз қарны болатын.

² Ислам ғалымдары, адам жалғыз болса да көпшілікке сәлем бергендей сәлемдесудің себебі оның жанындаға көзге көрінбейтін періштелерді қоса сәлемдесу дейді, ал бәрін білуші бір Аллаһ қана – аударушыдан.

³ «Сендерге сәлем және Аллаһтың рахымы мен берекесі болсын», - деген сөзге үш түрлі игілік тілеу бар, ал игілік тілеудің өзі игілікті іс болып табылады, ал әр бір игілікті іс үшін Аллаһ Тағала он есе сауб беретінін уәде етті. Сонымен, сәлем беруші не айтады соған байланысты оған он, жиырма, отыз сауап жазылады.

⁴ Бұлай істелінетін себебі, үй иелері бөтен адамның кіргенін білулері үшін, не болмаса сәлемді бәрінің естулері үшін.

Бұл жерде ол сәлем айтып әрі қолымен сәлемдесу ишарасын жасады деп түсінеміз, өйткені олай болғаны Абу Дудтың былай деп айтқанымен дәлелденеді:

...және олармен сәлемдесті.

856. Хабар бойынша, Абу Джурай аль-Худжайми, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде мен Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Саған сәлем /Алейка-с-салям/, иә Аллаһтың елшісі!», - дедім. Бұныма ол: «“Саған сәлем”, - деме, өткені “Саған сәлем”, - деп өлген адамдарға айтады¹. Бұл хадисті Абу Дауд пен ат-Тирмизи “Жақсы әрі сенімді хадис”, деп келтіреді. Бұл хадис толығымен алдында келтірілді. (№796 хадисті қара, аударушыдан.)

133 ТАРАУ

Сәлемдесудің ережелері жайлы.

857. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Аттылы жаяуға бірінші сәлем беруі керек, ал жүріп келе жатқан – отырғанға, ал азшылық – көпшілікке. Аль-Бухари, Муслим.

Бұл хадистің тек қана Аль-Бухари келтірген нұсқасында Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын және былай деп айтқаны келтіріледі:

...ал жасы кішісі, жасы үлкенге бірінші сәлем беруі керек.

858. Хабар бойынша, Абу Умама Судайи бин Ыаджлян аль-Бахилий, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, Аллаһқа ең жақын адамдар - ол сәлемді (басқаларға) бірінші болып берушілер саналады. Бұл хадисті ж а қ с ы и с н а д п е н Абу Дауд келтіреді.

Бұл хадисті ат-Тирмизи келтіреді. Оның нұсқасында Абу Уаманың былай дейді:

Бір адам: “Иә Аллаһтың елшісі, екі адамның қайсысы бірінші сәлем беруі керек?”, - деп сұрағанда, Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Аллаһ Тағалаға жақын болғаны (бірінші сәлем) береді”, - деді. Ат-Тирмизи бұны “Жақсы хадис”, деді.

134 ТАРАУ

Бірнеше рет кезіккен адммен ол бір жерге кіріп шыққанда не болмаса олардың арасын бір ағаш не басқа бір кедергі бөлгенде онымен жаңадан сәлемдесудің дұрыстығы жайында.

859. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, намазды нашар оқыған адам жайлы жеткізген хадисінде былай дейді:

Бірде бір адам мешітке келіп намаз оқыды да, Пайғамбарға, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, келіп сәлем берді, ол оның берген сәлеміне жауап беріп: “Қайта орал да жаңадан намаз оқы, өйткені, расында, сен намаз орындамадың!”, - деді. Сонда ол орнына оралып, қайтадан намаз оқыды да, Пайғамбарға, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, келіп (және) сәлем берді, сонда осы жай үш рет қайталанды. Абу Дауд.

860. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Кімде-кім өзінің бауырын кезіктірсе, оған сәлем берсін, егер сол кезде ол өкуінің арасын тал, не дуал, не тас бөлсе, онда қайта жүздескенде (сәлемін жаңартып) тағы да амандассын. Абу Дауд.

135 ТАРАУ

Өз үйіне кіргенде сәлем айтып (кірудің) керектігі жайлы.

Аллаһ Тағала айтты:

“...Қашан үйлерге кірсеңдер, өздеріңе (бір-бірінді) Аллаһ тарапынан көркем берекет тіршілігін тілеп, сәлем беріндер!” “Нұр” сүресі, 61 аят.

861. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, маған: “Иә балам үйіңе кіргенде, үйіңдегі жанұя мүшелеріне сәлем айтып кір, өйткені бұнда сен үшін және сенің жанұяң үшін игілік бар”, - деді. Бұл хадисті ат-Тирмизи “Жақсы әрі сенімді хадис”, деп келтіреді.

136 ТАРАУ

Балаларға сәлем беру жайлы.

862. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, бірде далада жиналған бір топ балалардың жанынан өтіп бара жатып оларға сәлем берді де:

“Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, осылай істейтін”, - деді. Аль-Бухари, Муслим.

137 ТАРАУ

Ер кісіге әйелін және өзінің туыстарының ішіндегі әйелдірге қалай сәлем беруі керектігі ж айында ж әне де бөтен әйелді не бірнеше әйедерге арада ж аман пиғыл тумас үшін қалай сәлемдесу керектігі және әйел

¹ Жахилия кезінде өлген адамдарға осылай сәлем беретін болған.

адамға да еркісілермен қалай сәлемдесуі керектігі жайында.

863. Хабар бойынша, Сахль бин Саъд, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Біздің арамызда бір әйел болатын /...басқа нұсқада кемпір/, ол қызылшаны қазанда қайнатып, оның ішіне арпа қосып көже пісіретін, ал біз жұма намазынан тараған кезімізде оған сәлем беретінбіз де, ал ол болса бізге пісіргенін ұсынатын. **Аль-Бухари.**

864. Хабар бойынша, Умм Хани Фахита бинт Абу Талиб, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Меккені жаулап алған күні мен, Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, ғұсыл құйынып, ал Фатима оны киімімен жауып тұрған кезінде келіп, онымен амандастым, сонда ол менің сәлеміме жауап беріп амандасты. **Муслим.**

865. Хабар бойынша, Асма бинт Йазид, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, біз басқа әйелдермен тұрған уақытымыза, жанымыздан өтіп бара жатып бізге сәлем берді. **Бұл хадисті Абу Дауд пен ат-Тирмизи “Жақсы хадис”, деп келтіреді.**

Бұл жерде Абу Даудтың нұсқасы келтіріледі, ал ат-тирмизидің нұсқасы жайлы айтатын болсақ, онда былай делінеді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, мешітте отырған бір топ әйелдердің жанынан өтіп бара жатып олармен сәлемдеспекші болып қолымен (ымдап) сәлемдесу ишарасын жасады.

138 ТАРАУ

Имансызға бірінші сәлем беру біз үшін рұқсат еместігі және олардың сәлеміне қалай жауап беру керектігі, сондай-ақ ішінде мұсылмандар да, имансыздар да бар көпшілікке сәлем бергеннің дұрыстығы жайында.

866. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Бірінші болып не яһудиге, не христианға сәлем бермеңдер, ал егер оларды жол бойында кездестірсеңдер, онда оларды жолдың шетіне қарай ығыстырыңдар. **Муслим.**

867. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Егер сендерге Кітап иелерінің ішіндегі адамдардан¹ бірі сәлем беретін болса, оларға:

“Сендерге де” /Уа алейкум/, - деп жауап беріңдер². **Аль-Бухари, Муслим.**

868. Хабар бойынша, Усама, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, арасында мұсылмандар да, бұтқа табынушы көпқұдайшылдар да және яһудилер де болғын топтың жанынан өтіп бара жатып оларға сәлем берді. **Аль-Бухари, Муслим.**

139 ТАРАУ

Жиындардан кетушіге не болмаса өзінің сұхбаттасып жатқан адамымен қоштасқанда сәлем сөздерін айту жайында.

869. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Сендерден кім жиынға келсе ондағыларға сәлем берсін және егерде ол сол жерден кеткісі келсе, онда тағы да сәлем берсін, өйткені екінші рет сәлем берудің міндеттілігі бірінші ретінен кем емес. **Бұл хадисті Абу Дауд пен ат-Тирмизи “Жақсы хадис”, деп келтіреді.**

140 ТАРАУ

Кіруге қалай рұқсат сұрау керектігі жайында.

Аллаһ Тағала айтты:

“Әй мүминдер! Өз үйлеріңнен басқа үйге рұқсат алмайынша әрі үй иесіне сәлем бермейінше кірмеңдер.” **“Нұр” сүресі, 27 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

“Ер жеткен балаларың,, бұрынғылар рұқсат сұрағандай рұқсат сұрап кірсін...” **“Нұр” сүресі, 59 аят.**

870. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Кіруге рұқсат сұрауды үш рет қайталау керек, егер сонда рұқсат берілсе кіресің де, ал берілмесе кірмей кері қайтасың. **Аль-Бухари, Муслим.**

871. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

² Яғни, егер олар сендерге: «Сәлем сендерге», - дейтін болса солай айтыңдар. Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бұлай әмір беруінің себебі, олар «Сендерге сәлем» дегеннің орнына соған ұқсайтын, бірақ мағынасы жағынан игілік емес қарғыс не бір зұлымдық айтуы мүмкін, сондықтан оларға саған да соны тілеймін, деп жауап беру керек.

Аударушыдан – дегенмен кейбір Ислам ғалымдарының айтуы бойынша, оларға сәлемнің толығымен қайтарылмау себебі, мұсылман емес адам үшін Аллаһтан игілік сұрауға болмайды, ал толық сәлемнің жауабының мағынасы: «Саған да сәлем және Аллаһтың рахымы мен берекесі болсын», - деген Аллаһтан ол адам үшін игілік сұрау – ал бәрін білуші бір Аллаһ қана.

¹ Яғни христиандар мен яһудилер (иудейлер).

Кіруге рұқсат сұраудың себебі, ұятсыз көз салупурдың кесірінен болды. **Аль-Бухари, Муслим.**

872. Хабар бойынша, Рабъи бин Хираш ол Бану амр руынан бір адамның мынаны айтқанын жеткізді:

Бірде ол өзінің үйінде болған Пайғамбарға, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, келіп: “Мен кірсем бола ма?”, - деп кіруге рұқсат сұрады. Сонда Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын қызметшісіне: “Келген адамға шық та дұрыстап рұқсат сұрауды үйретіп, оның былай деп айтуына әмір бер: “Сендерге сәлем, кіруге рұқсат па?”, - десін”, - деді. Келген адам айтқанын тыңдап алды да: “Сендерге сәлем, кіруге рұқсат па?”, - деді, сонда Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігімен сәлемі болсын, оған рұқсат беріп, ол адам кірді. **Бұл хадисті сенімді иснадпен Абу Дауд келтіреді.**

873. Хабар бойынша, Қалида бин аль-Хабаль, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде мен Пайғамбарға, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, оған сәлем берместен кірдім, сонда ол маған: “Орал да: “Сендерге сәлем, кіруге рұқсат па?”, - де”, - деді. **Бұл хадисті Абу Дауд пен ат-Тирмизи “Жақсы хадис”, деп келтіреді.**

141 ТАРАУ

Егер кіруге рұқсат сұраушы адамнан: «Бұл кім?», - деп сұраса, ол: «Пәленшемін», - деп өз атын не болмаса бәрі білетін лақап атын айтуы керектігі жайында, сондай сұрақ қойғанда: «Менмін», - деп, не болмаса осыған ұқсас сөздерді айтудың дұрыс еместігі жайында.

874. Хабар бойынша, Бәріне белгілі мифраж жайлы хадисте Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай дейді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, айтты: “Сосын мені төменгі көкке көтерді де, оның ашыуын сұрады, сонда одан: “Бұл кім?”, - деп сұрады. Ол: “Жебірейіл”, - деді. Одан: “Жаныңдағы кім?”, - деп сұрады. Ол: “Мухаммад”, - деді. Сосын ол мені екінші, үшінші, төртінші және басқа көктерге көтерді де, ір көктің қақпасында: “Бұл кім?”, - деп сұрап отырды да, ол: “Жебірейіл”, - деп жауап беріп отырды. **Аль-Бухари, Муслим.**

875. Хабар бойынша, Абу Зарр, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде мен түнде үйімнен шыққанымда жалғыз кетіп бара жатқан Аллаһтың елшісін, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, көрдім, сосын айдың сәулесінен жасырынып оның артынан жүре бастадым¹, ал ол болса бұрылып мені көрді де: “Бұл кім?”, - деп сұрады, мен: “Абу Зарр”, - деп жауап бердім. **Аль-Бухари, Муслим.**

¹ Абу Заррдың Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, артынан жүргені, онымен бір нәрсе болып қалады ма, деп қорыққаны, ал оның ай сәулесінен жасырынғаны Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жалғыз қалғысы келгенін білгендіктен.

876. Хабар бойынша, Умм Хани, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде мен Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, ол ғұсыл құйынып, ал Фатима оны жауып тұрған кезінде келдім. Ол: “Бұл қай әйел?”, - деп сұрады. Мен: “Умм Ханым”, - деп жауап бердім. **Аль-Бухари, Муслим.**

877. Хабар бойынша, Ибн Жәбір, олардың екуіне де Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде мен Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, келдім де, есігін қақтым. Ол: “Бұл кім?”, - деп сұрады. Мен болсам: “Менімін”, - деп жауап бердім. Сонда ол: “Менімі, менмін”, - деп менің берген жауабымды жақтырмаған адамның кейпімен қайталаған сияқты болды. **Аль-Бухари, Муслим.**

142 ТАРАУ

Адам түшкіріп, Аллаһ Тағалаға мақтаулар айтса, оған игілік тілеу керектігі және егер де ол Аллаһ Тағалаға мақтаулар айтпаса, онда оған игілік тіледің дұрыс еместігі жайында, сондай-ақ түшкірген адамға игілікті қалай тілеу керектігі жайында.

878. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, Аллаһ Тағала түшкірушіні жақсы көреді де, есінеушіні жақтырмайды. Егер адам түшкіріп Аллаһ Тағалаға мақтаулар айтатын болса, онда осыны естіген әр-бір мұсылманға: “Аллаһ саған рахым етсін!” /Йархамука-Ллаһу!/, - деп айту жүктеледі. Ал есінеу жайлы айтатын болсақ, расында ол - шайтаннан, сондай-ақ сендерден қайсыларың есінегілерің келсе оны қолынан келгенше тежесін, өйткені ол есінеген кезде шайтан оған күледі. **Аль-Бухари.**

879. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Сендерден кім түшкірсе: “Әльхамдули-Лаләһи”, - деп Аллаһқа мақтаулар айтсын, ал оның бауыры /...не серігі/ оған: “Йархамука-Ллаһу!” /Саған Аллаһ рахым етсін/, - десін – ал егер де ол (осыны айтса, яғни): “Йархамука-Ллаһу!” /Саған Аллаһ рахым етсін/, - десе, онда түшкіруші жауап ретінде: «Йахдикуму-Лаһу уа йуслиһу балякум!» /Аллаһ сендерге дұрыс жолды көрсетіп істеріңнің бәрін реттеп берсін!/, - десін². **Аль-Бухари.**

880. Хабар бойынша, Абу Муса, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

² Араб әріптерімен «Мұсылман қорғаны» кітабінің №188 дұғасында келтірілген.

Егер сендерден бірің түшкіріп Аллаһқа мақтаулар айтса, онда ол адам үшін Аллаһтан сұрап дұға айтыңдар¹, ал егер ол Аллаһқа мақтаулар айтпаса, онда олай істемейдер. **Муслим.**

881. Хабар бойынша, Анас бин Малик, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жанында екі алам түшкіріп, олардың біріне Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Иярхамука-Ллаһу!” /Саған Аллаһ рахым етсін/, - деді де екіншісіне олай айтпады. Осы тілек айтылмаған: “Сен неге пәленше түшкіргенде: “Иярхамука-Ллаһу!” /Саған Аллаһ рахым етсін/, - дедің де, ал мен түшкіргенде оны айтпадың?”, - деп сұрады. Жауап ретінде оған Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын. “Ол Аллаһқа мақтаулар айтты да, ал сен болсаң Аллаһқа мақтаулар айтпадың!”, - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

882. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, түшкірген кезінде қолымен /...не киімімен/ аузын жауып, түшкіргенде шығатын дыбыстың даусын басатын. **Бұл хадисті Абу Дауд пен ат-Тирмизи “Жақсы әрі сенімді хадис” деп келтіреді.**

883. Хабар бойынша, Абу Муса, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Яһудилер Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, көзінше одан: “Иярхамука-Ллаһу!” /Саған Аллаһ рахым етсін/, - деген сөздерді есту үшін, өтірік түшкіретіндері аз кездеспейтін – бірақта ол оларға тек: «Йахдикуму-Ллаһу уа йуслиһу баяжум!» /Аллаһ сендерге дұрыс жолды көрсетіп істеріңнің бәрін реттеп берсін!/, - дейтін. **Бұл хадисті Абу Дауд пен ат-Тирмизи “Жақсы әрі сенімді хадис” деп келтіреді.**

884. Хабар бойынша, Абу Саъид аль-Хадри, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Егер сендерден кім есінегісі келсе қолын аузымен жапсын, олай істемесе шайтан міндетті түрде оның ішіне енеді. **Муслим.**

143 ТАРАУ

Кездескенде амандасып қол алысу керектігі, жақсы көңіл-күй таныту, тақуа адамның қолын сүйу және өзінің баланды оны жақсы көріп айналғанның белгісі ретінде сүйудің және сапардан келген адамды құшақтап қарсы алудың дұрыстығы жайында.

885. Хабар бойынша, Абуль-Хаттаб Қатада айтты:

Мен Анастан, оған Аллаһтың ризашылығы болсын: «Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сахабалары бірі-бірінің қолдарын

алушы ма еді?» - деп сұрадым. Ол: «Иә!», - деп жауап берді. **Аль-Бухари.**

886. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бізге иемендіктер келген кезде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Сендерге қол алысып амандасуды бірінші бастаған иемендіктер келді”, - деді. **Бұл хадисті сенімді иснадпен Абу Дауд келтіреді.**

887. Хабар бойынша, Абу Саъид аль-Худри, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Екі мұсылман кездесіп қол алысқанда олар айырылысқанша міндетті түрде (кішігірім) күнәләрі кешіріледі. **Абу Дауд.**

888. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бір адам: “Иә Аллаһтың елшісі, бізден біріміз өзінің бауырын, не болмаса досын кездестірсе оған (сәлем ретінде) иілуі керек пе?”, - деп сұрады. Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Жоқ”, - деді. (Ол адам): “Ал құшақтап сүйуге ше?”, - деп сұрады. Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, тағы да: “Жоқ”, - деді. Ол адам: “Ал қолынан ұстап қысуға ше?”, - деп сұрады. Сонда Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Иә”, - деп жауап берді. **Бұл хадисті ат-Тирмизи “Жақсы хадис” деп келтіреді.**

889. Хабар бойынша, Аъфуан бин Ассаль, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде яһидилердің бірі өзінің жолдасына: “Мені сол Пайғамбарға алып баршы”, - деді де, келген соң Пайғамбарға, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын тоғыз белгі (кереметтер) жайлы сұрақ қойды².

Сосын Сафуан бұл хадисті толығымен келтіріп, соннан была деді:

Осыдан кейін олар оның қолын және аяғын сүйіп. “Сенің Пайғамбар екендігіңе куәлік береміз”, - деді. **Бұл хадисті сенімді иснадымен ат-Тирмизи және басқа да мухаддистер келтіреді.**

890. Хабар бойынша, Ибн Омар, олардың екеуінен де Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Сонда біз Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, келдік те оның қолын сүйдік. **Абу Дауд.**

891. Хабар бойынша, Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

² Бұл хадисте яһидилрдің Пайғамбарға, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, тоғыз белгі, ал дұрысырақ айтсақ Мұса пайғамбардың, оған сәлем болсын, Перғауынға өзінің пайғамбарлығының дәлелі ретінде көрсеткен кереметі жайлы болып жатыр. және де олар яһидилерге де, мұсылмандарға да қатысы бар тоғыз белгі жайлы сұрап, өздеріне ғана қатысы бар сенбіге байланысты белгі жайлы сұрамады, бірақта Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, олардың сұрағанына жауап берумен қоса сұрамай жасырып қалғандарына да жауап береді, сонда олар оның пайғамбар екендігін мойындайды.

¹ Яғни, “Иярхамука-Ллаһу!” /Саған Аллаһ рахым етсін/, - деп айту.

Бірде Зайд бин Харис Мединаға Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, менің үйімде болған уақытында келді. Ол есік қақты да, Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, оған қарай киімін сүйретіп асықты, сосын оны құшақтады және сүйді. **Бұл хадисті ат-Тирмизи "Жақсы хадис" деп келтіреді.**

892. Хабар бойынша, Абу Зарр, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Бауырыңды жылы жүзбен қарсы алу тұрғысында болса да, шарифаттың барлық дұрыстаған амалдарын орындауды кішісінбе (ұмытпа). **Муслим.**

893. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, аль-Акра бин Хабистің көзінше (немересі) аль-Хасан бин Алиді сүйді, сонда аль-Акра: "Расында, менің он балам бар, бірақ олардың бірде бірін бір рет те сүйген емеспін!", - деді. Сонда Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: "Өзгені аямайтынға рахымшылық жасалынбайды!", - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

АУЫРҒАННЫҢ КӨҢІЛІН СҰРАУ, СОНДАЙ-АҚ МӘЙІТТІ ШЫҒАРЫП САЛУ, ОҒАН ЖАНАЗА НАМАЗЫН ОҚУ, ОНЫ ЖЕРЛЕГЕНДЕ ЖАНЫНДА БОЛУ ЖӘНЕ ЖАРЛЕП БОЛҒАН СОҢ ҚАБІРІНІҢ ЖАНЫНДА БОЛА ТҰРУ ЖАЙЫНДАҒЫ КІТАП.

144 ТАРАУ

Ауырғанның көңілін сұрап бару жайлы.

894. Хабар бойынша, Омар аль-Бара бин ʿАзизб, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бізге мыналарды орындауды міндеттеді: ауырған адамның көңілін сұрауды, мәйітті шығарып салуды, түшкіргенге игілік тілеуді¹, әлсізді қорғауды, жәбірленушіге көмек көрсетуді, сәлем беруді көбейтуді (жайуды, таратуды)², шақырған жерге баруды, сондай-ақ ант берушінің антын орындауға жағдай жасауды (көмектесуді)³. **Аль-Бухари, Муслим.**

¹ Түшкірген адам: «Әльхамду ли-Ллаһи», - деген мұсылманға: «Йархамука-Ллаһ» (Аллаһ саған меірімін төксін!), - деп айту.

² Яғни, әр-бір жолығып-қоштасқан сайын сәлемдесіп «Ас-саямум алейкум», деп айту.

³ Бұл жерде, мысалыға біреу: «Аллаһтың атымен ант етемін, пәленше мынаны орындау керек», - десе, онда бұны естіген адам, антты орындауға көметесуі керек, әрине ол антты орындағаннан игілік болатын болса.

895. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Бүкіл мұсылманның бір-бірінің алдында бес түрлі парызы бар: сәлемге жауап беру, ауырғанның көңілін сұрау, мәйітті шығарып салу, шақырған жерге бару және түшкіргенге игілік тілеу. **Аль-Бухари, Муслим.**

896. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Ахирет күні Ұлы Аллаһ Тағала айтады: "Иә Адам баласы, Мен ауырдым, ал сен болсаң Менің көңілімді сұрап келмедің!". Ал адам болса: "Иә менің Раббым, Сен - бүкіл Әлемнің Раббысың, ал мен Сенің көңіліңді қалай сұраймын?", - дейді. Сонда Аллаһ айтады: «Сен менің пәленше құлымның ауырғанын білмең пе едің, ал сен болсаң оның көңілін сұрап бармадың? Егер сен оған барсаң, жанынан Мені табатыныңды білмең пе едің? Иә Адам баласы, Мен сенен, Мені тамақтандыруды сұрап едім, ал сен болсаң Мені тамақтандырмадың?», - дейді. Ал адам болса: "Иә менің Раббым, Сен - бүкіл Әлемнің Раббысың, ал мен Сені қалайша тақтандырар едім?", - дейді. Сонда Аллаһ айтады: «Сен менің пәленше құлымның сенен тамақ сұрағанын білмең пе едің, ал сен болсаң оған тамақ бермедің? Егер сен оған тамақ берсең, онда бергеніңді әлбетте Менен табатыныңды білмең пе едің? Иә Адам баласы, Мен сенен су сұрап едім, ал сен болсаң Маған су бермедің?, - дейді. Ал адам болса: "Иә менің Раббым, Сен - бүкіл Әлемнің Раббысың, ал мен Саған қалайша су берер едім?", - дейді. Сонда Аллаһ айтады: «Сен менің пәленше құлымның сенен су сұрағанын білмең пе едің, ал сен болсаң оған су бермедің? Егер сен оған су берсең, онда бергеніңді әлбетте Менен табатыныңды білмең пе едің?, - дейді. **Муслим.**

897. Хабар бойынша, Абу Муса, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Аурудың көңілін сұраңдар, ашты тамақтандырыңдар және қиындыққа душар болғандарды босатыңдар⁵. **Аль-Бухари.**

898. Хабар бойынша, Саубан, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

"Расында, өзінің бауырының көңілін сұрап барған мұсылман оралғанша Хурфатул-жаннада болады". Сонда адамдар: "Иә Аллаһтың елшісі, Хурфатул-жанна, деген не?", - деп сұрады да – ол: "Жәннәт жемісі", - деп жауап берді. **Муслим.**

899. Хабар бойынша, Али, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған

⁴ Яғни Менен сауап алар едің.

⁵ Бұл жерде не тұтқынға түскен адам жайлы, не қарызын өтей алмай жүрген адам жайлы болып тұр.

Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Өзінің ауру бауырының көңілін таңертең сұрап барған кез-келген мұсылман үшін жетпіс мың періште кешке дейін Аллаһтан (күнәлерінің кешіруін сұрап) ол үшін дұға жасайды, ал егер ол ауру бауырының көңілін кешке сұрап барса, онда жетпіс мың періште таң атқанша Аллаһтан (күнәлерінің кешіруін сұрап) ол үшін дұға жасайды, ал Жәннәтта оған жемістер дайындалады. **Бұл хадисті ат-Тирмизи "Жақсы хадис", деп келтіреді.**

900. Хабар бойынша, Анас, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, қызмет етіп жүрген бір жасөспірім ауырып қалып, оның көңілін сұрауға Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, келді. Ол оның бас жағына отырып: "Ислам қабылда!", - деді. Ол жанында отырған әкесіне қарады да, әкесі: "Абуль-Қасымға бағын", - деді. Сонда ол Ислам қабылдады. Осыдан кейін Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, ол жерден: "Оны Оттан құтқарған Аллаһқа мақтау!", - деп шықты. **Аль-Бухари.**

145 ТАРАУ

Ауырған адам үшін Аллаһтан қалай дұға сұрау жайлы.

901. Хабар бойынша, Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Егер адам оны қинап жатқан кеселіне, не жарасына, не ойығына шағымданатын болса, әдетте, Пайғамбар саусақтарымен былай істейтін (деп, бұл хадисті жеткізуші Суфйан бин Ыуййна екінші саусағымен жерді шұқып, сосын көтеріп, артынан былай дейтін,) деді: «Аллаһтың атымен, Біздің елдің жері сендердің біріңнің сілекейлеріңмен, осымен Аллаһтың көмегі арқылы біздің ауру жазылады!» /Бисми-Ллаһи! Турбату ардина бирикати баъдина, йушфа сақимуна бизни Раббина!/ **аль-Бухари, Муслим.**

902¹. Хабар бойынша, Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жанұясынан бірі ауырса олардың көңілін сұрап, оң қолымен денесін сипап былай дейтін: "Адамдардың Раббысы, осы ауруды кетір де сауықтыр! Сен – Шипагерсің, Сенің шипаңнан басқа, шипа жоқ, бұдан кейін ауру қалмайтындай сауықтыр!" /Азхибил-баъса, Раббаннаси, шфи уа Анташ-Шафи, лә шифаъа шифъука шифаъан лә йуғадиру сакаман!/ **Аль-Бухари, Муслим.**

903. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, бірде ол Сәбиттен, оған Аллаһтың ризашылығы болсын:

"Саған Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, (ауырған адамға) оқитын дұғасын оқиян ба?", - деп сұрады. Ол: «Әрине», -

деді, Сонда Анас: "Иә Аллаһ, адамдардың Раббысы, кеселдерді кетіруші, сауықтыр! Сен – Шипагерсің, Сенің шипаңнан басқа, шипа жоқ, бұдан кейін ауру қалмайтындай сауықтыр!" /Аллаһумма, Раббаннаси, музхибаль-баъси, шфи Анташ-Шафи, лә шафийа иллә Анта шафийан лй йуғадиру сакаман!/ деді. **Аль-Бухари,**

904. Хабар бойынша, Саъд бин Абу-Уаққас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, мен ауырып жатқанда көңілімді сұрап келіп, былай деді: "Иә Аллаһ, Саъдты сауықтыр, Иә Аллаһ Саъдты сауықтыр!" /Аллаһумма-шфи Саъдан, Аллаһумма-шфи Саъдан!/ **Муслим.**

905. Хабар бойынша, бірде Абу Абдуллаһ Осман бин Абдуль-Ас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, денесіндегі ауруға шағымданады, сонда Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын былай дейді:

Денеңнің ауырып жатқан жеріне қолыңды қой да: "Аллаһтың атымен!" /Бисми-Ллаһи!/, - деп үш рет айт, сосын жеті рет мынаны айт: "Мен сезініп және қауіптеніп жатқанымнан Аллаһтың құдіреті мен Оның қуатына сыйнамын!" /Аъуза би-ъиззати-Ллаһи уа қудратиһи мин шарри ма аджиду уа ухазиру!/, - деді. **Муслим.**

906. Хабар бойынша, Ибн Аббас, олардың екеуіне де Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Егер кімде-кім ажалы келмеген аурудың көңілін сұрап барып жеті рет: "Ұлы Күрсінің Раббысы, Ұлы Аллаһтан сені сауықтыруды сұраймын!" /Асъялю-Ллаһа-ль-Ъзыма, Раббал-ършиль-ъзыма, ан йашфийа-кя!/, - десе, Аллаһ оны әлбетте кеселінен айықтырды. **Бұл хадисті Абу Дауд пен ат-Тирмизи "Жақсы хадис", деп келтіреді. Ал Аль Хакам болса: "Аль-Бухаридің шарттарын қанағаттандыратын, сенімді хадис", - деді.**

907. Хабар бойынша, Ибн Аббас, олардың екеуіне де Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, ауырып қалған бәдеудің көңілін сұрап барды, ал ауырған адамға барғанда әдетте Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: "Қапаланба, Аллаһ қаласа, бұл кесел сені тазартады" /Ля баъса, тахурун ин шаъаЛлаһу/, - дейтін. **Аль-Бухари.**

908. Хабар бойынша, Абу Саъид аль-Худри, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Пайғамбарға, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, Жебірейіл (періште) келді де: "Иә Мухаммад, сен ауруыңа шағымданасың ба?", - деп

² Араб әріптерімен «Мұсылман қорғаны» кітабінің №147 дұғасында келтірілген.

³ Бұл жерде, кеселдің Аллаһ тарапынан сынақ екендігі және кім сол сынаққа шыдаса, Онда Аллаһтың еркімен ол сынақ адамды күнәлерінен тазартып, екі дүниеде де ол адамның дәрежесі көтерілетіндігі айтылып жатыр.

⁴ Араб әріптерімен «Мұсылман қорғаны» кітабінің №147 дұғасында келтірілген.

сұрады да, ол: “Иә?”, - деп жауап берді. Сонда Жебірейіл былай деді: “Саған барлық ауыртпашылықтарды туғызушыдан, кез келген адамның зұлымдығынан және жаман көзден сен үшін Аллаһтың атымен сыйынамын! Аллаһтың сені сауықтыруы үшін, Аллаһтың атымен сыйынамын!” /Бисми-Ллаһи арқи-кә мин кулли шаййһин йуъзука, мин шарри кулли нафсин ау ьайни хасидин! Аллуһу йашфикә, бисми-Ллаһи арқи-кә! / **Муслим.**

909. Хабар бойынша, Абу Саъид аль-Худри және Абу Хурайра, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, олар Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанына куәлік берді:

Адам: “Аллаһтан басқа құдай жоқ” /Лә иләһә иллә-Ллаһу/ және “Аллаһ Ұлық” /Аллаһу акбар/, - деген уақытында, оның Раббы оның айтқан сөздерін растап: “Менен басқа, құдай жоқ және Мен Ұлықпын”, - дейді. Адам: “Серігі болмаған Аллаһтан басқа, құдай жоқ” /Лә иләһә иллә-Ллаһу уахдәһу лә шарикәләһу/, - деген уақытында, - оның Раббы: “Жалғыз Менен басқа, құдай жоқ және Менің серігім жоқ”, - дейді. Адам: “Аллаһтан басқа, құдай жоқ, (бүкіл) билік оныңке және Оған – мақтау” /Лә иләһә иллә-Ллаһу, ләһуль-мулькү, уә ләһуль-хамду/ - деген кезде, оның Раббы: “Мене басқа, құдай жоқ, (бүкіл) билік меніңке және Маған – мақтау”, - дейді. Адам: “Аллаһтан басқа, құдай жоқ, Аллаһтан басқа ешкімде күш те, қуат та жоқ” /Лә иләһә иллә-Ллаһу, уә лә хаулә, уә лә қуатә иллә би-Ллаһи/, - деген кезде, оның Раббы: “Менен басқа, құдай жоқ және Менен басқа ешкімде күш те, қуат та жоқ”, - дейді.

Сонда олар Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанына куәлік берді:

Кімде-кім өзінің ауырып жатқан кезінде осы сөздерді айтса, ал сосын жан тапсырса, онда оны От шалмайды. **Бұл хадисті ат-тирмизи “Жқсы хадис”, деп келтіреді.**

146 ТАРАУ

Ауырған адамның жанұясынан оның халін біліп тұру жайында.

910. Хабар бойынша, Ибн Аббас, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Али бин Абу Талиб, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, осы дүниеден өтуіне алап келген ауруымен жатқан Аллаһтың елшісінен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, шыққан уақытында, адамдар: “Иә Абул-Хасан¹, осы таңда Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, өзін қалай сезінуде?”, - деп сұрағанда ол: “Аллаһқа мақтау, бүгінгі таңда ол жақсырақ!”, - деді. **Аль-Бухари.**

147 ТАРАУ

Сауығудан күдерін үзген адам үшін не деу керектігі жайында.

911. Хабар бойынша, Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Мен Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсы, маған сүйеніп: “Иә Аллаһ мені

кешіріп мені рахым ет және мені жоғарғы қоғамға қос” /Аллаһумма-ғфирли, урхамни уал-хақни бир-рафикыл-аъля!/, - деп айтқнын естідім. **Муслим.**

912. Хабар бойынша, Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Мен өлім аузында болған Аллаһтың елшісін, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жанында су құйылған кесе болып, соған қолын салып, одан кейін су қолымен бетін сүртіп: “Иә Аллаһ, маған өлімнің ауыртпашылықтары мен өлім жанталасынан өтуіме көмектес!” /Аллаһумма, аьинни ьяля ғамаратил-маути уа сакартиль-маути!/, - деп айтқанын көрдім. **Ат-Тирмизи.**

148 ТАРАУ

Науқастанып жатқан адамның жанұясының мүшелеріне және оған қызмет етушілерге, оған жақсы-қарым қатынас танытып және оның көрсеткен ауыртпашылықтарына шыдамдық таныту керектігін айту жайында, сондай-ақ бұның түрлі қылмытарының салдарынан өлім жазасы кесілгендіктен, өлім аузында тұрған дамадар үшін де қатысы барлығы жайында.

913. Хабар бойынша, Абу Нуджайда Имран бин аль-Хусайна аль-Хузаъи, олардың екеуіне де Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай дейді:

Бірде Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, Джухайн руынан, ойнаспен жүкті болған бір әйел келіп: “Ия Аллаһтың елшісі, мен жазаға лайықты күнә жасадым, сондықтан мені, менің күнәмә сәйкес жазала!”, - деді. Сонда Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, ол әйелдің қамқоршысын өзіне шақырып: “Онымен жақсы қарым-қатынаста бол, ал ол босанғаннан кейін маған алып кел”, - деді. Қамқоршысы солай істеп, ол босанғаннан кейін алып келді. Пайғамбар керек нұсқауларды беріп, киімінің шеттерін байлап⁰, тас боранмен жазалаған соң, оған өзі жаназа намазын оқыды². **Муслим.**

149 ТАРАУ

Егер науқастанған адам: «Ауырсынамын», «Жаныма батты», «мен қатты ауырып жатырмын», - деген сияқты сөздерді шыдамсыздықтан, не болмаса наразылықтан айтып жатпаса, онда оны айтуға болатындығы және онда тұрған ештеңенің жоқтығы жайында.

⁰ Құлағанда киімдері ашылып қалмас үшін.

² **Аударушыдан** - бұл хадистің жалғасы мынадай: “Осыдан кейін Омар: “Ия Аллаһтың елшісі, ол әйел ойнас жасаса да сен оның жаназасын шығардың ба!?”, - деп сұрады. Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, оған: “Егер оның тәубесін Мединә жұртының жетпісінің арасында бөлсе, ол тәубе солардың бәріне жетер еді! Сен сол әйелдің, өзін Аллаһ Тағалаға құрбан қылғаннан артық бір нәрсе істей алады деп ойлайсың ба?!”, - деп жауап берді”. **Хадистің толығымен берілмеген себебі, оның бұл тарауға қатысы болмағандығынан. Ал хадис толығымен осы кітаптың “Тәубе жайлы” тарауында беріледі, №22 хадис.**

¹ Алидің лақаб аты, яғни Хасанның әкесі, деген сөз.

914. Хабар бойынша, Ибн Масъуд, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде мен қатты қызуынан қиналып жатқан Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, кіріп оның (денесінен) ұстап: “Иә Аллаһтың елшісі, сенің қызуың қатты ғой!”, - дедім. Бұны естіген ол: “Иә, расында, мен сендердің екеуің ауырғандай ауырамын!”, - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

915. Хабар бойынша, Саъд бин Абу Уаққас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Мен қатты ауырып қалған кезімде, менің көңілімді сұрап, Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын келді де, мен оған: “Расында, ауру менің діңкемді құртты! Мен баймын, ал мұрагерлерімнен менің қызымнан басқа ешкімім жоқ...”

Бұл хадисті Саъд, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, соңына дейін айтып шықты. Аль-Бухари, Муслим.

916. Хабар бойынша, Аль-Қасым бин Мухаммад, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде басы ауырып жатқан Айша: “Иә менің басым!”, - деді, сонда Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Жоқ, мен: “Иә басым!”, - деймін!”¹, - деді.

Сосын Аль-Қасым бұл хадисті аяғына дейін айтып шықты. Аль-Бухари.

150 ТАРАУ

Өлім аузындағы адамға: «Аллаһтан басқа құдай жоқ» /Лә илаһа илла-Ллаһу/- деген сөздерді айтуды есіне салу жайында.

917. Хабар бойынша, Муъаз, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Соңғы сөздері: “Аллаһтан басқа құдай жоқ”, - болған адам, Жәннәтқа кіреді. **Бұл хадисті Абу Дауд пен аль-Хакам: “Иснады жақсы”, - деп келтіреді.**

918. Хабар бойынша, Абу Саъид аль-Худри, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деді: “Өлім аузындағыларға: “Аллаһтан басқа құдай жоқ”, - деген сөздерді айтуды естеріне салыңдар” **Муслим.**

151 ТАРАУ

Мәйіттің көзін жапқаннан кейін не деу керектігі жайында.

919. Хабар бойынша, Умм Салам, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

¹ Бұл әңгіме Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, өлімінің алдында болған. **Аударушыдан** – біздің білетіміз, Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, өлер алдында қатты басы ауырған, бұл жерде ол өзінің басының қатты ауырып: «Мен айтар едем: «Иә басым!», - деп өзінің басының қатты ауырғанын айтып жатыр, ал бәрін білуші бір Аллаһ қана.

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, Абу Саламға, оның жанары сөнгеннен кейін келді. Ол оның көзін жапты да: “Расында, жанды алғанда, оның назары соның артынан ереді”, - деді. Өлгеннің жақындары дауыстап жоқтау айта бастады, сонда Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Өздеріңе игіліктен басқа еш нәрсе тілемендео, өйткені періштелер, сендердің кез-келген сөздеріңе: “Аминь”, - дейді”, - деді. Сосын ол: “Иә Аллаһ! Абу Саламның күнәлерін кешір. Оның дәрежесін тура жолда болғандардың арасында жоғарылат, әрі оның артында қалғандарға Өзің қамқор бол. Иә Әлемдердің Раббы! Бізді әрі оны жарылқа. Оның қабірін кең етіп, оны нұрға бөле” /Аллаһуммағфирли-Аби Саламауарфаъ даражатаһу филь-махдийина, уа хлюфху фи ақибати филь-ғабирина, уағфирлана уа ләһу, йа Раббаль ыламина, уа фсах ләһу фи қабриһи уа наууир ләһу фихи!/ **Муслим.**

152 ТАРАУ

Мәйіттің жанында тұрған адамға не деу керектігі және жақыны өлген адамға не деу керектігі жайында.

920. Хабар бойынша, Умм Салам, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Науқастың төсегінің жанында болған кезде тек жақсылық айтыңдар, өйткені сендердің бүкіл айтқан сөздеріңнен кейін періштелер: «Аминь», - деп отырады», - деді. Ал Абу Салама қайтыс болғаннан кейін мен Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын келіп: «Иә Аллаһтың елшісі, расында Абу Салама өлді!», - дегенімде, ол маған: «“Иә Аллаһ оны да мені де кешіріп маған оның орнына жақсысын бер!” /Аллаһумма-ғфирли уа ләһу, уа ақибни минһу ықба хасанатан!/, - деп айт», - деді. Сонда мен оның айт, деген сөздерін айттым да, артынан Аллаһ маған оның орнына жақсысын – Мухаммадты, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, берді². **Бұл хадистің Муслим келтірген нұсқасында:** «Науқастың /... не мәйіттің/ төсегінің жанында болған уақытта», - делінеді. **Ал Абу Дауд пен басқа да мухаддистер «мәйіттің», деген сөзді келтіріп, ол ж өнінде күмәндәнбайды.**

921. Хабар бойынша, Умм Салам, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Мен Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Егер Аллаһтың құлдарының бірі қайғыға тап болып: «Расында, біз Аллаһқа тиесіліміз және Аллаһқа қайтарыламыз! Иә Аллаһ, мені қайғымда сауабты ет те, маған одан жақсысын бер!» /Инна ли-Лаһи уа ина иләйһи ражиъуна! Аллаһумма-журни фи мусыбати уа хлюф ли хайран минха!/, - десе Аллаһ Тағала міндетті түрде оның қайғысы үшін сауаб жазады және оған (айрылғанының) орнына одан да жақсысын береді», - деді. Абу Салама өлген кезде, мен Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, айт дегенін айттым, сонда Аллаһ

² Умм Салама күйеуі Абу Салам қайтыс болғаннан кейін Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, тұрмысқа шыққан.

оны маған одан да жақсысымен ауыстырды - (яғни) Аллаһтың елшісімен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын. **Муслим.**

922. Хабар бойынша, Абу Муса, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Аллаһ құлының баласы өлген кезде, Аллаһ Тағала, Өзінің періштелерінен: “Менің құлымның баласын сендер алдыңдар ма?”, - деп сұрайды, сонда ол: “Иә”, - деп жауап береді. Сонда ол: “Менің құлым не деді?”, - деп сұрайды. Оған олар: “Ол Саған мақтаулар айтып: “Расында біз Аллаһқа тиесіліміз және оған ораламыз!”, - деп айтты”, - дейді. Сонда Аллаһ Тағала: “Менің құлыма Жәннәттан үй салыңдар да, ол үйді “Мадақ үйі”, деп атаңдар”, - дейді. **Бұл хадисті ат-тирмизи “Жақсы хадис”, деп келтіреді.**

923. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Аллаһ Тағала айтты: “Егер Мен Өзімнің иман келтірген құлымнан, осы дүниедегі жақсы көретіндерінен бірін алсам, ал ол болса Аллаһтың сауабынан үміттеніп келген қасыретке көніп шыдаса, оған Менен Жәннәттан басқа сый болмайды” **аль-Бухари.**

924. Хабар бойынша, Усама бин Зайд, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Кезінде Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, қыздарының бірі¹, оған оны шақырып және оған баласының² өлім аузында жатқанын хабарлау үшін бір адамды жібереді, ал Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын хабаршыға: “Оған орал да оған, Аллаһ Тағалаға, Оның бергені де, Оның алғаны да тиесілі және Ол бәріне белгілі бір өлшем белгіледі, сондықтан ол сабыр сақтап Аллаһтың сауабынан үміт етсін, де”, - деді. **Сосын Абу Хурайра бұл хадисті соңына дейін айтып шықты. Аль-Бухари, Муслим.**

153 ТАРАУ

Өлген адамның артынан қатты дауыстамай және жоқтамай жылауға болатындығы жайлы.

Жақтау жайлы айтатын болсақ, оған рұқсат жоқ /харам/, ол туралы Аллаһ Тағала жазса “Харам жйлы кітапта” сөз болады. Ал жылау жайлы айтатын болсақ, көптеген хадистерде олай істеуге

болмайтындығы жайлы және өлген адамға ауыртпашылықтар тудыратындығы жайлы хабарланады, дегенмен кейбірі өлген адам жылауды өзі өсиет еткен кезде ғана қиналады, дейді. Ал жылауға рұқсаттың жоқтығы жайлы айтатын болсақ, онда қатты дауыстап жылауға ғана рұқсат жоқ, ал ақырын сыңсып жылауға рұқсат, ол туралы төменде келтірілген хадистер дәлел:

925. Хабар бойынша, Ибн Омар, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, Оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, ауырып қалған Саъд бин Убадқа³ көңіл сұрап барды, сонда онымен бірге Абд Аррахман бин Ауф, Саъд бин Абу Уақас, Абдуллаһ бин Масъуд, олардың бәріне Аллаһтың ризашылығы болсын, болды. Сонда Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жылады, оның жылағанын көрген басқалар да жылап қоя берді, сонда Аллаһтың елшісі: “Сендер естімеп пе едіңдер? Расында, Аллаһ не көзден аққан жас үшін, не жүректегі қайғы үшін жазаламайды, бірақта ол мынау үшін азаптап, жазалайды”, - деп өзінің тілін көрсетті. **Аль-Бухари, Муслим.**

926. Хабар бойынша, Усама бин Зайд, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, өлім аузында жатқан қызының баласын алып келген кезде, Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, көзі жасқа толды. Бұны көрген Саъд: “Иә Аллаһтың елшісі, бұл не?”, - деп сұрады. Ол: “Бұл – Аллаһ Тағаланың құлдарының жүрегіне салған мейірімі және Аллаһ Өзінің мейірімді құлдарына ғана Өзінің Мейірімін көрсетеді”, - деп жауап берді. **Аль-Бухари, Муслим.**

927. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, өлім аузында жатқан баласы Ибраһимге, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, кірген кезінде Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, көзінен жас ағып қоя берді, сонда Абд ар-Рахман бин Ауф: “Сен жылап жатырсың ба, иә Аллаһтың елшісі?”, - деді. Бұған Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Расында, көз жылайды, ал жүрек қайғырады, бірақ біз тек біздің Раббымызға ұнайтын сөздерді ғана айтамыз! Расында, біз сенімен айырылысқанымызға қайғырамыз, иә Ибраһим!”, - деді. **Бұл хадисті Аль-Бухари толығымен келтіреді де, ал Муслим – бөлігін ғана келтіреді.**

“Сахихтарда” бұл тарауға қатысты хадистер көп келтіріледі, ал бұл жөнінде Аллаһ жақсырақ біледі.

154 ТАРАУ

Мәйіттің түрінің өзгергендігі туралы мағлұматты таратудан өзін-өзі ұстау жайлы.

¹ Зайнаб, оған Аллаһтың ризашылығы болсын.

² Яғни, Зайнабтың, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, баласы.

³ Саъд бин Убада, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ансарлардың екі руының бірі, хазрадждың көсемі болған.

928. Хабар бойынша, Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, босатқан құлы Абу Рафиъ, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Кім мәйітті жуып, онда көргенін басқалардан жасырса, оны Аллаһ қырық рет кешіреді. **Бұл хадисті Аль-Хакам "“услимнің шарттары бойынша сенімді”**, деп келтіреді

155 ТАРАУ

Мәйітке дұға айту, оны шығарып салу, оны жерлегенде болу ж әнежерлеу рәсімдеріне әйел баласына қатынасудың жақсы еместігі жайында.

Жерлеу рәсіміне қатынасудың дұрыс екендігі жайында өткен тарауларда айтылған.

929. Хабар бойынша, Ибн Омар, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Кімде-кім жаназа намазы біткенше қатынсса, оған бір қарат сауб бар, ал жерленіп қойылғанға дейін қатынасқанға – екі қарат. Сонда дамадар: “Бұл қандай екі қарат?”, - деп сұрады. Сонда Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Ол екі үлкен тау секілді”, - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

930. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, кім Аллаһтың сауабынан үміт етіп мұсылманның жерлеу рәсіміне қатысып оның жаназасында болып, сосын жерлегенде (қабірінің басында) тұрып келсе, онда ол әр қайсысы үлкендігі Ухуд тауына тең келетін, екі қарат сауап алып қайтады, ал кім жаназасына ғана қатысып, жерлеген кезде (қабірінің басында) болмаса, онда бір қарат сауап тауып қайтады. **Аль-Бухари.**

931. Хабар бойынша, Умм Ғатыйа, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бізге (яғни әйелдерге) мәйітті шығарып салуға тыйым салынатын, бірақ бұл мәселеде қатаңдық танытпайтын (яғни, қатаң тыйым салмайтын). **Аль-Бухари, Муслим.**

Яғни бұл тыйым басқа харам нәрселер сияқты қатаң орындауға міндеттемейтін.

156 ТАРАУ

Жаназа намазына көп адамның қатысқанының жақсы екендігі және оларды үш және одан да көп қатарға тұрғызу керектігі жайында.

932. Хабар бойынша, Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Саны бойынша жүз адамға жететін мұсылман жамағаттың, мәйіт үшін сұрап оқыған жаназа намазында олардың әр-қайсысының сұрағаны міндетті түрде қабыл болады. **Муслим.**

933. Хабар бойынша, Ибн Аббас, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Егер кез-келген мұсылман қаза тауып, оның жаназа намазына, Аллаһтан басқа ешнәрсеге құлшылық етпеген қырық адам қатынасатын болса, онда олардың шапағаты (болысуы) қабыл болады. **Муслим.**

934. Хабар бойынша, Марсад бин Абдуллаһ аль-Йазанни былай деді:

Малик бин Хубайр, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, жаназа намазын өткізгенде жиналған адамдар аз болатын болса, онда келген адамдарды үш қатарға тұрғызып, Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деді:

“Кімнің жаназа намазын үш қатар сапқа тұрып өткізсе, сол адам міндетті түрде Жәннәтқа кіреді”, - дейтін. **Бұл хадисті ат-Тирмизи мен Абу Дауд “Жақсы хадис”** деп келтіреді.

157 ТАРАУ

Жаназа намазында не оқу керектігі туралы.

Бұндай намазды өткізуші адамға “Аллаһу акбар”, деген сөзді төрт рет айту керек. Бірінші рет бұл сөзді айтқаннан кейін Аллаһтан қорған сұрап дұға айтқан жақсы¹, ал содан кейін “Фатиха” сүресін оқу керек. Осыдан кейін Аллаһу акбар”, деп екінші рет айту керек те, одан кейін Пайғамбарға, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп: «Аллаһумма солли ғала Мухаммадин уа ғала али Мухаммадин, камә солейта ғала Иброһима уа ғала али Иброһима иннака Хамидун Мажид!», - салауат айту керек.

Көп жәй адамдар секілді: “Расында, Аллаһ Пайғамбарға рахым етеді және періштелер салауат айтады...”, - деген сөздері бар аятты оқу дұрыс емес, расында, осыны оқып шектелген адамның намазы жарамсыз болады.

Осыдан кейін “Аллаһу акбар”, деген сөзді үшінші рет айту керек те, сосын Аллаһтан мәйіт үшін, мұсылмандар үшін дұға жасап сұрау керек, ол жайында Аллаһ Тағала жазса хадистер келтіріп тоқталамыз.

*Осыдан кейін “Аллаһу акбар”, деген сөзді төртінші рет айту керек те, сосын Аллаһтан сұрап дұға айтып, бәрінен де мына сөздерді айтқан жақсы: “Иә Аллаһ, ол үшін бізді сауабымыздан айырма және одан кейін бізді сынақтарға салма, сондай-ақ бізді және оны кешір!” /Аллаһумма лә тахримна ажраһу, уа лә тафтинна баъдаһу уағфил ләнәуәләһу!/.
Ибн Абу Ауфтың жеткізген хадисіне сүйенсек, “Аллаһу акбар”, деп төртінші рет айтқан соң Аллаһқа көбірек жалбарынып дұға жасау керек, ол туралы Аллаһ Тағала жазса кешірек тоқталамыз.*

¹ Яғни, ағузу би-Ллаһи минаш-шайтонир-ражим, деп

Ал Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сүннеті бойынша үшінші рет “Аллаһу акбар”, деп айтқан соң айтылатын сөздерге төмендегі дұғалар жатады:

935. Хабар бойынша, Абу Абд ар-Рахман Ауф бин Малик, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жаназа намазын өткізді, ал мен болсам оның Аллаһтан сұрап дұға жасаған кезінде мынадай сөздер айтқанын есімде сақтап қалдым: “Иә Аллаһ! Оны жарылқай! Әрі оған рахым ет. Әрі оны (қабір азабынан) сақта, оны кешір, оның жәннәттағы орнын несібелі ет! Оның кірер жерін кең ет, әрі оны су, қар, бұршақпен жу, аппақ киім кірден тазаланғандай, оны да қателерден тазарт. Оған өз үйінен жақсы үй, өз жанұясынан жақсы жанұя, өз әйелінен жақсы әйелмен ауыстырып, оны Жәннәтқа кіргіз. Әрі оны қабір азабынан (және тозақ азабынан) сақта!” /Аллаһумма-ғфирлә-һу, уа-рахам-һу, уә-ъфаһи, уә ьафуъан-һу уә-акрим нузулә-һу, уә уәссиъ мадхаләһу, уәғсиль-һу¹ ыль-маъи уә-ссалджә уаль баради, уә наққыһи мин аль хатайа кәма наққайта саубаль-абйада мин ад-данаси, уа абдльһу даран хайран мин дарихһи уә-ахлән хайран мин ахлиһи, уә заужан хайран мин захиһи, уа адхильһу-жәннәта уә аъзуһу мин ьазабиль қабри уә ьазабин-нари!², - осы сөздерді айтқанда мен жатқан мәйіттің орнында болғым келіп кетті³.

936. Хабар бойынша, Абу Хурайра және Абу Қатада оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, сондай-ақ Абу Ибраһим ал-Ашъали сахаба болған әкесінен, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, олар Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жаназа намазын өткізгенде былай деп айтқанын жеткізді:

Иә Аллаһ! Біздің тірілеріміз бен өлілерімізді, үлкендеріміз бен кішілерімізді, ерлеріміз бен әйелдерімізді, (жаназаға) қатынасушылар мен қатынаспағандарды Өзің жарылқа. Иә Аллаһ! Егер бізден кімде-кімге өмір берсең, оны Ислам дінінде ет, ал бізден кімде-кімнің жанын алатын болсаң, оның жанын иманмен! Иә Аллаһ, бізді осы сауаптан махрұм етпе әрі одан кейін бізді адастырма! /Аллаһуммағфирли хаййина уә маййитина, уә сағирина уә кәбирина, уа заәкәринә уә унсана, уа шаһидина уә ьаибина! Аллаһумма, лә тахриана ажраһу, уә лә тафтинна баъдаһу!⁴ **Ат-тирмизи бұл хадистің Абу Хурайра және аль-Ашхали келтірген нұсқасын риуаят етеді, ал Абу Дауд болса Абу Хурайра**

¹ «Аллаһумма-ғфирлә-һу, уа-рахам-һу, уә-ъфаһи, уә ьафуъан-һу уә-акрим нузулә-һу, уә уәссиъ мадхаләһу, уәғсиль-һу», деп мәйіт ер кісі болған жағдайда айтылады, ал егер мәйіт әйел баласы болса онда, «Аллаһумма-ғфирлә-һа, уа-рахам-һа, уә-ъфаһи, уә ьафуъан-һә уә-акрим нузулә-һә, уә уәссиъ мадхаләһә, уәғсиль-һә», делінеді.

² Араб әріптерімен «Мұсылман қорғаны» кітабінің №156 дұғасында келтірілген.

³ Мәйіттің орнында болғым келіп кетті дегені, Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, дұғаларын Аллаһ қабыл ететін болған соң, мәйіттің орнында болып мен үшін Аллаһтан сұраса, деп армандағаны.

⁴ Араб әріптерімен осы дұғаға өте ұқсас (бір-екі сөзінің орны ауысқан) дұға «Мұсылман қорғаны» кітабінің №156 дұғасында келтірілген.

мен Абу Қатад келтірген нұсқасын риуаят етеді. Аль-Хакам: «Абу Хурайрадан хадис аль-Бухари мен Муслимнің талаптарын қанағаттандырады», - деді. Ат-Тирмизи бұл жайлы аль-Бухари былай деді: «Бұл хадистің ең сенімді нұсқасы Аль-Ашхалидің келтірген нұсқасы», - дейді. Сондай-ақ аль-Бухари: «Ал бұл тарауға қатысы бар хадистерден ең сенімдісі Аф бин Маликтің хабарлағаны⁵», - деп айтты.

937. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Егер сендер Жаназа намазына қатынасатын болсаңдар, Аллаһтан мәйіт үшін сұрап дұға жасағанда ықыласпен (шын жүректен) сұраңдар. **Абу Дауд.**

938. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жаназа намазын өткізіп былай дегені айтты:

Иә Аллаһ, Сен – оның Раббысың, әрі Сен оны жараттың, әрі Сен оны Исламға кіргіздің, әрі Сен оның жанын алдың және Сен оның барлық жасырын және ашық жасағандарының түгелін бөрінен жақсы білесің, ал біз болсақ оған шапағт етуге (болысуға) келдік, сондықтан оны кешір! /Аллаһумма Анта Раббуһа, уә Анта халактаһа, уә Анта хадайтәһа липль-Иләми, уә Анта кабдта рухаһа уә Анта аълямү бисарриһа уә ьаләнийатиһа, жиънака шуфаъаа ләһу, фағфирләһу!/ **Абу Дауд.**

939. Хабар бойынша, Уасилә бин аль-асқар былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бір мұсылманға жаназа намазын оқыды да, мен оның былай деп айтқанын естідім: “Иә Аллаһ! Пәленшенің ұлы түгенше Сенің қорғауыңда. Өз кепілдігінде. Оны қабір қиындығы мен Тозақ азабынан Өзің сақта! Сен Өз уәдеңді орындау мен әділдік Иесісің. Оны жарылқап, Өз мархеметіңе ал! Күдіксіз Сен - Жарылқаушы, Мейірімдісің! /Аллаһумма инни фуләнә-бна фуләнә би зммәтика уа хадли жифәрикә, фақиһи мин фитнатиль-қәри уә азабин-нари, уә Анта ахлюль-уафаъи уаль-хамди! Аллаһумма, фағфир-ләһу, уархамһу, иннәкә Анталь-Ғафурур-Рахиму!/ **Абу Дауд.**

940. Хабар бойынша, кезінде өзінің қазының жаназасын шығарған Абдуллаһ бин Ауф, төрт рет төкбір айтты, төртінші рет төкбір айтқан соң екі төкбірлердің арасында қанша тұрған болса сонша уақыт тұрып қызы үшін Аллаһқа жалбарынып дұға жасады да, сосын:

«Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, осылай істейтін», - деді.

Бұл хадистің басқа нұсқасында жеткізуші былай дейді:

Ол төрт рет “Аллаһу акбар” деген сөздерді айтты да, сосын орнында көп тұрғаны соншалық, біз бесінші рет “Аллаһу акбар”, деп айтады ма екен, деп қалдық, бірақ та ол оң және сол иықтарына сәлем

серіп намазды аяқтады да біз одан: “Бұл не?”, - деп сұрадық. Жауап ретінде ол: “Расында, мен сендердің алдарыңда Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, менің көз алдымда істегенінен артық ешнәрсе істеген жоқпын” /...немесе Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, осылай істейтін/, - деді. **Бұл хадисті Аль Хакам “Жақсы хадис”, деп келтіреді.**

158 ТАРАУ

Табытты тезірек алып жүргеннің жақсырақ екендігі жайлы.

941. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Мәйітті тез алып жүріңдер, өйткені егер ол діндар болған болса, онда сендерге оны игілікке тезірек жеткізу міндет /фа хайрун тукаддимуна-һа иләйһи/, ал егер ол ондай болмаған болса, онда мойындарыңнан залымдықты тезірек алып тастауға мүмкіншілік болады. **Аль-Бухари, Муслим.**

Бұл хадистің Муслим келтірген нұсқасында Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсы, былай деп айтқанын жеткізді:

...фа хайрун тукаддимуна-һа ыалайһи...¹

942. Хабар бойынша, Абу Саъид аль-Худри, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Егер жерлеуге дайындалған табытта жатқан мәйіт мүмин болған болса, онда сол табытты жайғастырып, ерлер иықтарына салған кезде ол (мәйіт): «Мені тезірек апарыңдар!», - дейді. Ал егер мәйіт мүмин болмаған болса, онда ол: «Мен құрыдым, мені қайда апара жатырсыңдар?», - дейді де оның даусын адамнан басқаларының бәрі естиді, ал егер оны (адамдар) естісе, естері шығып кетер еді. **Аль-Бухари.**

159 ТАРАУ

Кенеттен өліп оның өлімінде күмән тумағанша ұстай тұрғаннан басқа жағдайларда, қайтқан адамның қарыздарын тезірек өтеп оны тезірек жерлеуге дайындау жайлы.

943. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жаназа намазын өткізіп былай дегені айтты:

Мүминнің жаны қарыздарын өтемейінше онымен байланып тұрады². **Бұл хадисті ат-Тирмизи “Жақсы хадис” деп келтіреді.**

944. Хабар бойынша, Хусайн бин Уахуах, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Тальха бин аль-Бара, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ауырып қалған кезде оның көңілін сұрауға Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, келді. Ол оның жақындарына: “Расында, мен бұның өлімі жақын деп ойлаймын. Ол қайтқан соң маған хабарландар және мүмкіншілігінше тезірек жерлендер, өйткені мұсылманның мәйітін жанұя мүшелерінің жанында көп ұстауға болмайды. **Абу Дауд.**

160 ТАРАУ

Қабір басында насихат айту жайлы.

945. Хабар бойынша, Али, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Біз Бақиғ аль-Ғарқадта³ жерлеу рәсімінде болған уақытымызда, бізге Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, келді. Ол отырды, біз болсақ оны айнала отырдық, оның қолында кішігірім таяқ болды. Ол төмен қарап сол таяғымен жерді шұқылай бастады да біраз уақыт өткен соң: “Сендерден араларыңда орны Жәннәттан не Тозақтан белгіленбеген адам жоқ”, - деді. Адамдар: “Иә Аллаһтың елшісі, онда бізге пешенемізге жазылғанға, артына салсақ болмай ма?⁴”, - деп сұрады. Бұған Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Бұйырылғанын істендер, ал пешенелеріңе жазылғанға апаратын істерді орындау, әр қайсысың үшін жеңілдетіледі”, - деді.

Соңынан Али, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, хадисті соңына дейін айтып шақты. Аль-Бухари, Муслим.

161 ТАРАУ

Жерлеп болған соң мәйіт үшін Аллаһтан сұрап дұға жасау және оның қабірінің басында оның күнәлерінің кешірілуін сұрап дұға жасау және Құран оқу үшін отыра тұру жайлы.

946. Хабар бойынша, Абу Амр (сондай-ақ оның лақаб аты – Абу Абдуллаһ, сондай-ақ – Абу Ләйлә, делінеді), оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Мәйітті жерлеп болған соң, Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, әдетте біраз уақыт тұрып былай дейтін: “Сендердің бауырларың үшін, оны мықтауды Аллаһқа жалбарынып сұраңдар, өйткені қазір оған сұрақтар қойылып жатыр. **Абу Дауд.**

¹ Бұдан айтылған сөздің мағынасы өзгермейді.

² Бұнда не өлген адамның жаны оған дайындалған жерге кіре алмай тұрады, не болмаса оның шешімі оның қарызын біреу өтемейінше шегеріліп отырады, деген сөз.

³ Жерлейтін жердің аты.

⁴ Яғни, пешенемізге жазылып қойған болса онда несіне игілікті істер істеп әуре боламыз, деп жатыр.

947. Хабар бойынша, Амр бин аль-Ас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

... мені жерлеп болған соң менің қабірімнің жанында түйені сойып оның етін таратуға қанша уақыт кететін болса сонша уақыт, мен сендерге қуанып және Раббымның елшілеріне не жауап беретінімді көруім үшін тұра тұрыңдар¹. **Бұл хадис алдыңғы тарауларда толығымен келтірілген болатын². Муслим.**

162 ТАРАУ

Қайтқан адам үшін садақа тарату және Аллаһтан ол үшін дұға жасау жайында.

Аллаһ Тағала айтты:

“Сондай олардан кейін келгендерге де Олар: «Раббымыз! Бізді әрі бізден бұрын иман келтірген туыстарымызды жарылқай гөр!...» ” **“Хашыр ” сүресі, 10 аят.**

948. Хабар бойынша, Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бір адам Пайғамбардан, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Менің шешем кенеттен қайтып кетті, ал мен болсам, егер ол сөйлей алғанда³ садақа таратар еді, деп ойлаймын. Егер мен ол үшін садақа таратсам сауабын алады ма?”, - деп сұрағанда, жауап ретінде ол: “Иә”, - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

949. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Адам өлген кезінде оның үш амалынан басқасының бәрі тоқталады олар: үздіксіз садақа⁴, басқа адамдар қолдана алатын ілім⁵, не болмаса ол үшін дұға жасайтын тауақ балалары. **Муслим.**

163 ТАРАУ

Адамдардың қаза болған адамды мақтаулары туралы.

950. Хабар бойынша, Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде біздің жанымыздан жерлеуге мәйітті алып өткенде адамдар мәйітті мақтай бастады, сонда Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Бұл міндеттелді”, - деді. Сосын тағы бір мәйітті жерлеуге алып өтті де, адамдар бұл жолы мәйіт туралы жаман лебіз білдірді, бірақ Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, тағы да: “Бұл міндеттелді”, - деді. Сонда Омар бин аль-Хаттаб, оған Аллаһтың ризашылығы болсын: “Не міндеттелді?”, - деп сұрады. Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Сендер

біріншіні мақтадыңдар, енді ол міндетті түрде Жәннәтқа кіреді, ал келесісіне жаман лебіз білдірдіңдер, енді оған Тозақ міндеттелді, өйткені сендер – Аллаһтың жердегі куәгерлеріңдер!”⁶, - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

951. Хабар бойынша, Абу аль-Асуад былай деді:

Мен Мединаға келген кезімде Омар бин аль-Хаттабтың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жанына келіп отырдым, сонда жиналғандардың жанынан табытта жатқан мәйітті алып өтті. Адамдар мәйіт жайлы жақсы сөздер айтты, ал Омар болса: “Бұл міндеттелді”, деді. Сосын тағы да табытта жатқан басқа мәйітті алып өтті, адамдар тағы да мәйіт жайлы мақтау сөздерін айтты, ал Омар болса тағы да: “Бұл міндеттелді”, - деді. Сосын үшінші бір табытты мәйітімен алып өтті, бұл жолы адамдар мәйіт жайлы нашар сөздер айтты, ал Омар болса тағы да: “Бұл міндеттелді”, - деді. Мен: “Не міндеттелді? Иә діндарлардың басшысы?”, - деп сұрадым. Ол: “Мен тек қана былай деп айтқан Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сөздерін қайталап жатырмын”, - деп Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді: “Төрт мұсылман мақтаған мұсылманды Аллаһ міндетті түрде Жәннәтқа кіргізеді”, Біз: “Ал егер олар үшеу болған болса ше?”, - деп сұрадық. Ол: “Үшеу болса да”, - деді. Біз тағы да: “ал егер екеу болса ше?”, - деп сұрадық. Ол: “Екеу болса да”, - деді де, біз, егер біреу болса ше, деп сұрамадық. **Аль-Бухари.**

164 ТАРАУ

Жас балалары қайтқандардың артықшылығы жайлы.

952. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жаназа намазын өткізіп былай дегенін айтты:

Қай бір мұсылманның кәмілетке толмаған үш баласы өлетін болса, онда Аллаһ оларға деген мейіріммен ол мұсылманды Жәннәтқа кіргізеді. **Аль-Бухари, Муслим.**

953. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай дегенін айтты:

Үш баласы өлген кез-келген мұсылманды, Отқа, анттың орындалуы үшін ғана тигізіледі. **Аль-Бухари, Муслим.**

Анттың орындалуы үшін ғана тигізіледі, деген сөздер жайлы айтатын болсақ, онда ол Аллаһ Тағаланың (Құранда): **“Сендерден Тозаққа келмейтін ешкім болмайды”, - деген сөздері жайлы болып тұр. Бұл жердегі келмейтін делінгені, ол**

¹ Басқаша айтқанда, қабірде сұрақ қоятын періштелер. Сонымен, бұл хадисте мәйіт, өзін шығарып салушылардың сөздерін есітетіндігі жөніндегі көп нұсқаулардың бірі айтылып жатыр.

² №711 хадис

³ Яғни, тірі болғанда.

⁴ Бұл өлген адамның өзінен кейін таратсын деп қалдырған мұрасы, не болмаса дүниесін игі істерге мұралыққа қалдырғаны.

⁵ Бұл жерде өлген адамның жазған немесе мұраға қалдырған کتابі, ұстаз ретінде берген ілімі.

⁶ Бұл жерде, әрине егер адамдар сондай сөздер айтса Аллаһ ол адамды Жәннәтқа не болмаса Тозаққа кіргізуге Өзіне міндет етеді дегені емес, өйткені Оны ешкім еш нәрсеге мәжбүрлей алмайды. Басқаша айтқанда бәрі әрқашан Аллаһ Тағаланың қалауында, ал Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, болса тек қана Аллаһ өзінің уәдесін орындап игілікке сауаб беріп ал залымды жазалайтындығын ғана айтқысы келген.

гозақтың үстінен тартылған Сират көпірінен өту жайлы айтылып тұр, одан бізді Аллаһ құтқарсын!

954. Хабар бойынша, Абу Саъид аль-Худри, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бір әйел келді де: “Иә Аллаһтың елшісі, сенімен тек қана ер кісілер сөйлеседі, біздерге де, Аллаһтың саған үйреткендерін үйретуің үшін бір күн тағайындашы!”, - деді. Жауап ретінде ол: “Осындай күні жиналыңдар”, - деді де, өзі сол күні келіп оларға Аллаһтың өзіне үйреткенін айта бастап сөзінің арасында: “Сендерден кімнің үш өлген баласы болса, олар оны міндетті түрде Оттан қорғайды”, - деді. Сонда бір әйел: “Ал егер олар екеу болса ше?”, - деп сұрады, сонда Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Екеу болса да”, - деп жауап берді. **Аль-Бухари, Муслим.**

165 ТАРАУ

Әділетсіз (залым) адамдардың қабірінің не олардың қаза болған жерлерінің жанынан өтіп бара жатып жылау және үрей сезіну және Аллаһқа деген тәуелділікті сезіну және бұған мән бермеушілерді ескерту жайлы.

955. Хабар бойынша, Ибн Омар, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аль-хижр деген, кезінде самуд қауымы өмір сүрген жерге жеткен кезде, Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, өзінің сахабаларына: “Бұл азапталып жатқандарға тек қана жылап кіріңдер, ал егер жыламайтын болсаңар, онда сендерге де олаға жеткен жаза тимес үшін ол жерге кірмеңдер!”, - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

Бұл хадистің Аль-Бухари келтірген нұсқасында, Ибн Омардың, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, былай деп айтқаны келтіріледі:

Аль-Хижрден өтіп бара жатып, Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Өз-өздерін ренжіткендердің тұрағына, сендерге де оларға тигені тимес үшін, жыламай кірмеңдер!”, - деді де, Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, басын киімімен жапты да, ол жерді өткенше тезрек жүріп қадамдарын жиілетті.

САПАРДАҒЫ ӘДЕПТЕР ЖАЙЛЫ КІТАП.

166 ТАРАУ

Сапарға бейсенбі күні күннің басында (таң ертең) аттанғанның жақсы екендігі жайлы.

956. Хабар бойынша, Қаъб бин Малик, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, Табук жорығына бейсенбі күні аттанды және ол сапарға бейсенбі күндері аттануды жақсы көретін. **Аль-Бухари, Муслим.**

“Сахихтердің” екеуінде де келтірілген бұл хадистің басқа нұсқасында Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бесенбіден басқа күндері жолға сирек аттанатын, делінеді.

957. Хабар бойынша, сахабалардан болған Сахр бин Уадаъа, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Иә Аллаһ, менің үметімнің таңына береке бер!” /Аллаһумма, барик ли уммати фи букури-һа/, - деді. Ал егер ол жорыққа әскер не жасақ аттандыратын болса, онда ол күннің басында аттандыратын.

Ал Сахрдың өзі жайлы айтатын болсақ, ол саудагер болатын және ол заттарын күннің басында жолға шығаратын да ол байып байлығы көбейген болатын. Бұл хадисті ат-Тирмизи мен Абу Дауд “Жақсы хадис”, деп келтіреді.

167 ТАРАУ

Серік іздеу және оларға арасынан біреуін (үлкенін) оған бағыну үшін басшы етіп тағайындау жайлы.

958. Хабар бойынша, Ибн Омар, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай дегенін жеткізді:

Егер адамдар жалғыз жолда жүру туралы менің білетінімді білсе еді, онда бірде-бір аттылы түнделетіп жалғыз сапарға шықпас еді. **Аль-Бухари.**

959. Хабар бойынша, Амр бин Шуъайб өзінің әкесінің атасынан¹, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай дегенін жеткізді:

Бір аттылы – шайтан, екі аттылы – екі шайтан², ал үш аттылы болса, онда олар керуен. **Бұл хадисті сенімді иснадпен Абу Дауд, ат-Тирмизи және ан-Насаи келтіреді, ал ат-Тирмизи “Жақсы хадис”, дейді.**

960. Хабар бойынша, Абу Саъид және Абу Хурайра, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, олар Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай дегенін жеткізді:

Егер үшеу сапарға шықса, онда араларынан бірін басшы етіп тағайындасын. **Жақсы хадис жақсы иснадпен Абу Дауд келтіреді.**

961. Хабар бойынша, Ибн Аббас, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай дегенін жеткізді:

¹ Амр бин аль-Ас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын.

² Бұл келтірілген ұқсатудың мағансы мынада, шайтан өзі бөлектенгенді жақсы көреді де, басқаларды да соған талпындырады.

Серіктердің төртеу болғаны жақсы, жақсы жасақтың саны төрт жүз сарбаз, жақсы әскер – төрт мың, ал он екі мың сарбазды (әскерді), олардың санының аздығы себебінен жеңу мүмкін емес¹. Бұл хадисті Абу Дауд пен ат-Тирмизи “Жақсы хадис”, деп келтіреді.

168 ТАРАУ

Сапарда ж үргенде және сапарда дем алғанда және түнемекке тоқтағанда және ұйықтағанда не ұстану керктігі, сондай-ақ түнде жылжудың, сондай-ақ мініс малдарына аяушылық таныту және де егер мініс малы көтере алса артынан біреуді отырғызуға болатындығы және малдың хұқығымен санаспайтын адамдарға не бұйыру керектігі жайлы.

962. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай дегенін айтты:

Егер сендердің сапарларың шөп өсіп тұрған жерлерден өтетін болса, онда түйелеріңе (белгілі бір уақыт аралығында) оттауларына мүмкіншілік беріп отырындар, ал егер құнарсыз жерден өтетін болсаңдар, түйелеріңді болдыртып алмай тұрғанда көздеген жерлеріңе тез жетулерің үшін жылдамдатындар. Ал түнемекке тоқтаған кезде жолдан алыстап айалдандар, өйткені түнде ол жерге жануарлар келіп, құрт-құмырсқа үймелейді. **Муслим.**

963. Хабар бойынша, Абу Қатада, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сапарда түнемекке жатқан кезде оң бүйіріне жататын, ал егерде бұл іс таң намазына жақындаған уақытта болған болса, онда ол қолын көтеріп (бәлкім жоғарылатып) басын алақанына қоятын. **Муслим.**

Ғалымдар былай дейді:

Ол қолын, терең ұйқыға кетіп таң намазының уақтын не болмаса оның бастапқы уақытын өткізіп аламас үшін ғана көтеретін.

964. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай дегенін жеткізді:

Сендерге сапарға түнде аттану керек, өткені түндерде жер бүктелінеді². **Бұл хадисті жақсы иснадпен Абу Дауд келтіреді.**

965. Хабар бойынша, Абу Саъляб аль-Хушани, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Әдетте сапарда дем алуға аялдаған кезде, адамдар жоталар мен сайларға тарап кететін, бірақ

¹ Яғни, егер олар жеңіліске ұшыраса, онда оның себебі сандарының кемдігі емес, себеп басқада.

² Ат-Табарани және басқа мухаддистердің риуаят еткен хадистердің бірінде Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқаны келтіріледі: «Сендерге жолға түнде шығу керек, өйткені Аллаһтың жолаушы үшін жерді парақ қағаз секілді бүктейтін, періштелері бар». Басқаша айтқанда түнде баратын жерге жету оңай.

бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Расында, сендердің жоталар мен сайларға тарайтындарың – шайтаннан ғана!”, - деді, осыдан кейін олар қай жерде болмасын бірге жайғасатын болды. **Бұл хадисті жақсы иснадпен Абу Дауд келтіреді.**

966. Хабар бойынша, Сахль бин Амр, оның атын –Сахль бин ар-Рабиъ аль-Ансари деп те айтады және ол Ибн аль-Ханзалийа, деген атпен танымал, және ол Аллаһқа риза болған антын бергендерден, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, аштықтан іші арқасына тартылған түйенің жанынан өтіп бара жатып: “Сөйлей алмайтын осы жануарларыға қатысты Аллаһтан қорқындар! Олар сау болған кезде оларға мініңдер де, олар сау болған кезде оларды жеңдер. **Бұл хадисті сенімді иснадпен Абу Дауд келтіреді.**

967. Хабар бойынша, Абу Жаъфар Абдуллаһ бин Жаъфар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, мені (көлігінің) артына отырғызып маған құпия түрде, ол туралы мен ешкімге еш уақытта айтпайтын, бір сөздер айтты. Өзінің (табиғи) қажетін қанағаттандыру үшін әдетте үлкен әрі биік заттың артына жасырынғанды, не болмаса пальмлы тоғайға кіргенді жақсы көретін. **Бұл хадисті қысқарған түрде Муслим келтіреді.**

(Имам Абу Бакр Ахмад бин Ғалиб) аль-Баркани, Муслимнің келтірген иснадындай иснадпен келтіреді, бірақ “пальмалық тоғай”, деген сөздерден кейін мыналар айтылады:

Бірде ол ансарлардың бірінің тоғайына кіріп онда ойламаған жерден бір түйені кездестіріп, Пайғамбарды, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, көрген түйе даусын шығарып көзі жасқа толып кетті. Сонда Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, оған жақындап, өркешінен және басынан сипады да, түйе тынышталды, ал Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Мына түйенің иесі кім? Мына түйе кімдіке?», - деп сұрастыра бастады. Сонда оған ансарлардан бір жас жігіт келіп: «Ол меніңке, иә Аллаһтың елшісі», - деді. Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Сен бұл жануардың иесі бола тұра, бұны саған тәуелді еткен Аллаһтан неліктен қорықпайсың? Расында, ол маған, сенің оны аштықтан қатырып күші жетпейтін жұмыс істететіндігіңе шағымданды!», - деді. **Абу Дауд Аль барканидің келтірген еұсқасын келтіреді.**

968. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Біз қай бір жерде тоқтасақ та, Аллаһқа мадақты, малдардың ер тоқымын алғаннан кейін ғана, айтатынбыз. **Бұл хадисті Муслимнің талаптарын қанағаттандыратын иснадпен Абу Дауд келтіреді.**

Оның “Аллаһты мадақтауды”, деген сөздері “Нәфіл намаздарын орындауды”, деген мағынаны білдіреді. **Бұл сөздердің мағынасы келесіде: біздің намаз оқуға деген ұмтылысымыз күшті болғанымен, мініс малдарынан ерлерін алмағанша намаз оқымайтынбыз.**

169 ТАРАУ

Серікке көмек көрсету жайлы.

Бұл тарауға байланысты хадистер алдыңғы тарауларда келтірілген болатын, мысалыға Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Аллаһ Өзінің құлына көмегін, ол (құлы) өзінің бауырына көмегін көрсеткенше жалғастырады” – деген хадисін, не болмаса: “Шариғаттың барлық дұрыс дегені, садақа”, - деген хадисін келтіруге болады.

969. Хабар бойынша, Абу Саъид аль-Худри, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде біз сапарда болған уақытымза бізге өзінің түйесінде отырған бір кісі келді де, оң және сол жағына қарап жалтақтады, сол уақытта Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Кімде артық мініс малы болса, оны малы жоққа берсін, кімнің артық азығы болса, оны ештеңкесі жоққа берсін”, - деп, бізден ешкім артыққа хақысы жоқ екендігін түсінгенімізше, дүниелерден айтқанын айтты. **Муслим.**

970. Хабар бойынша, Жәбір, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жорыққа атанбақ ниетімен былай деді: “Иә Мухажирлер мен ансарлар! Расында, сендердің бауырларыңның арасында, не қаржысы, не туыстары жоқтары бар, сондықтан сендерден әрқайсыларың өзімен екеуін, не үшеуін алсын, сондай-ақ малдары барлар, өздері малдарына қанша уақыт отырса, сонша уақыт оларды да отырғызулары керек.

Жәбір, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деді:

Сонда мен өзіммен екеуін /...не үшеуін/ алдым да, мінуге менің кезгім келген кезде, олар қанша отырса, сонша отыратынмын. **Бұл хадисті сенімді иснадпен Абу Дауд келтіреді.**

971. Хабар бойынша, Жәбір, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сапарда болған кезде, артқа жиі оралып, әлсіздерді өзімен отырғызып, олар үшін Аллаһтан кешірім сұрап дұға жасайтын. **Бұл хадисті сенімді иснадпен Абу Дауд келтіреді.**

170 ТАРАУ

Сапарға аттанбақшы болған ниетпен көлікке отырған адамға не деу керектігі жайында.

Аллаһ Тағала айтты:

“...Сондай-ақ сендерге кемеден және хайуандардан мінетін көлік жаратты. Олардың үстіне мінесіңдер, сосын Раббыларыңның нығметін еске алып: “Бұны бізге бағындырған Аллаһ пәк. Өйткені біз бұған жақындаса алмайтын едік”, - дейсіңдер, “Күдіксіз Раббымызға қайтарыламыз”” **“Зұхрұф” сүресі, 12-14 аяттар.**

972. Хабар бойынша, Ибн Омар, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, өзінің түйесіне сапарға аттанбақшы болып мінетін болса, онда үш рет: “Аллаһу акбар!”, - деп айтатын да, сосын былай дейтін:

Бұны бізге Бағындырушыға мадақ, өйткені біз үшін бұл, қолымыздан келмейтін іс, біз өзіміздің Раббымызға ораламыз! Иә Аллаһ, расында, біздің осы сапарымызда Сенен игілік пен тақуалықты, сондай-ақ Өзіңе ұнайтын амалдар жасауды сұраймыз! Иә Аллаһ, бізге осы саяхатымызды жеңілдет те, оның ұзақтығын қысқарт! Иә Аллаһ, Сен біздің сапардағы серігіміз боласың, әрі жанұямызда қалдырған уәкілімізсің, иә Аллаһ, расында, жолдың қиындығынан, (жолда) көргенімізден сары уайымға салынудан және барлық дүниемізге, жанұямызға тиетін жамандықтан Өзіңе сыйынамыз! /Субханәлләзи саххара ләнә хаза уа мә кунна ләһу мукринина, уа иннә илә Раббинә лә-мункалибуна! Аллаһумма инна насъалюка фи сафарина хазаль-бирра, уа-ттақуа уә мин аль-амали мә тарда! Аллһумма, Анта сахибу фиссафари уаль халифату филь-ахли, Аллһумма инни аъзузу бика мин уаъсаъи-ссафари, уә қябатиль-манзари уә суъиль-мунқаләи филь-мали уәл-ахли!/

Оралғанда осы айтылғанға мынаны қосып айтатын:

Біз Раббымызға тәубе етіп, құлшылық жасап, әрі оған мадақ айтып оралып жатырмыз. /Аййибуна, таъйбуна, ʿабидуна ли-Раббинә хамидуна!/ **Муслим.**

974. Хабар бойынша, Али бин Рабиъа былай деді:

Бірде Али бин Абу Талибқа отыруы үшін мініс малын алып келді. Аяғын үзеңгіге салып: “Бисми-Ллаһи!”, деп айтты да, ал ерге отырып жайғасқан соң: “Бұны бізге Бағындырушыға мадақ, өйткені біз үшін бұл қолымыздан келмейтін іс, біз өзіміздің Раббымызға ораламыз!”, - деді. Сосын ол үш рет: “Аллаһу акбар!”, - деген соң: “Саған мадақ! Расында, мен өз-өзіме зұлымдық жасадым, мені Өзің кешір, өйткені Сенен басқа ешкім күнәлерді кешірмейді!” /Субханәкә! Инни зәләмту нәфси, фағфирли, фа иннаһу лә иағфириззунуба иллә Анта!/, - деді де, күлді. Одан: “Иә діндарлардың басшысы, неге күлдің?”, - деп сұрады. Ол: “Мен Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, мен қазір не істесем, соны істегенін көрдім, сонда ол күліп, мен: “Иә Аллаһтың елшісі, неге күлдің?”, - деп сұрағанымда, ол: “Расында, Сенің Раббың: “Менің күнәлерімді кешір!” Иғфирли зунуби!/, - деген сөздерді Өзінің құлы айтқанда жақсы көреді – және Ол: “Ол, Менен басқа ешкім күнәлерді кешірмейтіндігін біледі”, - дейді”, - деді. **Бұл хадисті Абу Дауд пен ат-Тирмизи “Жақсы хадис”, - деп келтіреді – ал кейбір қолжазбаларда, оның: “Жақсы әрі сенімді хадис”, - деп айтқаны келтіріледі. Бұл ерде Абу Даудтың нұсқасы беріліп тұр.**

¹ Арабша әріптермен «Мұсылман қорғаны» кітабінің № 207 дұғасында келтірілген.

² Арабша әріптермен «Мұсылман қорғаны» кітабінің № 206 дұғасында келтірілген.

171 ТАРАУ

Жолаушыға тауға көтерілгенде «Аллаһу акбар!», деп, ал төмен түскенде «Субхана-Ллаһи!», деген сөздерді айтуы ж өне «Аллаһу акбар!», деген сөзді тым қатты айтуға болмайтындығы жайлы.

975. Хабар бойынша, Жәбір бин Абдуллаһ, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Біз (тауға) көтерілген кезде: “Аллаһ Ұлы!”, - деп айтатынбыз да, ал төмен түскен кезде: “Аллаһқа мадақ!”, - деп айтатынбыз. **Аль-Бухари.**

976. Хабар бойынша, Ибн Омар, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Тауға көтерілгенде, Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, және оның сарбаздары: “Аллаһ Ұлы”, - дейтін, - ал төмен түскенде: “Аллаһқа мадақ!”, - дейтін. **Бұл хадисті сенімді иснадпен Абу Дауд келтіреді.**

977. Хабар бойынша, Ибн Омар, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, Хажден, не Умрадан Мединаға оралып келе жатқан кезінде тауға /...не болмаса төбешіктерге/ көтерілген кезде: “Аллаһ Ұлы!”, - дейтін де, сосын: “Өзінен басқа серігі болмаған Аллаһтан басқа құдай жоқ, бүкіл үстемдік оған тән, Оған мадақ, Ол бәрін істей алады! Біз ораламыз, тәубе келтіреміз, Раббымыздың алдында жерге дейін иілеміз және Оған Мақтаулар айтамыз! Аллаһ Өзінің уәдесін орындап Өзінің құлына көмектесті және жалғыз Өзі рулардың күл-талқанын шығарды!» /Лә иләһә иллә-Лаһу уахдаһу лә шарикә ләһу, ләһул-мулькү, уә ләһуль-хамдү уә һуә ыәя кулли шаййыин қадирун! Аййибуна. Таъибуна, ыабидуна, сжидуна ли-Раббина хамидуна! Садақа-Ллаһу уаъдаһу, уә насара ыабдаһу уа хазамаль-ахзаба уахдаһу!/ **Аль-Бухари, Муслим.**

Хадистің Муслим келтірген нұсқасында Ибн Омардың, олардың екеуіне де Аллаһтың ризашылығы болсын, былай деп айтқаны келтіріледі:

Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, (Мединаға әскери жорықтан) әскердің /... не жасақты /басқарып, Хажден не Умрадан оралған кезде...

978. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде бір адам: “Иә Аллаһтың елшісі, мен сапарға аттанғалы жатырмын, маған кеңес берші!”, - деді. Бұған Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Саған Аллаһтан қорқу керек те, әрбір төбеге көтерілгенде “Аллаһ ұлы”, деген сөзді айту керек”, - деді, ал ол адам кеткен соң, Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Иә Аллаһ, оған жолдың ұзақтығын қысқарт және сапарын жеңілдет!” /Аллаһумма-туи ләһуль-буъда уә хаууин ыаләйһис-сафара!/, - деді. **Бұл хадисті ат-Тирмизи “Жақсы хадис”, деп келтіреді.**

979. Хабар бойынша, Абу Муса аль-Ашъари, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Пайғамбармен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жорықтардың бірінде бірге болып, біз: “Лә иләһә иллә-Ллаһ!”, - және әрбір төбенің үстіне көтерілгенде “Аллаһу акбар”, деп айқайлап отырдық, сонда шамалы уақыт өтісімен Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Иә адамдар, өздеріңді аяңдар, сендер керең мен мұнда жоққа айтып жатқан жоқсыңдар, расында, Ол сендермен бірге, расында, Ол – Естуші, Жақын!”, - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

172 ТАРАУ

Аллаһқа сапарда жалбарыну жайлы.

980. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Үш түрлі дұғаның қабыл болатындығында шек жоқ: “Қыспақтағының дұғасы, жолаушының дұғасы және ата-ананың баласына айтқан қарғысы. **Бұл хадисті Абу Дад пен ат-Тирмизи “Жақсы хадис”, деп келтіреді. Абу Даудтың келтірген нұсқасында: “баласына айтқан”, - деген сөздері жоқ.**

173 ТАРАУ

Адамнан, не басқа бір нәрседен қорыққан адамға, Аллаһқа қалай жалбарыну керектігі жайлы.

981¹. Хабар бойынша, Абу Муса аль-Ашъари, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, егер адамдардың бірінен сескенсе, былай деп айтатынын жеткізді:

Иә Аллаһ, оларға қарсы Өзіңді көмекке шақырамыз және олардың залымдығынан Өзіңе сыйынамыз! /Аллаһумма, инна аджаъалюка фи нухриһим уә наъзу бика мин шуруриһим!/ **Бұл хадисті сенімді иснадпен Абу Дауд және ан-Насаи келтіреді.**

174 ТАРАУ

Қайсы бір үйде тоқтаған адамға не деу керектігі жайлы.

982. Хабар бойынша, Хаулә бинт Хаким, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Егер адам қай бір үйде қалып: “Аллаһтың кәміл сөздерімен жаратқан мақұлықтарының кесірінен оған сыйынамын” /Аъзу би-кәлимәти-Ллаһит-таммати

мин шарри мә халәка!/, - десе, ол үйден кеткенше оған еш нәрсенің жамандығы тимейді. **Муслим.**

983. Хабар бойынша, Ибн Омар, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Сапарда жүргенде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, түннің түсуі жақындағанда былай деп жиі айтатын: "Иә Жер, менің де Раббым, сенің де Раббың – Аллаһ; сенің зұлымдығыңнан, сондай-ақ сенде жаралғандардың зұлымдығынан және сенің үстінде жылжитындардың зұлымдығынан Аллаһқа сыйынамын! Сондай-ақ арыстаннан және қара жыланнан, жәй жылан мен шаяннан, осы жердің тұрғындарынан², сондай-ақ әкесі мен оның тұқымдарынан³, Өзіңе сыйынамын!" /Иә арду, Рабби уә Раббуки-Ллаһу, аъзу би-Ллаһи мин шаррикә, уә шарри-ма фики, уә шарри мә хуликә фики уа шарри ма йадиббу ʼәлейки! Уә аъзу бика мин шарри асадин уа асуада, уа мин аль-хаййати уаль-акраби, уә мин сакиниль-бәләди уа мин уалидин уа ма уаладә!/**Абу Дауд.**

175 ТАРАУ

Жолаушы өзіне керектің бәрін орындаған соң тезірек үйіне оралуы жайлы.

984. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Азаптың бөліктерінің бірі, сапар болып табылады, өйткені ол сендерге тамақтың, судың, ұйқының (толық рахатынан) айырады, сондықтан сендерден кім көздеген мақсатын орындап болса, өзінің жаңұясына жетуге асықсын. **Аль-Бухари, Муслим.**

176 ТАРАУ

Үйге күндіз оралу керектігі және түнде оралудың жақсы еместігі жайлы.

985. Хабар бойынша, Жәбір, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Кім көп уақыт үйінде болмаса, онда қандай себеп болмасын үйіне түнделетіп оралмасын!

Бұл хадистің басқа нұсқасында Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, адамдарға үйлеріне түнделетіп оралуға тыйым салатындығы хабарланады. **Аль-Бухари, Муслим.**

986. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, үйіне түнделетіп оралмайтын, әдетте таңертең не кешке оралатын. **Аль-Бухари, Муслим.**

¹ Арабша әріптермен «Мұсылман қорғаны» кітабінің № 216 дұғасында келтірілген.

² Жындар жайлы айтылып тұр.

³ Яғни, Ібіліс пен шайтандардан.

177 ТАРАУ

Оралғанда және өзінің қаласын көргенде не деу керектігі жайында.

Бұл тарауға Ибн Омардың "Жолаушыға тауға көтерілгенде «Аллаһу акбар!», деп, ал төмен түскенде «Сабхуна-Ллаһи!», деген сөздерді айтуы жайлы...» тарауда айтылған хадисті келтіруге болады⁴.

987. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде біз Пайғамбармен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бірге оралып, Медина көрінетін жерге жеткен кзімізде, ол: "Біз Раббымызға тәубе етіп, құлшылық жасап, әрі Оған мадақ айтып келе жатырмыз" /Аййибуна, таһибуна, ʼәбидуна, ли-Раббина хамидуна!/, - деді де, осы айтуын Мединаға жаткенше қайталап отырды. **Муслим.**

178 ТАРАУ

Оралған адамға жақын жердегі мешітке кіріп намаз оқудың жақсы екендігі жайлы.

988. Хабар бойынша, Қазб бин Малик, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, кай бір сапардан оралмасын алдымен мешітке кіріп екі ракат намаз оқитын. **Аль-Бухари, Муслим.**

179 ТАРАУ

Әйел баласына жалғыз сапарға шығуға рұқсаттың жоқтығы жайында.

989. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Ұзақтығы күн мен түнге созылатын сапарға әйел баласына туысқанысыз атануға рұқсат жоқ⁵. **Аль-Бухари, Муслим.**

990. Хабар бойынша, Ибн Аббас, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

"Ер кісіге ешбір жағдайда бөтен әйелмен, егер жанында жақын туысқаны болмаса жеке қалуға болмайды, сондай-ақ әйел баласына жақын туысқанысыз сапарға шығуға болмайды!", - бұны естіген біреу, оған: "Иә Аллаһтың елшісі, менің әйелім Хаж жасауға дайындалып жатыр, ал мен болсам пәлен жорыққа қатысу үшін әскерге жазылдым", - деді. Бұған Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: "Барда әйеліңмен бірге Хаж жаса", - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

⁴ № 977 хадис.

⁵ Яғни «махрам» – шарифат бойынша некелесе алмайтын туысқан.

ҚАСИЕТТЕР КІТАБЫ

180 ТАРАУ

Құран оқудың қасиеті жайлы.

991. Хабар бойынша, Абу Умама, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Мен Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын естідім: “Құран оқындар, өйткені, расында, Ахирет күні ол өзін оқығанға шапағатшы ретінде келеді¹”. **Муслим.**

992. Хабар бойынша, ан-Наууас бин Самъан, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Мен Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын естідім:

Ахирет күні Құранды және осы дүниеде оның бекіміне сай амал еткендерді алып келдіреді, ал сонда олардың алдында, өздерін ұстанғандардың пайдасына дәлелдерін айтып² “Бақара” және “Аль-Имран” сүрелері болады³. **Муслим.**

993. Хабар бойынша, Усман бин Аффан, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Құран үренушілер мен оны үйретушілер, сендердің араларындағы жақсыларың болып табылады. **Аль-Бухари, Муслим.**

994. Хабар бойынша, Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Кім Құран оқудың шебері болып, (оны әдемілеп) оқыса, ол абыройлы және бойұсынушы жазғыштармен бірге болады⁴, ал кім Құранды ежелеп оқып, сонысымен қиналатын болса, онда оған екі сауап бар⁵. **Муслим.**

995. Хабар бойынша, Абу Муса, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Құран оқушы мүмин, тамаша иісті және дәмді, тәтті лимон секілді, ал құран оқымайтын мүмин, иісі жоқ, бірақ дәмді, құрма секілді. Құран оқитын екіжүзді хош иісті, бірақ дәмі ащы райхан секілді, ал Құран оқымайтын екіжүзді, иісі де жоқ дәмі де ащы колоквинт⁶ секілді. **Аль-Бухари, Муслим.**

¹ Тәпсірлерде бұл туралы, Құранға жақсы және жаман амалдарға берілген бейне секілді бейне беріліп, одан кейін олар Таразыға салынып өлшенеді, делінеді.

² Сөзбе сөз, «Олар үшін тартысып»

³ Яғни, оларды оқып және онда айтылғандармен амал жасайтындарға шапағат етеді.

⁴ Яғни, Аллаһқы Құран оқудың шеберлері, толығымен бой ұсынушы және адамдардың амалдарын жазатын періштелердің дәрежесіне дейін көтеріледі, өйткені олар істерімен адамдарға көп пайдасын тигізіп, періштелер секілді адамдарға Аллаһтың Кітабін жеткізеді.

⁵ Бірі Құран оқыған үшін болса, ал екіншісі қиналғаны үшін.

⁶ Колоквинт - өсімдіктің бір түрі.

996. Хабар бойынша, Омар бин аль-Хаттаб, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, осы Кітап арқылы Аллаһ адамдардың бірін жоғарылатса, ал енді бірін - төмендетеді⁷. **Муслим.**

997. Хабар бойынша, Ибн Омар, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Екі түрлі қасиеті бар адамнан басқа ешкімге қызығуға болмайды, (олар): Аллаһ оған Құран білімін нәсіп етіп, оны күндіз-түні оқыған адам және Аллаһ оған байлық нәсіп етіп, ал ол оны күндіз-түні (игілікке) жұмсаған адам. **Аль-Бухари, Муслим.**

998. Хабар бойынша, аль-Бара бин Азиб, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде бір адам “Қеһф” сүресін оқып жатты, ал жанында екі жіппен байланған жылқысы тұрды, кенеттен оған қарай жылжыған бір бұлт пайда болып, ал оны көрген жылқы болса үрке бастады. Таң ертең ол адам болған жайды Пайғамбарға, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, келіп айтып берді, ал Пайғамбар оған: “Бұл Құран оқығаныңның себебінен жоғарыдан саған түскен тыныштық (сакина) еді”, - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

999. Хабар бойынша, Ибн Масъуд, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Кім Құраннан бір әріп оқыса оған бір жақсы амал жазылады, ал әр бір жақсы амал үшін он сауап жазылады, мен: “Алиф, Ләм, Мим”, - бір әріп деп айтпаймын, жоқ, “Алиф” – (бір) әріп, “Ләм” – (бір) әріп және “Мим” – (бір) әріп, (деймін). **Бұл хадисті ат-Тирмизи ‘Жақсы әрі сенімді хадис’, деп келтіреді.**

1000. Хабар бойынша, Ибн Аббас, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Ішінде Құраннан еш нәрсе болмаған кісі, қираған үй секілді. **Бұл хадисті ат-Тирмизи ‘Жақсы әрі сенімді хадис’, деп келтіреді.**

1001. Хабар бойынша, Абдуллаһ бин Амр бин аль-Ас, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Құран білушіге былай деп, айтылады: “Оқы да, көтеріл⁸ және жердегі өмірінде қалай оқысаң солай

⁷ Яғни, Құранды ұстанып онда айтылғандарды орындағандарды жоғарылатады да, ал онда айтылғанға бағынбағандарды, не оған Иман келтірмегендерді төмендетеді.

⁸ Бұл жерде Жәннәттің дәрежелеріне көтеріл, деген мағынаны білдіреді. Ал Жәннәт дәрежелерінің саны Құран аяттарының санына сәйкес алты мыңнан астам болады, ал Жәннәт дәрежелерінің ара қашықтығы жер мен көктей. (Осылай төменде көрсетілген түсіндірмелерді, кітапты арабшадан орысшаға аударушы Абдуллаһ Ниршаның түсіндірмесі екендігін ұмытпаңыздар, оның бұл хадистегі сөздерді, осылай түсіндіріп

әр сөзді анақ айтып оқы /раттиль¹, расында сенің орның, соңғы оқылған аятыңа сәйкес болады. Бұл хадисті Абу Дауд пен ат-Тирмизи “Жақсы әрі сенімді хадис”, деп келтіреді.

181 ТАРАУ

Құранды әрдайым оқу керектігі және оны ұмытудан сақтану керектігі жайлы.

1002. Хабар бойынша, Абу Муса, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Құранды әрдайым оқып отырыңдар, Мухаммадтың жаны қолында Болғанның атымен ант етемін, өйткені ол аяқтарын ораған жібінен құтылған түйелерден де тез сыдырылады². **Аль-Бухари, Муслим.**

1003. Хабар бойынша, Ибн Омар, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, Құранды жатқа білген адам, аяқтарын жіппен байлаған түйенің иесі секілді: егер ол түйелерін сол күйде ұстайтын болса, онда ол оларды ұстап қалады, ал егер жіберсе олар қашып кетеді. **Аль-Бухари, Муслим.**

182 ТАРАУ

Құранды әдемі дауыспен оқудың жақсы екендігі және жақсы оқитын адамдардан Құранды оқуларын сұрау жайлы.

1004. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Аллаһ тамаша дауыстыны, ол Құранды ырғағымен оқығанда тыңдағандай, ешкімді тыңдамайды. **Аль-Бухари, Муслим.**

1005. Хабар бойынша, Абу Муса, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, оған былай деп айтқанын жеткізді:

Иә Абу Муса, саған Абу Даудтың тұқымына берілген сыбызғыларының ішінен бір сыбызғы³ берілді. **Аль-Бухари, Муслим.**

Бұл хадистің Муслим келтірген нұсқасында **Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, Абу Мусаға, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, былай дегені келтіріледі:**

Сен кеше (Құран) оқығаныңда, мені көрсең еді!⁴

жатқанда неге (яғни, қандай хадиске, не Құран аяттарының қайсысына) сүйенгені келтірілмеген – **аударушыдан**)

¹ Раттиль – Құранды барлық ережесіне сәйкес оқы, деген мағынаны білдіреді.

² Яғни, ұмытылады.

³ Осылай Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, оның даусын атады.

⁴ Яғни, егер сол уақытта мені көрсең қуанар едің, деп жатыр.

1006. Хабар бойынша, аль-Бара бин Азиб, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Мен Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, кешкі намазда: “Інжірге және зейтінге, Тұр Сина тауына, Осы бейбіт қалаға серт...”⁵, - дегенді оқыды, сонда мен оның даусынан көркем дауысты естіп көрген емеспін. **Аль-Бухари, Муслим.**

1007. Хабар бойынша, Абу Любаб Башир бин Абд аль-Мунзир оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Құранды ырғағымен оқымаған бізге жатпайды. **Бұл хадисті жақсы иснадпен Абу Дауд келтіреді.**

1008. Хабар бойынша, Абдуллаһ бин Масъуд, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, маған: “Маған Құран оқышы”, - деді. Мен: “Иә Аллаһтың елшісі, Құран саған түсірілген болса, мен оны өзіңе қалайша оқимын”, - дедім. Ол: “Расында, мен оны басқа біреуден естігім келеді”, - деді. Сонда мен оған “Ниса” сүресін оқи бастадым да: «Әр үмметке бір айғақ келтіріп, сені де оларға куә етіп келтірсек қандай болар еді?»⁶, - деген аятқа жеткен кезімде, - ол: «Енді болды», - деді, ал мен оған қарасам, оның көзі жасаурап жылап жатқанын көрдім. **Аль-Бухари.**

183 ТАРАУ

Бөлек сүрелер мен аяттарды оқуға талпындыру жайлы.

1009. Хабар бойынша, Абу Саъид Рафиъ бин аль-Муъаллә, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, маған: “Саған мешіттен шыққаныңша Құранның ұлы сүресін үйретейін бе?”, - деп сұрады. Сосын менің қолымнан ұстады, ал артынан мешіттен шыға бергенде, мен: “Иә Аллаһтың елшісі, сен: “Саған мешіттен шыққаныңша Құранның ұлы сүресін үйретейін бе?”, - деп сұрадың”, - дедім. Сонда Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Әльхәмдули-Ллаһи Робиль ъаламин...”: бұл - маған сыйланған қайталанатын жетеу және ұлы Құран (“Фатиха” сүресі), - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

1010. Хабар бойынша, Абу Саъид аль-Худри, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Кульһу-Аллаһу Ахад...”⁷ сөздері жайлы былай деді:

Жаным қолында Болғанның атымен ант етемін, расында, бұл Құранның үштен біріне тең!

Бұл хадистің басқа бір нұсқасында, Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, өзінің сахабаларынан: “Сендерден қайсы бірің түн ішінде Құранның үштен бірін оқып шыға алады?”, -

⁵ «Тин» сүресі.

⁶ «Ниса» сүресі, 41 аят.

⁷ Яғни «Ықлас» сүресі, толығымен.

деп сұрады. Бұл оларға қиын көрінде де, олар: “Бізден кімнің бұған шамасы келеді, иә Аллаһтың елшісі?”, - деді. Сонда Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Қульһу-Аллаһу Ахад, Аллаһу-с-Сомад...”¹, - осы құранның үштен бірі”, - деді. **Аль-Бухари**.

1011. Хабар бойынша, Абу Саъид аль-Худри, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде бір адам басқа бір адамның: “Қульһу-Аллаһу Ахад...”, - ты жиі қайталай беретінін естіп, таң атысымен, ол адамның оқыған сүресін кішігірім санап, болған жайды Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, айтып келеді. Оның айтқанын тыңдап болып, Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Жаным қолында Болғанның Атымен ант етемін, ол Құранның үштен біріне тең”, - деді. **Аль-Бухари**.

1012. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, “Қульһу-Аллаһу Ахад...”, сөздері жайлы былай деді: “Расында, олар Құранның үштен біріне тең!” **Муслим**.

1013. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде бір адам: “Иә Аллаһтың елшісі, мен “Қульһу-Аллаһу Ахад...”, сүресін жақсы көремін”, - деді. Бұны естіген Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Расында, оған деген махаббат, сені Жәннәтқа кіргізеді!”, - деді. **Бұл хадисті ат-Тирмизи “Жақсы әрі сенімді хадис”, деп келтіреді. Сондай-ақ бұны Аль-Бухари келтіреді.**

1014. Хабар бойынша, Абу Муса, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, оған былай деп айтқанын жеткізді:

Сен, бүгінгі түнде түскен аяттардай аяттардың болмағанын, көрмей тұрсың ба? Бұлар – “Қул аъзу би-Робиль фалақ...” және “Қул аъзу би-Робин-нас...”². **Муслим**.

1015. Хабар бойынша, Абу Саъид аль-Худри, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, екі қорғаушы сүре³ түскенше, Аллаһқа жындар мен жаман көздің кесірінен дұға жасап сыйынатын, ал осы екі сүре түсісімен басқа сздердің бәрін қойып, соларды ғана оқитын болды. **Бұл хадисті ат-Тирмизи “Жақсы әрі сенімді хадис”, деп келтіреді.**

1016. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Құранда отыз аяттан тұратын, адам үшін оның күнәләрі кешірілгенше шапағатшы болатын⁴, сүре

бар, ол сүре – «Сондай бүкіл әкімшілік қолында болған Аллаһ, аса ұлы...» /Тәбәрәкәлләзи...⁵ **Бұл хадисті ат-Тирмизи “Жақсы әрі сенімді хадис”, деп келтіреді.**

1017. Хабар бойынша, Абу Масъуд аль-Бадри, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

«Бақара» сүресінің соңғы екі аятын оқушыға, ол жеткілікті болады⁶. **Аль-Бухари, Муслим**.

1018. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Үйлерінді қабірге айналдырмаңдар⁷, расында шайтан “Бақара” сүресі оқылған үйден қашады. **Муслим**.

1019. Хабар бойынша, Убайй бин Қаъаб, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, менен: “Иә Абуль-Мунзир, Аллаһтың Кітабіндегі қайсы аят ұлық болып саналады, сен білесің бе?”, - деп сұрады. Мен: “Бұл: “Аллаһу лә илаһа иләһу аль-Хаййуль, Қаййум...”⁸, - деп айтылған аят”, - деп жауап бердім, сонда Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, қолымен мені кеудемнен қақты да: “Іліміңде бақытты бол /Лә-йахникә-ль-ыльму/, иә Абуль-Мунзир!”, - деді. **Муслим**.

1020. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, маған Рамаданда жиылған зекетті тапсырды, ал арада шамалы уақыт өтісімен маған бір адам келді де, өзіне уыстап тамақ жинай бастады. Мен оны ұстап алып: “Расында, мен сені Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, алып барамын!”, - дедім. Ол: “Расында, менің балаларым көп, сондай-ақ мен өте мұқтажбын!”, - деді. Сонда мен оны жібердім, ал таң ертен Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Иә Абу Хурайра, сенің кешегі тұтқының не істеді?”, - деді. Мен: “Иә Аллаһтың елшісі, ол маған мұқтаждығына шағынып, балаларының көп екендігін айтты, сондықтан мен оны аяп босатып жібердім”, - дедім. Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Расында, ол саған өтірік айтты және саған бүгін тағы келеді”, - деді. Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Расында, ол бүгін тағы келеді”, - деп айтқан соң мен оның келетінін алдын ала білдім, сондықтан оны күттім. Біраз уақыт өтісімен, шынымен-ақ ол келді де, өзіне уыстап тамақ жинай бастады. Мен оны ұстап алып: “Расында, мен сені Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі

⁵ «Мүлк» сүресі.

⁶ Яғни сол түнде барлық жамандықтан қорғануға, не болмаса түнгі намаздар үшін.

⁷ Яғни үйлерінді намаз оқылмайтын, қабірге айналдырмаңдар.

⁸ Аятұль-Қурси – «Бақара» сүресінің 255 аяты.

¹ «Ықлас» сүресі.

² «Фалақ» және «Нас» сүрелері.

³ «Фалақ» және «Нас» сүрелері.

⁴ Яғни бұл сүрені оқыған адам үшін.

болсын, алып барамын!", - дедім. Ол: "Расында, менің балаларым көп, сондай-ақ мен өте мұқтажбын!", - деді. Сонда мен оны жібердім, ал таң ертең Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: "Иә Абу Хурайра, сенің кешегі тұтқының не істеді?", - деді. Мен: "Иә Аллаһтың елшісі, ол маған мұқтаждығына шағынып, балаларының көп екендігін айтты, сондықтан мен оны аяп босатып жібердім", - дедім. Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: "Расында, ол саған өтірік айтты және саған бүгін тағы келеді", - деді. Сонымен мен оның үшінші келуін күтіп, ол расында, келіп уыстап тамақты жинай бастаған кезде оны ұстап алдым: "Расында, енді сені шынымен ақ Аллаһтың елшісіне, алып барамын, өйткені сен осымен үшінші рет келмеймін, дейсің де, келуінді қоймайсың!", - дедім. Сонда ол адам: "Егер мені жіберсең, мен саған Аллаһ сен үшін пайдалы қылатын сөздер үйрітімін!", - деді. Мен: "Ол қандай сөздер?", - деп сұрадым. Ол: "Жатар кезінде аятуль-Курсиді: "Аллаһу лә иләһә иләһу аль-Хайиуль, Қйиум...", - деп басынан аяғына дейін оқып шық, сонда сенің жаныңда Аллаһтан қорғаушы болып, таң атқанша саған шайтан жолай алмайды!", - деді. Таң ертең Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: "Иә Абу Хурайра, сенің кешегі тұтқының не істеді?", - деді. Мен: "Иә Аллаһтың елшісі, ол маған пайдалы сөздер үйретемін, деді де, мен оны босатып жібердім", - дедім. Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: "Ол қандай сөздер?", - деді. Мен: "Ол маған: "Жатар алдында аятуль-Курсиді: "Аллаһу лә иләһә иләһуаль-Хайиуль, Қайиум...", - деп, басынан аяғын дейін оқып шық", - деді, сосын маған: "Сенімен бірге Аллаһтан қорғаушы болады, ал шайтан саған жолай алмайды", - деді", - дедім. Менің айтқандарымды тыңдап болған Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: "Ол өзі – нағыз суайттың өзі болса да, саған шындықты айтты! Сенмен үш күн бойына кім әңгімелескенін білесің бе, иә Абу Хурайра!", - деді. Мен: "Жоқ", - дедім. Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: "Ол болған шайтан", - деді. **Аль-Бухари.**

1021. Хабар бойынша, Абу Дарда, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

"Қеһф" сүресінің бірінші он аятын жаттап алған Даджалдан қорғалынады.

Бұл хадистің басқа нұсқасында, Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқаны келтіріледі:

"Қеһф" сүресінің соңғы он аятын... Осы екі нұсқаны да **Муслим** келтіреді.

1022. 1020. Хабар бойынша, Ибн Аббас, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Жебірейіл, оған Аллаһтың сәлемі болсын, Аллаһтың елшісімен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, отырғанда, ол жоғарыдан шыққан бір дауысты естіп, басын көтерді де: "Бұл дауыс, бүгін ашылған төменгі көктегі ашылған қақпадан шықты, ал бүгінгі күнге дейін ешқашан ашылмаған болатын, сондай-ақ ол қақпадан бүгінгі күнге дейін жерге түспеген періште түсті. Ол сәлем сөздерін айтты да: "Саған дейін ешбір пайғамбарға сыйланбаған екі нұр сыйланды, оларға қуана бер! Бұл "Фатиха" сүресі

мен "Бқара" сүресінің аяқтаушы бөлігі, сондай-ақ олрадың қайсысын оқысаңда, саған ондағы сыйланады!", - деді. **Муслим.**

184 ТАРАУ Құранды бірге оқуға жиналудың жақсылығы жайлы.

1023. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Қай уақытта болмасын, адамдар Аллаһтың үйлерінің бірінде жиналып, онда Аллаһтың Кітабін оқыса, оларға әлбетте тыныштық түседі (орнайды), сондай-ақ оларды мейірім орайды, сондай-ақ оларды періштелер қоршайды және Аллаһ оларды, Өзінің алдарындағылардың ішінде еске алады¹. **Муслим.**

185 ТАРАУ Дәрет алудың қасиеттері жайлы.

Аллаһ Тағала айтты:

"Иә мүминдер! Қашан намазға тұрсандар, жүздеріңді және шынтақтарыңа дейін қолдарыңды жуыңдар. Бастарыңа масих тартыңдар. Және екі тобықтарыңа дейін аяқтарыңды жуыңдар. Егер де жүніп болсандар (бой дәретсіз болсандар), толық тазаланыңдар (шомылыңдар). Егер науқас не сапарда болсандар немесе сендерден біреу түзге отырып келсе не әйелге жақындассаңдар, сонда су таба алмасаңдар таза жерге таяммум соғыңдар; онымен бет-қолдарыңды сипаңдар. Өйткені Аллаһ сендерге ауыршылық қаламайды. Бірақ сендерді тазартуды сондай-ақ шүкірлік етулерің үшін сендерге нәйметтерін тамамдауды қалайды." **"Мәидә" сүресі 6 аят.**

1024. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, Ахиретте менің ұмметімнің мүшелеріне, олардың дәрет алған іздерінің себебінен "гурран мухаджалинна"², деп атайтын болады, сондықтан кім жұлдызын үлкейткісі келсе, оны істесін. **Аль-Бухари, Муслим.**

1025. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Мен сүйікті досымның³, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын естідім:

Жәннәтта мүминнің әшекейлері оның дәрет алған жерлерін жабады. **Муслим.**

¹ Яғни, Аллаһ Тағала көктегі періштелерге олардың ісімен мақтанып, ондай адамдарға мадақ айтып, олардың амалдарын қабыл етеді.

52

² Яғни, дәрет алған маңдайларында жұлдыз жарқырап, ал қолдары мен аяқтары жылтырайды.

³ «Халиль» – осылай Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, Пайғамбарды, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, атаған.

1026. Хабар бойынша, Усман бин Аффан, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Кімде-кім дәретті дұрыстап алса, онда оның денесінен күнәләрі кетеді, керек десеңіз тырнақтың астынын болса да кетеді. **Муслим.**

1027. Хабар бойынша, Усман бин Аффан, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде мен Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, тура осылай мен дәрет алғандай дәрет алғанын көрдім, сонда ол (дәрет алып болған соң): “Кімде-кім осылай дәрет алатын болса, оның өткен күнәләрі кешіріледі¹, ал оның намазы мен мешітке барғанына қосымша сауап табады. **Муслим.**

1028. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Аллаһтың Ислам дінін ұстанатын құлы дәрет алып бетін жуғанда, оның бетінен сумен бірге /...не судың соңғы тамшысымен/ бүкіл көзімен көрген (жасаған) күнәләрі кетеді, қолын жуғанда сумен бірге /...не судың соңғы тамшысымен/ бүкіл қолымен істеген күнәләрі кетеді, аяғын жуғанда сумен бірге /...не судың соңғы тамшысымен/ бүкіл аяғымен барған күнәләрі кетеді, осылай ол бүкіл күнәлерінен босап шыққанша жалғасады. **Муслим.**

1029. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде молаға келген Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Сәлем сендерге, иә имандылар тұрағындағылар, ал біз Аллаһ қаласа, сендерге қосыламыз /Ас-саләму ʔалейкум, дара каумин муʔминина, уә инна ин шаʔа-Ллаһу бикум ләхикунa/, сондай-ақ, мен бауырларымызды көрсек, деп қалар едім!”, - деді. Адамдар: “Біз сенің бауырларың саналмаймыз ба, иә Аллаһтың елшісі?”, - деп сұрады. Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Сендер – менің сахабаларымсыңдар, ал менің бауырларым болып, әлі туылмағандар саналады”, - деді. Олар: “Сенің бұл дүниеге келмеген уметтеріңді біз қалай танимыз, иә Аллаһтың елшісі?”, - деп сұрады. Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Маған айтыңдаршы ешқандай дағы жоқ қара түсті жылқылардың ішінде, маңдайларында жарқыраған жұлдызы бар және аяқтарында ақ сақиналары бар жылқыларын танып айырып алуға бола ма?”, - деп сұрады. Олар: “Әрине таниды, иә Аллаһтың елшісі!”, - деді. Сонда Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Расында, дәрет алғанның арқасында, олар маңдайларында жарқыраған жұлдыздарымен, ал аяқтары мен қолдарында ақ сақиналарымен келеді, ал мен болсам оларды көлдің жанында күтіп тұрамын”, - деді. **Муслим.**

1030. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сахабаларынан: “Сендерге не арқылы Аллаһ күнәләрді кешіріп, дәрежелерді көтеретінін айтайын ба?”, - деп сұрады. Олар: “Әрине, иә Аллаһтың елшісі!”, - деді. Ол: “Бұл – қиындықтарына қарамай толығымен алынған дәрет², мешітке қарай жүрілген көп қадамдар, сондай-ақ намаздан кейін келесі намазды күту, және бұл сендер үшін рибат³”, - деді. **Муслим.**

1031. Хабар бойынша, Абу Малик аль-Ашʔари, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Тазалық – діннің жартысы. **Муслим.**

Хадис толығымен, “Шыдамдылық жайлы” тарауда келтіріледі.

Бұл тарауға және Амр бин Аббастың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жеткізген, “Үміт жайлы” тараудың соңында келтірілген хадис жатады. Ол хадис игіліктің бірнеше түрін қамтитын, ұлы хадис саналады. (№ 438 хадис)

1032. Хабар бойынша, Омар бин аль-Хаттаб, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Сендердің кез-келгенің дұрыстап дәрет алып, сосын: “Серігі болмған Аллаһтан басқа құдайдың жоқтығына куәмін және Мухаммад – оның құлы және Оның елшісі екендігіне куәмін” Әшһадү әллә иләһә иллә-Ллаһу ухдаһу лә шарикә ләһу уә әшһадү әннә Мухаммадан ʔабдуһу уә расулюһу/, - десе, оның алдынан міндетті түрде Жәннәттің сегіз қақпасы ашылып, ол оның қалағанынан кіреді. **Муслим.**

Бұл хадистің ат-Тирмизи келтірген нұсқасында Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сондай-ақ былай деп айтқаны келтіріледі:

Иә Аллаһ мені тәубеге келушелердің бірі және тазарушылардың бірі қыл. /Аллаһумма джаʔальни мин ат-тауабина уә джаʔальни мин аль-мутаттаһһарина/⁴.

186 ТАРАУ

Азанның қасиеттері жайлы.

1033. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Егер адамдар азан шақырғанның және намазда бірінші сапта тұрғанның қадірін білсе еді, онда кім азан шақырып, кім бірінші сапқа тұратындығын шешуге садақтың оғымен жеребе тартқаннан басқа жол таппаса, соны істер еді! Егер олар намазға бірінші келгеннің сауабын білсе еді, онда олар оған

² Мысалыға, күннің не судың салқындығы.

³ Рибат – шекарада орнығу. Яғни, нәпсімен күрес.

⁴ Арабша әріптермен «Мұсылман қорғаны» кітабінің № 13 және 14 дұғаларда келтірілген.

¹ Яғни, кішігірім күнәләрі кешіріледі.

келуге жарысар еді! Егер олар жамағатпен оқылған таң намазы мен түнгі намазға қатынасудың сауабын білсе еді, онда оған қатынасу үшін мешітке еңбектеп болса да міндетті түрде келер еді! **аль-Бухари, Муслим.**

1034. Хабар бойынша, Муъауйа, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Ахиретте мойындардың ең ұзыны азаншыларда болады.¹ **Муслим.**

1035. Хабар бойынша, Абдуллаһ бин Абд ар-Рахман Абу Саъсаъа, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Абу Саъид аль-Худридің, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, мен сенің шөл дала мен қойларды жақсы көретініңді байқаймын, сонда сен өзіңнің қойларыңмен /...не шөлінде / болған кезде азан шақыратын болсаң, дауыстап шақыр, өйткені, расында, азаншының даусын кім естісе де, ол мейлін жын, адам, не болмаса басқа бір жаратылыс болсын, олар бұл туралы Ахиретте куәлік береді.

Абу Саъид айтты:

Мен бұны Аллаһтың елшісінен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, естідім.

1036. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Азан айтылған уақытта, шайтан азаннның даусын естімес үшін дауыстап жел шығарып тұрып қашады, ал азан айтылып болған соң қайтадан келеді. Сондай-ақ ол қамат айтылған уақытта да кетіп, ол бітісімен адам мен оның жанының арасына келіп: “Ананы есіңе ал, мынаны есіңе ал”, - деп ол ойлағысы келмеген нәрселерді есіне салып, ол неше ракағат намаз оқығанын ұмыттыру үшін, қайта оралады. **Аль-Бухари, Муслим.**

1037. Хабар бойынша, Абдуллаһ бин Амр бин аль-Ас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Азан естігенде азаншы не десе соны қайталаңдар да, содан кейін маған салауат айтыңдар, өйткені мен үшін салауат айтқанға Аллаһ он игілік нәсіп етеді. Содан кейін Аллаһтан мен үшін, Жәннәттағы Аллаһтың жалғыз ғана құлы кіретін “аль-Уасиләні” сұраңдар, сол құл мен боламын ба, деген үмітім бар, ал кім мен үшін “аль-уасиләні” сұрайтын болса, оған мен менің шапағатым уәжіп болады. **Муслим.**

1038. Хабар бойынша, Абу Саъид аль-Худри, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Азан даусын естігенде азаншының айтқанын қайталап отырыңдар. **Аль-Бухари, Муслим.**

1039. Хабар бойынша, Жәбір бин Абдуллаһ, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Азан сөдерін есітіп былай деп айтқанға, Ахиретте менің шапағатым уәжіп болады: “Иә Аллаһ, осы айтылған кәміл азаннның және осы орындалатын намаздың Раббысы, Мухаммадты “аль-уасиләге” және жоғары дәрежеге алып кел, әрі оны Өзің уәде еткен мақтулы орынға бағытта!” /Аллаһумма, Рабба һазиһид-дауатит-тамма уәс-сәләтиль-қаимә, ати Мухаммадан аль-уасилә уәль-фадилә уә-абъашу мақаман махмудан әлләзи уәъадтаһу!/² **Аль-Бухари.**

1040. Хабар бойынша, Саъд бин Абу Уаққас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Кім азан сөздерін есіген соң: “Аллаһтан басқа құдай жоқ, Ол жалғыз, Оның серігі жоқ екендігіне және Мухаммад Аллаһтың құлы әрі елшісі екендігіне куәлік беремін. Аллаһты – Раббым, Мухаммадты – Пайғамбарым, Исламды – дінім деп ризалық білдіремін” /Әшһәду әллә иләһа иллә-Ллаһу уахдаһу уә расулуһу, радыйту би-Лләһи Раббан, уә би Мухаммадин расулән уә би Ислами динән/³, - деп айтса, оның күнәләрі кешіріледі. **Муслим.**

1041. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Азан мен қаматтың арасында Аллаһтан сұрап жасалынған дұға қайтарылмайды. **Бұл хадисті ат-Тирмизи мен Абу Дауд “Жақсы хадис”, деп келтіреді.**

187 ТАРАУ

Намаздың қасиеттері жайлы.

Аллаһ Тағала айтты:

“...Күдіксіз намаз, арсыздықтан, жамандықтан тыядаы...” **“Ғанкабут” сүресі 45 аят.**

1042. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, адамдардан: “Айтыңдаршы, егер сендердің біреулеріңнің үйлеріңнің алдынан өзен ағып жатса, ал ол болса онда күніне бес реттен шомылса, осыдан кейін оның үстінде кір қалар ма еді?”, - деп сұрады. Олар: “Кірдің ізі де қалмас еді”, - деп жауап берді. Сонда Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Ал бұл болса күніне бес рет оқылатын намаз сияқты, ол арқылы Аллаһ кішігірім күнәләрді жуады”, - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

¹ Бұл сөздерге тәпсіршілер түрлі түсінік береді. Олардың бірі Ахиретте адамдар өздерінің терлеріне батып тұрған кезде азаншылар өздерінің ұзын мойындарымен батпай тұрады десе, енді бірі арабтар ол кездерде өздерінің көсемдерін ұзын мойынды, деп атайтын, сондықтан Ахиретте азаншылар адамдардың көсемі болады, дейді, ал бәрін білуші бір Аллаһ қана.

² Арабша әріптермен «Мұсылман қорғаны» кітабінің № 25 дұғасында келтірілген.

³ Арабша әріптермен «Мұсылман қорғаны» кітабінің № 23 дұғасында келтірілген.

1043. Хабар бойынша, Жәбір, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Бес уақыт намаз, күніне бес уақыт шомылатын, кез-келгеніңнің есігіңнің алдында ағып жатқан өзен секілді. **Муслим.**

1044. Хабар бойынша, Ибн Масъуд, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде бір адам (бөтен) әйелді сүйіп, сосын Пайғамбарға, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, келіп, болған жайдың бәрін айтты, сонда Аллаһ мына аятты түсірді: “Күндіздің екі жағында, түннің күндізге таяу кезінде намазды толық орында. Расында, жақсылықтар, жамандықтарды жояды...”¹. Ол адам: “Иә Аллаһтың елшісі, бұл маған ғана қатысты ма?”, - деп сұрады. Бұған Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: “Бұл – менің үметтімдегілердің бәріне”, - деп жауап берді. **Аль-Бухари, Муслим.**

1045. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Күнделікті оқылған бес уақыт намаз және әр аптада оқылған жұма намазы, осылардың арасында жасалған кішігірім күнәлердің кешірілуіне себеп болады, әрин егер олардың арасында ауыр күнәлер болмаса. **Муслим.**

1046. Хабар бойынша, Осман бин Аффан, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Парыз намаздың уақыты кірісімен дұрыстап дәрет алып, ал намаз кезінде дұрыс бой ұсынып және барлық бүгілуді (рукух) дұрыстап орындаса, бұл намаз кез келген мұсылман үшін оған дейін жасалған күнәлердің кешірілуіне себеп болады, (әрине) егер олардың ішінде ауыр күнәлердің бірі болмаса болды, және бұл әруақытта солай болады. **Муслим.**

188 ТАРАУ

Таң және екінді намаздарының қасиеттері жайлы.

1047. Хабар бойынша, Абу Муса, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Жәннәтқа салқын уақытта екі намаз оқыған кірді². **Аль-Бухари, Муслим.**

¹ «Һуд» сүресі, 114 аят,

² Бұл жарде таң және екінді намаздары жайлы айтылып жатыр. Ислам дінінің бастапқы кезінде мұсылмандарға екі намаз ғана парыз болатын. Бұл жерде Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сол кезде, яғни намаздың бес уақыты парыдалмаған кезінде өлген мұсылмандардың істеген істерінің бекерге қалмаай Жәннәтқа кіргенін айтып жатыр. Не болмаса бұл

1048. Хабар бойынша, Абу Зухайр Омар бин Рууайба, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

“Күн шыққанша және күн батқанша намаз оқыған ешқашан Отқа кірмейді”, - деп, таң және екінді намаздарын нұсқады. **Муслим.**

1049. Хабар бойынша, Жундуба бин Суфйан, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Таң намазын орындаушы³ Аллаһтың қорғанында болады, Аллаһ Өзінің қорғаны үшін ешнәрсе талап етпесін, абайла, иә Адам баласы!⁴ **Муслим.**

1050. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Сендердің араларында күндіз болатын періштелер, сендердің араларында түнде болатын періштелерді бір-бірімен таң және екінді намаздары кезінде кездесіп, ауыстырады. Осыдан кейін сендермен түнді өткізген періштелер көкке көтеріледі, сонда Өзінің құлдарының жағдайын жақсы білетін Аллаһ періштелерден: “Секндер менің құлдарымды қандай күйде қалдырдыңдар?”, - деп сұрайды да, олар: “Біз оларды намаз оқып жатқан кездерінде қалдырдық, ал біз оларға оралған кезде де олар намаздарын оқып жатты. **Аль-Бухари, Муслим.**

1051. Хабар бойынша, Жәрир бин Абдуллаһ аль-Баджали, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде біз түнде Аллаһтың елшісімен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бірге болған кезімізде, ол толық айға қарады да: “Расында, сендер Раббыларыңды мына айды көргендей көресіндер, және Оған назар салуды ренжітпемейсіндер! Егер сендер күн шығар алдындағы және күн батар алдындағы намаздарды орындауға еш нәрсенің кедергі болмауына қол жеткізе алсаңдар, онда оны істендер. **Аль-Бухари, Муслим.**

Бұл хадистің басқа нұсқасында Жәрирдің, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, былай деп айтқаны келтіріледі:

...ол айға (сол айдың) он төртінші түнінде қарады...

1052. Хабар бойынша, Бурайда, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған

сөздерді, осы екі уақытта оқылған намаздардың ерекше маңыздылығын меңзеп тұр, деп түсінуге болады. Олай болса бұл хадистің аудрмасы былай болу керек: «Салқын уақытта намаз оқыған Жәннәтқа кіреді»

³ Бұл жерде осы хадистің Муслим келтірген нұсқасында, жамағатпен оқылған таң намазы делінеді.

⁴ №232 хадисте былай делінеді: «...және Аллаһ Өзінің қорғаны үшін сендерден еш нәрсе талап етпейді. Егер Ол Өзінің қорғаны үшін бір нәрсе талап ететін болса, Ол жібереді де, одан кейін оны тозақтың отына етбетімен тастайды» Бұл жардегі айтылған сөздердің мағынасы мынады, егер Аллаһ Өзінің адамға парыз еткен амалдары үшін қатаңдықпен қарайтын болса, онда адам жазаланар еді, өйткені бәрін толығымен дұрыс істейтін адам табылмас еді.

Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Екінді намазын оқымағанның істері пайдасыз болып қалады. **Аль-Бухари.**

189 ТАРАУ

Мешітке жайау барудің қасиеттері жайлы.

1053. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Мешітке барушыға не болмаса ол жерден оралушыға Аллаһ Жәннәтта оған тамақ дайындайды. **Аль-Бухари, Муслим.**

1054. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Кімде-кім үйінде тазаланып¹, сосын Аллаһтың үйлерінің бірінен Аллаһтың парыздаған амалдарының бірін орындау үшін баратын болса, оның жасаған қадамдарының бірі үшін оның күнәлерінің жазасы түседі, ал басқасы үшін жоғарылайды. **Муслим.**

1055. Хабар бойынша, Убайй бин Қаъб, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Ансарлардың арасынан бір адам болатын, мен мешіттен, ол адамнан алыс тұратын адамды білмейтінмін. Бірақ ол соған қарамай ол мешітте жамағатпен оқылтын бірде-бір намазды жібермейтін. Бірде мен оған: «Сен өзіңе түнде жүруің үшін және ыстық жермен жүрмеуің үшін бір есек алсаң еді!», - дедім. Сонда ол маған жауап ретінде: «Менің үйім мешіттің жанында болса, мен оған қуанбас едім. Расында, менің үйден мешітке және мешіттен үйге жүргенімнің жазылуын қалаймын!», - деді. Сол кезде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Аллаһ саған (сауабыңды) толығымен жинап қойды!», - деді. **Муслим.**

1056. Хабар бойынша, Жабір, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, былай деді:

Кезінде мешіт төңірегіндегі жерлер бос болатын, сонда абу салима руынан адамдар мешітке жақын жерге көшпекші болады. Бұл хабар Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жеткен кезде ол: «Маған седердің мешіттің жанына көшпекші болып жатқандарың жайлы хабар келді», - деді. Олар: «Иә Аллаһтың елшісі, біз солай істемекшіміз», - деді. Сонда ол: «Иә бану салама, үйлеріңде қала беріңдер, өйткені сендердің басқан іздерің жазылып жатыр, иә бану салама, үйлеріңде қала беріңдер, өйткені сендердің басқан іздерің жазылып жатыр!», - деді, сонда олар: «Біздің көшіміз бізге қуаныш әкелмес еді!», - деді. **Бұл хадисті Муслим келтіреді, ал аль-Бухари болса мағынасы**

жағынан осыған ұқсас Айша арқылы хабарланған осыған ұқсас хадис елтіреді.

1057. Хабар бойынша, Абу Муса, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, намаз оқығанның көп сауабы, мешітке ұзақ жүруге мәжбүр болғанға жазылады, ал намазды имаммен бірге оқу үшін күткеннің сауабы, намазды оқып одан кейін ұйықтағанның сауабынан артық болады. **Аль-Бухари, Муслим.**

1058. Хабар бойынша, Бурайда, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Мешітке қараңғы түнде барушыларды, Ахиреттегі кәміл нұр жайлы хабарлап қуандырыңдар². **Абу Дауд, ат-Тирмизи.**

1059. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сахабаларынан: «Сендерге не Арқылы Аллаһ күнәлерді кешіріп, дәрежелерді көтеретінін айтайын ба?», - деп сұрады. Олар: «Әрина, иә Аллаһтың елшісі!», - деді. Ол: «Бұл – қиындықтарына қарамай толығымен алынған дәрет³, мешітке қарай жүрілген көп қадамдар, сондай-ақ намаздан кейін келесі намазды күту, және бұл сендер үшін рибат⁴», - деді. **Муслим.**

1060. Хабар бойынша, Абу Саъид аль-Худри, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Егер адамның әрдайым мешітке келіп тұратынын көретін болсаңдар, онда оның иманды екеніне куәлік беріңдер, өйткені Ұлы Аллаһ Тағала: «Аллаһтың мешіттеріне келушілер олар, тек Аллаһқа және Ахирет күніне ..... иман келтіргендер⁵», - деп айтты. **Бұл хадисті ат-Тирмизи «Жақсы хадис», деп келтіреді.**

Үшінші кітаптің соңы.

Аллаһ Тағала жазса кітаптың жалғасын келесі кітаптардың беттерінен оқи аласыздар.

МАЗМҰНЫ:

78 ТАРАУ Биліктегілерге өзінің қарамағындағы адамдарға байланысты жұмсақ, мейірбан, оларға қарасулары және оларды алдамау, тым қатал болмау, оларға және олардың ісіне байыпсыздық көрсетпеуі айында.....**3**
79 ТАРАУ Әділ әмірші жайлы.....**3**
80 ТАРАУ Күнәсіз істерде әміршілерге бағынудың міндеттілігі және күнәлі істерде әміршілерге бағынбаудың міндеттілігі жайлы.....**4**
81 ТАРАУ Егер адам тағайындалған не болмаса солай істеудің қажеттілігі болмаса (не мәжбүр болмаса), билікке таласуға рұқсаттың жақтығы және әмір болудан бас тартудың үстемдігі жайлы.....**5**

² Яғни, ол адамдарды Нұр жан-жақты қоршап тұрады.

³ Мысалыға, күннің не судың салқындығы.

⁴ Рибат – шегарада орнығу. Яғни, нәпсімен күрес.

⁵ «Тәубе» сүресі, 18 аят.

¹ Дәрет алып.

82 ТАРАУ Әміршілерге, қазыларға және басқа да биліктегі адамдарға жақсы уәзір таңдуларына талпындыру және оларды жаман достар мен жаман насихаттардан сақатндыру жайлы.....	6
83 ТАРАУ Әміршінің, қазының және басқа да билікке қатысы бар қызметке өзін ұсынып соған ұмтылғандарды не болмаса соны қалағандарды тағайындауға рұқсаттың жоқтығы жайлы.....	6
ӘДЕП ЖАЙЛЫ КІТАП¹	
84 ТАРАУ Ұялшақтық және оның дәрежесі мен мұндай қасиетті қабылдауға ұмтылдыру жайлы.....	6
85 ТАРАУ Сыр сақтау жайлы.....	7
86 ТАРАУ Шартты бұзбау және уәдені орындау жайлы.....	8
87 ТАРАУ Адамға дағды болған игілікті істерді мүмкіндігінше әрдайым орындау жайлы.....	8
88 ТАРАУ Кездескенде игілікті сөздерді айту мен көңілді күйде болу жайлы.....	8
89 ТАРАУ Егер сұхбаттасушы адамың түсінбесе, онда оған анық сөйлеп және айтқаныңды қайталау жайлы.....	9
90 ТАРАУ Әңгімесінде тыйым салынбаған сөздері жоқ сөйлеушінің бірі, екіншісінің сөздерін мұқият тыңдау және білімі бар насихат айтушы адамның, тыңдаушылардан тыныштық сақтап тыңдауларын талап етуі жайлы.....	9
91 ТАРАУ Насихатта орташалықты ұстану жайлы.....	9
92 ТАРАУ Абыройлық пен сыпайылық жайлы.....	10
93 ТАРАУ Намаз оқу үшін, білім алу үшін шақыру және осыған ұқсас құлшылық етуді абыроймен және сабырлы (асықпай) орындау жайлы.....	10
94 ТАРАУ Қонаққа сый-құрмет көрсету жайлы.....	10
95 ТАРАУ Қуанышты хабар жеткізу мен құттықтаудың керектігі жайлы.....	11
96 ТАРАУ Жолдастарыңмен қоштасу және онымен ол сапарға аттанып қоштасқанда не болмаса басқа жағдайларда оған кеңес беру және ол үшін Аллаһтан сұрап дұға жасау және оның да сен үшін Аллаһтан сұрап дұға жасауы жайлы.....	13
97 ТАРАУ Игілік сұрау (истихара) және кеңес сұрау жайлы.....	14
98 ТАРАУ Мерекелерге барудың дұрыстығы, ауру адамдардың көңілін сұрау, Хажге барудың, әскери жорықтарға барудың, жерлеу рәсіміне және басқа да рәсімдерге қатысудың және де құлшылық еткен жердің көбейуі үшін онда барғанда бір жолмен барып, ал одан қайтқанда басқа жолмен келудің артықшылығы жайлы.....	14
99 ТАРАУ Барлық жақсы амалдарды орындағанда оң жақтан бастауға көңіл бөлу жайында, мысалыға, дәрет алғанда, ғұсыл құйынғанда, таяммум алғанда, аяқ киім шалбар (басқа да) киімдерді кигенде, мешітке кіргенде, тіс тазалағышты қолданғанда, көзді сүрмемен бояғанда, тырнақ алағанда, мұртты басқанда, қолтықтың астын тазалағанда, бастағы шашты қырғанда, намаздан кейін сәлем бергенде, тамақ-су ішкенде, қол алысқанда, Қара тасты ұстағанда, әжетханадан шыққанда, бір нәрсені алғанда, берегенде және де осыған ұқсас істерді істегенде (оң жақтан бастау жайында). Ал бұдан өзге қарама-қарсы жағдайларда сол жақтан бастауға көңіл бөлу жайында, мысалыға, сіңбіргенде, түкіргенде, әжетханаға кіргенде және мешіттен	

шыққанда (сол аяқпен бастап шығу), аяқ киім шалбар, т.б. киімдерді шешкенде (сол жақтан бастап шешу), ұятты жерлерін жуғанда, таза емес нәрселерді ұстағанда және осыған ұқсас істерді істегенде (сол қолмен) істеу жайлы.....	14
ТАМАҚ ІШУДІҢ ЕРЕЖЕЛЕРІ ЖАЙЛЫ КІТАП.	
100 ТАРАУ Тамақ ішуді Аллаһтың атмен (бисми-Ллаһи) деп бастау және тамақ ішіп болған соң Аллаһқа мақтау (шүкірліктер) айту жайлы.....	15
101 ТАРАУ Тамақты жамандамай, оны мақтаудың керектігі жайлы.....	16
102 ТАРАУ Ораза ұстаушыға егер ол аузын ашпаса не айту керектігі жайлы.....	16
103 ТАРАУ Тамаққа шақырылған адам, егерде онымен бірге тағы біреу келген болса не деу керектігі жайлы.....	17
104 ТАРАУ Жанында отырған адамның қалай жеу керектігі және дұрыс жей алмайтын адамға үйретіп көмектесу жайлы.....	17
105 ТАРАУ Көпшілік арасында тамақ жеп отырған адамның құрманы екіден не болмаса басқа тамақты екіден алып жеуді, тек қана сондағы адамдардың рұқсатымен ғана жасауға болатындығы жайлы.....	17
106 ТАРАУ Тамақ жеп, бірақ тоймайтын адамға не деп, не істеу керектігі жайлы.....	17
107 ТАРАУ Тамақты шетінен бастап жеу және ортасынан жеуге рұқсаттың жоқтығы жайлы.....	17
108 ТАРАУ Шынтаққа сүйеніп тамақ ішудің жақсы еместігі жайлы.....	18
109 ТАРАУ Тамақты үш саусақпен жеп оны жалаудың дұрыстығы, ал оны жаламай сүртудің жақсы еместігі жайлы және ыдыстағы (тамақты) жалап жеп қою, жерге түскен тамақты көтеріп жеу және де саусақтарды жалаған соң оны білекке, өкшеге сүртуге болатындығы жайында.....	18
110 ТАРАУ Тамаққа көп қол созылғанының жақсы екендігі жайлы.....	18
111 ТАРАУ Су ішу жайлы және су ішкен уақытта ыдысты ауыздан алып үш рет демалғанның жақсы екендігі, және ыдысты ауыздан алмай демалғанның дұрыс еместігі және де ыдысты, беру суды бірінші ішіп болған адамнан соң оның оң жағына қарай беру керектігі жайлы.....	19
112 ТАРАУ Шанаштың не болмаса басқа ыдыстардың тікелей аузынан ішудің жақсы еместігі жайлы және жақсы емес дегеннің толығымен рұқсат емеске жатпайтындығы жайлы.....	19
113 ТАРАУ Суға үрлеудің жақсы еместігі жайлы.....	20
114 ТАРАУ Тұрып ішуге болатындығы, бірақ отырып ішкеннің жақсырақ екендігі жайлы.....	20
115 ТАРАУ Су үлестіруші адамның өзі суды соңынан ішуі жайлы.....	20
116 ТАРАУ Тікелей өзеннен не болмаса тағы (осыған ұқсас) жерлерден ыдыссыз қолдың көмегінсіз ішуге болатындығы сияқты кез келген алтын мен күмістен басқа таза ыдыстардан ішуге болатындығы жайлы және алтын мен күмістен жасалған ыдыстардан ішіп-жеуге дәрет алуға және басқа да істерде қолдануға болмайтындығы жайлы.....	20
КИІМ КІТАБЫ	
117 ТАРАУ Ақ түсті киім кигеннің дұрысырақ екендігі және қызыл, жасыл, сары, қара түсті киімді киуге болатындығы, сондай-ақ киімнің матасы мақтадан, шаштан, жүннен, зығырдан және т.б. жібектен	

жасқаның бәрінен болса киуге болатындығы жайлы.....	21
118 ТАРАУ Көйлек кигеннің жақсы екендігі жайлы.....	22
119 ТАРАУ ¹ Көйлектің, жеңнің, изардың және сәлденің ұштарының ұзындығы, сондай-ақ осылардың бәрін көкіретіктен ұзартуға тыйым салынатындығы және басқа себептермен де олай істеудің дұрыс еместігі жайлы.....	22
120 ТАРАУ Бой ұсыну мақсатында тым қымбат киімдерден бас тарту жайында.....	24
121 ТАРАУ Киім кигенде мүмкіншілігі болса тым адамдар күлетіндей нашар киінбеу жайында, әрине егер оның әрекеті осыған мұқтаж болғандықтан не болмаса Шарифаттың басқа да рұқсат етілген амалдарының ішіндегі бір мақсаттарға жетуімен байланысты болмаса.....	25
122 ТАРАУ Еркектерге жібектен киім киуге, оған отыруға, оған сүйеніге болмайтындығы және әйелдерге жібектен киім киуге рұқсат екендігі жайында.....	25
123 ТАРАУ Қотырмен ауыратындарға жібек киім киуге болатындығы жайлы.....	25
124 ТАРАУ Жолбарыстың терсін төсекке жабуға және онымен жабылған ердің үстіне отыруға болмайтындығы жайлы.....	25
125 ТАРАУ Адам жаңа киім кигенде не деу керектігі жайында.....	26
126 ТАРАУ Киім кигенде оң жақтан бастау еректігі жайлы.....	26
ҚАЛАЙ ҰЙҚТАУ КЕРЕКТІ П ЖАЙЛЫ КІТАП	
127 ТАРАУ Қалай ұйықтап, қалай жату керектігі жайлы.....	26
128 ТАРАУ Егер көрінбеуге тиісті (аурат) жерлері көрініп қалу қаупі болмаса шалқайып аяқты-аяққа қойып ұйықтауға болатындығы және аяқтарды айқастырып оны қолмен құшақтап отыруға болатындығы жайында.....	27
129 ТАРАУ Жиналыста өзін-өзі ұстаудың әдебі мен сұхбаттасушы адамнан өзін қалай ұстау керектігі жайында.....	27
130 ТАРАУ Түс көру мен соған қатысы бар жайлар туралы.....	28
СӘЛЕМДЕСУ ТУРАЛЫ КІТАП	
131 ТАРАУ Сәлемдесудің қасиеті және оны таратудың міндеттілігі жайында.....	29
132 ТАРАУ Сәлемді қалай беру керектігі жайында.....	30
133 ТАРАУ Сәлемдесудің ережелері жайлы.....	31
134 ТАРАУ Бірнеше рет кезіккен адммен ол бір жерге кіріп шыққанда не болмаса олардың арасын бір ағаш не басқа бір кедергі бөлгенде онымен жаңадан сәлемдесудің дұрыстығы жайында.....	31
135 ТАРАУ Өз үйіне кіргенде сәлем айтып (кірудің) керектігі жайлы.....	31
136 ТАРАУ Балаларға сәлем беру жайлы.....	31
137 ТАРАУ Ер кісіге әйелін және өзінің туыстарының ішіндегі әйелдірге қалай сәлем беруі керектігі жайында және де бөтен әйелді не бірнеше әйелдерге арада жаман пиғыл тумас үшін қалай сәлемдесу керектігі және әйел адамға да еркісілермен қалай сәлемдесуі керектігі жайында.....	32
138 ТАРАУ Имансызға бірінші сәлем беру біз үшін рұқсат еместігі және олардың сәлеміне қалай жауап беру керектігі, сондай-ақ ішінде мұсылмандар да,	

имансыздар да бар көпшілікке сәлем бергеннің дұрыстығы жайында.....	32
139 ТАРАУ Жиындардан кетушіге не болмаса өзінің сұхбаттасып жатқан адамымен қоштасқанда сәлем сөздерін айту жайында.....	32
140 ТАРАУ Кіруге қалай рұқсат сұрау керектігі жайында.....	32
141 ТАРАУ Егер кіруге рұқсат сұраушы адамнан: «Бұл кім?», - деп сұраса, ол: «Пәленшемің», - деп өз атын не болмаса бәрі білетін лақап атын айтуы керектігі жайында, сондай сұрақ қойғанда: «Менмін», - деп, не болмаса осыған ұқсас сөздерді айтудың дұрыс еместігі жайында.....	33
142 ТАРАУ Адам түшкіріп, Аллаһ Тағалаға мақтаулар айтса, оған игілік тілеу керектігі және егер де ол Аллаһ Тағалаға мақтаулар айтпаса, онда оған игілік тіледің дұрыс еместігі жайында, сондай-ақ түшкірген адамға игілікті қалай тілеу керектігі жайында.....	33
143 ТАРАУ Кездескенде амандасып қол алысу керектігі, жақсы көңіл-күй таныту, тақуа адамның қолын сүйу және өзінің балаңды оны жақсы көріп айналғанның белгісі ретінде сүйудің және сапардан келген адамды құшақтап қарсы алудың дұрыстығы жайында.....	34
АУЫРҒАННЫҢ КӨҢІЛІН СҰРАУ, СОНДАЙ-АҚ МӘЙІТТІ ШЫҒАРЫП САЛУ, ОҒАН ЖАНАЗА НАМАЗЫН ОҚУ, ОНЫ ЖЕРЛЕГЕНДЕ ЖАНЫНДА БОЛУ ЖӘНЕ ЖАРЛЕП БОЛҒАН СОҢ ҚАБІРІНІҢ ЖАНЫНДА БОЛА ТҰРУ ЖАЙЫНДАҒЫ КІТАП.	
144 ТАРАУ Ауырғанның көңілін сұрап бару жайлы.....	35
145 ТАРАУ Ауырған адам үшін Аллһтан қалай дұға сұрау жайлы.....	36
146 ТАРАУ Ауырған адамның жанұясынан оның халін біліп тұру жайында.....	37
147 ТАРАУ Сауығудан күдерін үзген адам үшін не деу керектігі жайында.....	37
148 ТАРАУ Науқастанып жатқан адамның жанұясының мүшелеріне және оған қызмет етушілерге, оған жақсы-қарым қатынас танытып және оның көрсеткен ауырпашылықтарына шыдамдық таныту керектігін айту жайында, сондай-ақ бұның түрлі қылмытарының салдарынан өлім жазасы кесілгендіктен, өлім аузында тұрған дамадар үшін де қатысы барлығы жайында.....	38
149 ТАРАУ Егер науқастанған адам: «Ауырсынамын», «Жаныма батты», «мен қатты ауырып жатырмын», - деген сияқты сөздерді шыдамсыздықтан, не болмаса наразылықтан айтып жатпаса, онда оны айтуға болатындығы және онда тұрған ештеңенің жоқтығы жайында.....	38
150 ТАРАУ Өлім аузындағы адамға: «Аллаһтан басқа құдай жоқ» /Лә илаһа илла-Ллаһу/, - деген сөздерді айтуды есіне салу жайында.....	38
151 ТАРАУ Мәйіттің көзін жапқаннан кейін не деу керектігі жайында.....	38
152 ТАРАУ Мәйіттің жанында тұрған адамға не деу керектігі және жақыны өлген адамға не деу керектігі жайында.....	39
153 ТАРАУ Өлген адамның артынан қатты дауыстамай және жоқтамай жылауға болатындығы жайлы.....	39
154 ТАРАУ Мәйіттің түрінің өзгергендігі туралы мағлұматты таратудан өзін-өзі ұстау жайлы.....	40

155 ТАРАУ	Мәйітке дұға айту, оны шығарып салу, оны жерлегенде болу және жерлеу рәсімдеріне әйел баласына қатынасудың жақсы еместігі жайында...	40
156 ТАРАУ	Жаназа намазына көп адамның қатысқанының жақсы екендігі және оларды үш және одан да көп қатарға тұрғызу керектігі жайында.....	40
157 ТАРАУ	Жаназа намазында не оқу керектігі туралы.....	41
158 ТАРАУ	Табытты тезірек алып жүргеннің жақсырақ екендігі жайлы.....	42
159 ТАРАУ	Кенеттен өліп оның өлімінде күмән тумағанша ұстай тұрғаннан басқа жағдайларда, қайтқан адамның қарыздарын тезірек өтеп оны тезірек жерлеуге дайындау жайлы.....	42
160 ТАРАУ	Қабір басында насихат айту жайлы.....	43
161 ТАРАУ	Жерлеп болған соң мәйіт үшін Аллаһтан сұрап дұға жасау және оның қабірінің басында оның күнәлерінің кешірілуін сұрап дұға жасау және Құран оқу үшін отыра тұру жайлы.....	43
162 ТАРАУ	Қайтқан адам үшін садақа тарату және Аллаһтан ол үшін дұға жасау жайында.....	43
163 ТАРАУ ¹	Адамдардың қаза болған адамды мақтаулары туралы.....	43
164 ТАРАУ	Жас балалары қайтқандардың артықшылығы жайлы.....	44
165 ТАРАУ	Әділетсіз (залым) адамдардың қабірінің не олардың қаза болған жерлерінің жанынан өтіп бара жатып жылау және үрей сезіну және Аллаһқа деген тәуелділікті сезіну және бұған мән бермеушілерді ескерту жайлы.....	44
165 ТАРАУ	Әділетсіз (залым) адамдардың қабірінің не олардың қаза болған жерлерінің жанынан өтіп бара жатып жылау және үрей сезіну және Аллаһқа деген тәуелділікті сезіну және бұған мән бермеушілерді ескерту жайлы.....	44
САПАРДАҒЫ ӘДЕПТЕР ЖАЙЛЫ КІТАП.		
166 ТАРАУ	Сапарға бейсенбі күні күннің басында (таң ертең) аттанғанның жақсы екендігі жайлы.....	44
167 ТАРАУ	Серік іздеу және оларға арасынан біреуін (үлкенін) оған бағыну үшін басшы етіп тағайындау жайлы.....	45
168 ТАРАУ	Сапарда жүргенде және сапарда дем алғанда және түнемеке тоқтағанда және ұйықтағанда не ұстану керектігі, сондай-ақ түнде жылжудың, сондай-ақ мініс малдарына аяушылық таныту және де егер мініс малы көтере алса артынан біреуді отырғызуға болатындығы және малдың хұқығымен санаспайтын адамдарға не бұйыру керектігі жайлы.....	45
169 ТАРАУ	Серікке көмек көрсету жайлы.....	46
170 ТАРАУ	Сапарға аттанбақшы болған ниетпен көлікке отырған адамға не деу керектігі жайында....	46
171 ТАРАУ	Жолаушыға тауға көтерілгенде «Аллаһу акбар!», деп, ал төмен түскенде «Сабхуна-Ллаһи!», деген сөздерді айтуы және «Аллаһу акбар!», деген сөзді тым қатты айтуға болмайтындығы жайлы.....	47
172 ТАРАУ	Аллаһқа сапарда жалбарыну жайлы....	48
173 ТАРАУ	Адамнан, не басқа бір нәрседен қорыққан адамға, Аллаһқа қалай жалбарыну керектігі жайлы.....	48
174 ТАРАУ	Қайсы бір үйде тоқтаған адамға не деу керектігі жайлы.....	48

175 ТАРАУ	Жолаушы өзіне керектің бәрін орындаған соң тезірек үйіне оралуы жайлы.....	48
176 ТАРАУ	Үйге күндіз оралу керектігі және түнде оралудың жақсы еместігі жайлы.....	48
177 ТАРАУ	Оралғанда және өзінің қаласын көргенде не деу керектігі жайында.....	49
178 ТАРАУ	Оралған адамға жақын жердегі мешітке кіріп намаз оқудың жақсы екендігі жайлы.....	49
179 ТАРАУ	Әйел баласына жалғыз сапарға шығуға рұқсаттың жоқтығы жайында.....	49
ҚАСИЕТТЕР КІТАБІ		
180 ТАРАУ	Құран оқудың қасиеті жайлы.....	49
181 ТАРАУ	Құранды әрдайым оқу керектігі және оны ұмытудан сақтану керектігі жайлы.....	50
182 ТАРАУ	Құранды әдемі дауыспен оқудың жақсы екендігі және жақсы оқитын адамдардан Құранды оқуларын сұрау жайлы.....	50
183 ТАРАУ	Бөлек сүрелер мен аяттарды оқуға талпындыру жайлы.....	51
184 ТАРАУ	Құранды бірге оқуға жиналудың жақсылығы жайлы.....	53
185 ТАРАУ	Дәрет алудың қасиеттері жайлы.....	53
186 ТАРАУ	Азанның қасиеттері жайлы.....	54
187 ТАРАУ	Намаздың қасиеттері жайлы.....	55
188 ТАРАУ	Таң және екінді намаздарының қасиеттері жайлы.....	55
189 ТАРАУ	Мешітке жайау барудың қасиеттері жайлы.....	56
Мазмұны.....		57

Аударушыдан: Аллаһтан басқа құдай жоқ және Мухаммад Аллаһтың құлы әрі елшісі, деп куәлік беремін. Ұлы Аллаһтан, осы кітапты құрастырушы ан-Науауидің, оның ата-аналарының, оның ұстаздарының және осы кітапті сіздің қолыңызға жеткізуге үлесін қосқан әр-бір мұсылманның күнәлерін кешіріп, Өзінің Жәннәтіна кіргізуін және Өзінің Тозағы мен қабір азабынан құтқаруын сұраймын. Соңғы Пайғамбар Мухаммадқа, оның жанұясы мен сахабаларына және оның артынан ерген Қияметке дейінгі бүкіл үмметіне Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын! **Аллаһ Ұлы!**

Ассаламу алейкум уарахматуллаһи уабаракатуһ!